

N:o 244.

Af herr **A. V. Ljungman**, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t angående revision af regeringsformen, riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen.*

Den grundlagsstiftande Riksdagens konstitutionsutskott framhåller i sitt berömda memorial af den 2 juni 1809 (med förslag till regeringsform) bland annat, *att »utskottet hade önskat att på ett arbete af så stor vikt, så vidsträckt omfattning och så ytterlig grannlagenhet hafva haft att använda en för fullkommandet deraf erforderlig tid», att »den lagligen bestämd och derigenom befastad styrelsemagt utgjorde vårt samhälles viktigaste angelägenhet, och att endast ett snart och enigt fastställande af denna magt kunde bevara rikets sjelfständighet och inre lugn», att »utskottet därför hastat till sitt mål», och att »dess förslag till en ny regeringsform blifvit inom tvenne veckors förlopp uppgjort och utarbetadt», att »utskottets ledamöter, erkännande villigt den ofullkomlighet, som må upptäckas i deras så skyndsamt fullbordade arbete, likväl anse det hela deraf ega något värde och sig hafva uppfyllt hvad Rikets Ständer med skäl kunnat af dem vänta», att »utskottet, som förutser, att den grundlag, Riksens Ständer komma att fastställa, icke kan blifva fullkomlig, har velat öppna en möjlighet att förbättra den, när ett mer än tillfälligt allmänt tänkesätt derom hunnit stadgas», men *att »denna möjlighet likväl borde vara omgifven af försvärande formaliteter, nödvändiga att afhålla icke nog betänkta försök och att förekomma förhastade beslut», samt att »utskottet därför har funnit, att inga individuella meningar i ämnen af denna vikt borde hos Riksens Ständers plena väckas, utan endast kunna der framställas, godkända**

Bih. till Riksd. Prot. 1899. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 67 Häft. (N:o 244.) 1

och utvecklade af det utskott, som Rikens Ständer vid hvarje riksdag skulle förordna att *granska grundlagarne och anmärka statsförfattningens brister*», samt uti memorial af den 5 augusti 1809 (med förslag till riksdagsordning), att konstitutionsutskottet för framtiden »fått sig ålagdt att *projektera och granska grundlagarne*».

Att den grundlagsstiftande Riksdagen sålunda afsåg äfven fullständiga revisioner af hela statsförfattningen, torde dessutom framgå af riksdagsordningens föreskrift, att »konstitutionsutskottet tillkommer att *granska rikets grundlagar*» (riksdagsordningen 1810, § 29 mom. 1; riksdagsordningen 1866, § 38 mom. 1), hvilket icke kan afse blott och bart behandlingen af de till utskottet hänvisade propositionerna eller motionerna »rörande förändringar i grundlagarne».

Den tydligen allt för korta tid, den grundlagstiftande Riksdagens konstitutionsutskott hade till sitt förfogande, medförde helt naturligt icke blott talrika ojemnheter i grundlagarne, utan äfven att några af deras viktigaste bestämmelser redan från förstone kommo att *stå i strid med hvarandra*, på samma gång som ofullständighet och otydlighet i stadgandena i talrika fall gifvit upphof till en vexlande konstitutionel *sedvanerätt* af sådan beskaffenhet, att den allt mer råkat i strid med och trädt i stället för de skrifna grundlagsbuden.

Konstitutionsutskottets uppfattning i ämnet var också under åtminstone de fyra första årtiondena efter 1809 den, att grundlagarne borde oafbrutet öfverses och förbättras, hvaraf de så talrika ändringsförslagen vid särskildt 1840—1841 års riksmöte och de stora revisionsförslagen från och med 1841 till och med 1860 blefvo en följd.

De genom 1866 års riksdagsordning införda årliga riksmötena med deraf härrörande jemförelsevis *korta* arbetstid och i synnerhet emot mötenas slut oskäligt påskyndade arbete hafva emellertid allt mer omöjliggjort för konstitutionsutskottet att såsom sig bör fullgöra sin uppgift i afseende på grundlagarnes föreskrifna *granskning*. Utskottet har nemligen efter 1866 i regeln icke kunnat medhinna mer än statsrådsprotokollens granskning och behandlingen af de jemförelsevis mer isolerade grundlagsfrågor, som till utskottet hänvisats; och deraf blir också den själfklara följd, att utskottets granskningsskyldighet i afseende på grundlagarne måste i väsentlig mån åtminstone öfvertagas af regeringen, om den icke skall blifva i hög grad försummad eller helt och hållet åsidosatt.

Skall emellertid konstitutionsutskottet kunna utföra den utskottet i grundlagarne anbefalda *granskningen af grundlagarne*, bör det icke allenast, såsom upprepade gånger från och med år 1841 föreslagits, befrias från

befattningen med statsrådsprotokollen, utan äfven erhålla sitt arbete underlättadt genom utarbetandet af en möjligast lätt öfverskådlig redogörelse för de skilda grundlagsbudens ursprung, utveckling och olika tolkning samt de tid efter annan framlagda förslagen till deras förbättring eller tillökning med nya sådana; ty med mindre det sker, kommer utskottets granskningssträfvanden att sakna nödig ledning af gångna tiders erfarenhet och arbete.

Utskottet torde vidare behöfva ett s. k. *arbetsutkast*, innehållande förslag till de för nödiga ansedda förbättringarna, med hänsyn till hvilket naturligen bör fästas mer afseende vid de betydelsefulla uppslagen än vid små och obetydliga detaljer, hvilka senare må dragas fram hufvudsakligast blott därför, att intet bör vid en allmän grundlagsrevision förbigås, som kan i någon mån bidra till arbetets fullständighet och fullkomlighet.

Ett sådant arbetsutkast bör tydligen ock hänvisa till utlandets viktigaste försök att lösa de konstitutionella svårigheter, som möta vid ett arbete sådant som det här ifrågasatta.

Upprepade gånger har hos oss påvisats den för öfrigt redan af sig sjelf i ögonen fallande bristen i vår statsförfattning, att »rikets främsta grundlag», regeringsformen, intet innehåller om den kommunala och kyrkliga organisationen inom riket, ehuru en så väsentlig del af den inre förvaltningen samt svenska folkets representerande genom Riksdagen äro byggda på kommunerna som grundval, och ehuru den nu gällande grundlagsbestämmelsen om den kyrkliga lagstiftningen vid dess antagande förklarades vara att anse såsom blott provisorisk. Det torde ock böra erkännas, att de i statsrättsligt hänseende så ytterst betydande frågorna, om icke blott den politiska, utan äfven den kommunala rösträttens utsträckning och tillämpning måste begge två i alla delar erhålla sin lösning i *grundlag*, om nödig fasthet skall vinnas i de för hela samhället i så hög grad konstituerande förhållanden, som betingas af just nämnda rösträtts fördelning och utöfvande. I regeringsformen böra fördenskull införas dels hufvudgrunderna för den svenska samhällsorganisationen i den efter tidens kraf utvecklade form, att en tillfredsställande lösning af tidens för oss viktigaste frågor, nemligen *rösträttsfrågorna*, derigenom möjliggjordes, dels äfven hufvudgrunderna för den kyrkliga organisationen på sådant sätt, att man finge det

nuvarande provisoriska tillståndet utbytt mot ett definitivt sådant, som bättre motsvarade både kyrkans och statens bästa samt de nu rådande förhållandena.

Då våra grundlagar icke förbättrats i jembredd med behovet och tidens växande anspråk, så har följden mer och mer blifvit utvecklingen af en konstitutionel *sedvanerätt*, som står i mer eller mindre strid med och allt mer träder i stället för de skrifna lagbuden, hvarigenom dessa i sin ordning allt mer förlora det anseende, de böra åtnjuta, under det att deras öfverträdande så småningom mister karakteren af brott och den konstitutionella ansvarigheten försvinner eller göres godtycklig. Grundlagens bud öfvergå derigenom under hand till en död bokstaf, »som ingen medborgerlig ande lifvar och stärker», och de varda sålunda till ett allt svagare värn för det statskick, de äro ämnade att bevara.

De så ytterst talrika förslag till grundlagsändringar, som inom Riksdagen väckts, sedan den nya riksdagsordningen 1866 utfärdades, visa äfven mer än tillräckligt, att grundlagarne i flera hänseenden tarfva att öfverses och förbättras; och faller detta förhållande än mer i dagen, om man tager hänsyn till de framsteg, grundlagstiftningen gjort i utlandet sedan den politiskt upprörda tid (1809—1812), då regeringsformen och tryckfrihetsförordningen stiftades, och till de i följd deraf ökade allmänna anspråken, samt i särskilda detaljer jemför utlandets bästa grundlagar med våra egna.

Att både talrika och viktiga tillägg till och förbättringar i vår statsförfattning äro af nöden, torde ådagaläggas äfven af de missförhållanden, som under hand allt mer yppat sig i vårt politiska lif och framkallat önskningsar och förslag i både den ena och den andra rigtningen, såsom exempel på hvilka de om ändrade eller nya grundlagsbestämmelser i afseende på statsrådets sammansättning och departementschefernas befogenhet, utöfningen af Konungens administrativa domsrätt, den inre förvaltningens organisation, näringslivets s. k. administration, beskattningsväsendet, statsregleringen, kronans fasta egendom, de olika lagstiftningsarterna samt deras åtskiljande och utöfvande, Riksdagens granskningsväsende, den kyrkliga organisationen, den kommunala organisationen, och särskildt den kommunala rösträtten, de allmänna medborgerliga rättigheterna, den politiska rösträtten, riksdagsarbetets ordnande, gemensam omröstning, tryckfrihetens utöfvande m. fl., att icke tala om de unionella förhållandena, utgöra tydliga bevis. Det nära nog statsförfattningen i dess helhet omfattande utkast till förändringar i och tillägg till regeringsformen och riksdagsordningen, hvilket såsom

bilaga A vidfogas motionen, torde äfven i sin mån, trots all dess ofullkomlighet, visa, huru mycket det är, som på detta område förtjenar att göras till föremål för öfvervägande; och en omsorgsfull granskning af ämnet i hela dess omfattning skall i ännu högre grad ådagalägga detta.

Grundlagarna böra ju såsom rikets främsta lagar vara i både reelt och formelt hänseende möjligast fullkomliga samt allt igenom uppvisa fullständig enhet och samstämmighet i den statsrättsliga uppfattningen, äfvensom helgjutenhet och likformighet i den språkliga affattningen. Om de ock ådagalägga en under århundraden förvärfvad erfarenhet, må de därför icke i sina skilda delar bära vittne om olika tiders från hvarandra afvikande statsrättsliga åsigter och sätt att uttrycka dem.

Grundlagarna böra vidare vara, så vidt möjligt är, lättfattliga och tydliga, på det att deras föreskrifter och syften må kunna af en hvar rikets medborgare uppfattas. Följdrigtighet, fasthet och tydlighet i terminologien äro för den skull särskildt af nöden, och mångtydiga uttryck böra, så vidt ske kan, undvikas, på samma gång språkets rättighet och renhet samt affattningens värdighet måste eftersträfvast. Det kan nemligen ej vara lämpligt, att lagar, som enligt 84 § regeringsformen, »skola i hvarje särskildt fall tillämpas efter deras ordalydelse» och måste af Konung och folk besvärjas, äro icke blott svårfattliga, utan i många fall nära nog för den olärde obegripliga.

Statsförfattningen bör vara ordnad i skilda, med innehållet angifvande rubriker försedda afdelningar, så att den å ena sidan erbjuder större öfverskådlighet och mer lätthet för gemene man att finna reda på hvad han i densamma söker, och å andra sidan erhåller större systematiskhet i uppställningen med deraf följande ökad tydlighet och lättfattlighet.

Statsförfattningens bestämmelser måste slutligen, för att motsvara sin uppgift, vara i reelt hänseende rigtiga, så att de kunna efterleivas och i verkligheten utgöra den ledande normen för statsviljan. Dessa bestämmelser böra ock ega ett så allmänt innehåll, att tillbörligt utrymme gifves för utvecklingen af en sådan konstitutionel sedvanerätt, som fullständiggör eller utfyller grundlagsbudens innehåll, utan att råka i strid med detta senare. Lagbestämmelser åter, som icke kunna efterkommas, motsvara ej heller sin uppgift och medföra, om de äro af grundlags natur, alldeles icke den för statslifvet och den politiska utvecklingen nödiga tryggheten. De äro i sådant fall grundlag blott till namnet men icke till gagnet.

Att Sveriges grundlagar i deras nuvarande skick äro långt aflägsna från det mål, här sålunda uppstälts, torde icke kunna med fog bestridas.

Då grundlagarne ju böra utgöra ett sammanstående helt, och då denna deras egenskap långt ifrån att ernås tvärt om motverkas genom blott partiella ändringar, genomförda under olika tider af olika personer med olika uppfattning och sätt att uttrycka sig; så bör äfven deraf vara klart, huru behöfligt det är, att grundlagarne, om än med mycket långa mellantider, underkastas *fullständiga revisioner* vid hvilka äfven nödig uppmärksamhet kan egnas åt sådana stadganden och förhållanden, som vid de partiella förbättringarna i regeln lemnas utan afseende.

Dylika grundlagsrevisioner, med längre tids mellanrum mellan hvarje särskild sådan, äro tydligen företrädesvis af nöden för att förekomma en skadlig utveckling i ensidig riktning genom blott partiella reformer och för att, så vidt möjligt, bibehålla en sådan jemnvigt emellan skilda folkklassers och intressens inflytande på statslivet och statsutvecklingen, att den ena folkklassen icke må undertrycka den andra, eller att det ena intresset icke må göra sig gällande på det andras bekostnad.

Hvarje grundlagsändring, som utgör en obestridlig förbättring, är visserligen derigenom äfven »högst nödig och nyttig», för så vidt den nemligen icke är af sådan beskaffenhet, att dess genomdrifvande *före* andra, »högst nödiga och nyttiga» förändringar kommer att lägga hinder i vägen för också dessa senares genomdrifvande, hvarför i afseende på tiden för en ändrings genomförande alltid är att tillse, det icke den ena förbättringens för tidiga åvägbringande hindrar den eller de andras, och att icke den så viktiga samstämmigheten mellan statsförfattningens skilda delar rubbas, så att den politiska jemnvigten mellan förhållandena inom riket derigenom äfventyras till skada för det allmänna. Äfven häraf torde vara klart, hvilka betänkligheter under hand pågående eller plötsliga partiella grundlagsändringar kunna föra med sig. Det är nemligen i det politiska lifvet ofta lika lätt att begå misstag som det sedan är svårt att rätta dem.

Vid partiella grundlagsändringar har man någon gång än råkat glömma att vidtaga äfven sådana ändringar, som påkallades af de redan beslutade, och dessutom låtit med dessa senare samband egande äldre bestämmelser få stå kvar oförändrade, ehuru de samtidigt bort omarbetas eller uteslutas, och än ej i förväg insett en vidtagen ändrings betydelse, utan erhållit ett helt annat resultat af densamma, än man väntat sig.

Derför är ock, om än med längre tids mellanrum, en allmän granskning af nöden för att se till, att ej rent oafsigtliga ändringar dock faktiskt komma till stånd.

Den formella affattningen af grundlagarne kan naturligen icke utgöra hufvudföremålet för sträfvandena att förbättra vår statsförfattning, utan endast en vigtig bisak, som emellertid får ökad betydelse vid en allmän revision, då en möjlighet gifves att åstadkomma afsevärda förbättringar i formelt hänseende, hvilka knappast ens kunna åvägas bringas vid blott partiella ändringar.

Då 1809 års statsförfattning tid efter annan undergått mycket väsentliga förändringar, så torde en fullständig revision af grundlagarne af anförda skäl nu vara behöflig äfven för att åstadkomma nödig enhet och samstämmighet i både reelt och formelt hänseende hos dessa lagar och för att i dem ersätta föråldrade eller mindre tillfredsställande stadganden med nya eller förbättrade sådana samt för att tillägga hvad som kräves af nya förhållanden.

Enär vidare de på dagordningen framför andra politiska frågor stående *rösträttsfrågornas lösande* måste i högsta grad inverka på statsförfattningen i dess helhet, då det ju i så väsentlig mån kommer att bestämma grundlagarnes hela konstitutionella art; så bör äfven statsförfattningen i sin helhet *samtidigt* öfverses, med syfte att erhålla möjligast tydliga och sammanstående samt ändamålet i alla sina skilda delar motsvarande grundlagar. I motsatt fall är nemligen att befara, det Sverige än en gång kommer att blifva utsatt för sådana olycksbringande missgrepp på grundlagsstiftningens område som de, hvilka egde rum 1719, 1772 och 1789.

En allmän statsförfattningsrevision utgör dessutom en förutsättning för flera nödvändiga reformer på statsförvaltningens område, hvarigenom ett statsmagtens kraftigare framträdande möjliggöres och mer tillfredsställande resultat kunna ernås af de genom statsverket gjorda uppoffringarne.

Flera utländska grundlagar innehålla rent af särskilda stadganden om fullständigt öfverseende och förbättrande af statsförfattningens innehåll, och flera utländska stater hafva ock tid efter annan underkastat sina grundlagar en dylik revision, ja en och annan af dessa grundlagar angifver sig till och med själf såsom »reviderad».

I utlandet har också under i synnerhet det senaste årtiondet rådt en mycket liflig verksamhet på särskildt det lagstiftningsområde, som omfattar *rösträttsfrågorna*, så att till exempel konungariket Belgien reviderat sina rösträttsbestämmelser åren 1893 och 1894 samt konungarikena Nederländerna och Sachsen äfvensom kejsardömet Österrike sina år 1896 o. s. v.

Hur både viktigt och riktigt det än må vara, att statsförfattningen i främsta rummet grundar sig på egen *nationel* erfarenhet, så får dock icke förnekas, vare sig att det är både »högst nödigt och nyttigt» att tillgodogöra sig äfven utlandets erfarenhet på detta område eller att äfven Sverige med framgång gjort så tillförene. Flere stater i utlandet hafva ock under innevarande århundrade redan genomlevvat förhållanden, som synas vara för Sverige inom jemförelsevis kort tid förestående, och det vore för den skull oklokt att icke hemta lärdom och erfarenhet från de håll, der sådan är att vinna.

För fullkommandet af Sveriges statsförfattning bör man således begagna sig af det bästa af all den erfarenhet på det statsrättsliga området, som förvärfvats af särskildt de germaniska folken, derhän att samma statsförfattning slutligen kommer att, om möjligt, utgöra det främsta och mest utvecklade resultatet af nämnda folks grundlagsstiftande verksamhet. Svenska folket bör ock söka att äfven under framtiden häfda sin forna betydelse såsom *föregångsfolk* i Norden å det konstitutionella området, och väl akta sig för att låta sitt statslif stelna i föråldrade former i stället för att lägga i dagen sin lifskraft genom att icke blott tillegna sig hvad andra folk å samma område har dugligt och för svenska förhållanden användbart, utan äfven allt mer utveckla och fullända hvad det redan har eller sålunda förvärfvat. Sverige bör icke få öfvergå till ett rike, som lefver ett blott skenlif i stillastående, utan att kunna förete ytterligare bevis på en fortsatt konstitutionel utveckling af verklig betydenhet; ty särskildt *den unionella frågans tillfredsställande lösning* kräfver, att Sverige lägger i dagen största möjliga likakraft i afseende på ordnandet af både sina egna och unionens konstitutionella förhållanden.

Förslaget om en allmän grundlagsrevision afser alldeles icke att införa någon opröfvad nyhet i vår konstitutionella praxis, ty fullständiga statsförfattningsrevisioner hafva hos oss egt rum åren 1720, 1772, 1809 och 1866, vid hvilka icke blott tillägg gjordes, utan äfven både sakliga och rent formella ändringar egde rum. Till förmån åter för dylika revisioner talar jemväl, att det visat sig, att vid sådana kunnat genomföras större reformer på det politiska området, än som eljest skulle varit möjliga, något hvarpå äfven Sveriges historia förete flera bevis.

Vid bedömandet af utsigterna för ett önskad resultat af en allmän grundlagsrevision bör icke förbises, vare sig hur mycket lättare

det är att genomföra en reform, då denna afser ett större sammanhängande helt af sådan art, att det tillåter att, om än på skilda områden, eftergifter kunna göras och förbättringar bjudas åt olika menings- eller intressegrupper, eller hur mycket det finnes i statsförfattningen, som är af den beskaffenhet, att både konservative och liberale utan svårighet kunna enas derom. Då emellertid genomförandet af en reviderad statsförfattning kräfvat samtycke icke blott från Riksdagen utan äfven från Konungen samt sannolikast till och med denne senares initiativ; så är tydligt, att ett förslag till en sådan författning äfven måste afse både folkmagtens och konungamagtens önskingar och utspråk samt så afväga förhållandena dem emellan, att en möjligast god samverkan för det helas välfärd vinnes.

För den önskade utvecklingen fordras dock synbarligen, att de konstitutionellt viktiga spörsmålen bringas under allsidig öfverläggning och utredning äfven genom att underkastas pressens och allmänhetens bedömande. Det kräfvat nemligen *tid* att kunna vinna nationen för omfattande och betydelsefulla ändringar i statsförfattningen. Endast genom en långsamt mognad *allmän öfvertygelse* och icke genom plötsliga öfverrumplingar bör och kan den önskliga fulländningen af vår statsförfattning ernås.

Så länge emellertid till och med Riksdagens ledamöter allmänt nog stå jembeförelsevis främmande för de stora konstitutionella frågornas innehåll och betydelse, är naturligen icke mycket att vänta; men en grundligare insigt i samma frågor vinnes endast derigenom, att de bringas under offentlig debatt och att utförliga och så vidt möjligt äfven fullständigt utredda förslag till en allmän grundlagsrevision framläggas.

Den tid, då Sveriges statsförfattning vunnit så stor fulländning, att den endast undantagsvis och i ringa omfattning samt mycket sällan behöfvat ändras, ligger sannolikt ganska aflägsen och är ej heller så mycket att längta efter, som en och annan kanske föreställer sig; men hvad som deremot är att i högsta grad eftersträfvat, det är ett lefvande intresse för grundlagarnes fullkommande hos både folk och folkrepresentation och en vaken omvårdnad hos den senare derom, att statsförfattningen städse hålles i det skick, att den verkligen *kan* efterleivas och icke i annan än föreskrifven ordning ändras genom sedvänja, derhän att sedvanerätt allt mer träder i stället för de skrifna lagbuden; ty derigenom tillintetgöres vördsnaden för dessa och omöjliggöres en sträng konstitutionell kontroll från folkrepresentationens sida.

Man bör vid bedömandet af föreliggande fråga icke förbise, å ena sidan att de nu rätt allmänt fordrade reformerna på det konstitutionella området äro af den beskaffenhet, att de, i följd af det inre sambandet mellan de skilda grundlagsstadgandena, påkalla dels omedelbart ändring i talrika af dessa stadganden, dels medelbart ändring i eller tillägg till statsförfattningen med hänsyn till de olika politiska förhållanden, som framkallas af nämnda reformer, och å andra sidan nödvändigheten af att i tid söka möjliggöra, att dessa reformer komma att genomföras efter mognaste öfvervägande och under allsidigt iakttagande af statens bästa, men icke, utan både förberedande utredning och nämnda allsidiga hänsyn, under oroliga tidsförhållanden, då ensidiga intressens målsmän förmå att mer än tillbörligt göra sig gällande.

För statens lugna tillvaro under kommande tider är därför säkerligen »påkalladt af verkligt och oafvisligt behof», att statsförfattningen redan nu lämpas efter förhållanden, som man vet skola inträda inom jämförelsevis närliggande tid, och att man icke genom nutida försummelse framdeles utsätter sig för det afvisande omdömet, att det vore »för sent», då dessa förhållanden en gång inträdt eller så närmat sig, att man icke längre är situationen mäktig och förmår att genomföra de för statens lyckliga och *lugna* utveckling nödiga förbättringarna.

Det envisa fasthållandet vid det bestående, äfven när detta senare är allt för ofullkomligt och otidsenligt samt icke längre kan motsvara ändamålet, har städse utgjort omstörtningsträfvares bästa hjälp i kampen mot de återhållsamma, under det att en oafbruten utveckling till det bättre, der en sådan är möjlig, utgör en förutsättning för de återhållsammes säkra seger öfver omstörtningssvännerna.

Vådligt vore för den skull helt visst att uppskjuta den behöfliga grundlagsrevisionen så länge, att dess genomförande blifver en följd af mer eller mindre *revolutionära* omstörtningar; ty derigenom undgår man ju alls icke den fruktade revisionen med dess förmenta olägenheter, men utsätter sig i stället för en otillräckligt och illa förberedd revision, som sannolikt beröfvar grundlagarne mycket af hvad de nu ega samhällsbevarande för att ersätta detsamma med de för tillfället herskande politiska hugskotten.

Då någon tvekan för öfrigt knappast bör kunna finnas derom, att betydande grundlagsreformer äro oundvikligen förestående, så ligger ju magt derå, att de äfven varda genomförda på bästa sätt och med lyckligaste resultat samt vid lägligaste tid för staten. Ur denna hänsyn torde det ock vara lika klokt att åtminstone genom förberedande arbete under lugna tider möjliggöra en för statens ostörda utveckling önskelig

allmän grundlagsrevision, som det vore oklokt att längre uppskjuta med ett arbete, hvars svårigheter sannolikt förstoras i jembredd med tidens ökade kraf, under det att utsigterna för de ur synpunkten af statens bästa eftersträfvansvärda förbättringarnes genomdrifvande i samma mån minskas.

Att det omfattande arbete, som måste läggas till grund för en fullständig grundlagsrevision, långt öfverstiger en ensam persons förmåga, och att en sådan revision icke kan väntas komma till stånd i följd af blott enskildes ansträngningar, är lika så uppenbart, som det af den här ofvan lemnade utredningen bör vara klart, att Riksdagens konstitutionsutskott icke heller kan genom blott eget arbete åstadkomma de tillräckligt utredda förslag, som för ändamålets vinnande behöfvas.

Från Kongl. Maj:t är det sålunda, som man nu, liksom tillföre, då det gälde representationsfrågans lösande, har att utverka dessa förslag; och då ingen af de betydande reformfrågor, som för närvarande »kunna sägas stå på dagordningen i vårt land», redan i följd af någon Riksdagens skrifvelse utgör föremål för »Kongl. Maj:ts pröfning»; så bör detta förhållande utgöra en anledning till för Riksdagen att visa sitt intresse för utvecklingen af de konstitutionella förhållandena inom riket genom att medelst skrifvelse till Kongl. Maj:t påkalla en sådan utredning och sådana förslag, som äro oumbärliga för den för både Konung och folk så betydelsefulla allmänna grundlagsrevisionens genomförande.

Under innevarande århundrade har ock Riksdagen vid trenne tillfällen, nemligen 1815, 1841 och 1845, aflåtit skrivelser till Kongl. Maj:t för åvägabringande af den då önskade reformen af nationalrepresentationen, och från borgare- och bondestånden aflåtos som bekant senare skrivelser med samma syfte.

För en tillräcklig motivering af en allmän grundlagsrevisions behöflighet är visserligen å ena sidan af nöden att redogöra för de sätt till de å dagordningen stående konstitutionella frågornas lösande, som

blifvit försökta i utlandet eller föreslagits hos oss; ty uppenbart är, att ett med syfte att bringa samma frågor under mer detaljerad debatt utarbetadt, ganska ofullkomligt och ofullständigt »utkast» med åtskilliga »antydningar» till sådana grundlagsändringar, som böra »tagas under öfvervägande» vid en dylik revision, icke kan göra tillfyllest; men å andra sidan torde ock vara klart, att ett så omfattande arbete icke gerna kan väntas blifva utfördt af en enskild riksdagsman, och att först den föreslagna granskningen och utredningen kan såsom resultat medföra ett fullständigt angifvande af »arten af de fel och brister, som genom revisionen borde afhjelpas».

De här nedan följande *bilagorna* afse allenast att lemna »antydningar» om de flesta åtminstone af de fall, i hvilka vår statsförfattning bör ändras eller tillökas, men icke att förete ett ur viss partihänsyn utarbetadt, i allt sammanstående och fullständigt förslag till revision af regeringsformen och riksdagsordningen.

Flera fullständiga förslag till ny statsförfattning framlades som bekant vid riksmötena under tiden från och med år 1834 till och med 1860, om än med hufvudsyfte att erhålla en mer tidsenligt anordnad nationalrepresentation; och hade dessa förslag utan vidare afvisats, är föga sannolikt, att den kongl. propositionen af den 5 januari 1863 »om antagande af ny riksdagsordning och dermed sammanhängande ändringar i regeringsformen» kommit till stånd; ty det torde vara alldeles obestridligt, att det just var det särskildt af borgare- och bondestånden ådagalagda intresset för saken, som framkallade nämnda proposition.

Att fullständiga grundlagsrevisioner icke i utlandet anses förkastliga, utan tvärtom uti flera, i afseende på politisk utveckling högt stående kulturländer anses vara väl på sin plats, är i det föregående redan framhållet.

För Riksdagen bör det sålunda vara rent af en hederssak att göra allt hvad på densamma ankommer för att skaffa svenska folket en möjligast god och fullkomlig statsförfattning.

På grund af hvad här i största korthet anförts, får jag alltså hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, för åvägabringandet af en fullständig revision af regeringsformen, riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen, låta underkasta dessa grundlagar en genomgående granskning och med denna såsom förutsätt-

ning låta utarbета och till antagande i grundlagsenlig ordning framlägga nämnda grundlagars ändamål och tidens ökade kraf i afseende på både fullständighet, innehåll och form möjligast motsvarande förslag till regeringsform, riksdagsordning och tryckfrihetslag.

Stockholm den 6 april 1899.

Axel Vilhelm Ljungman.

Bilaga A.

Utkast, innehållande antydningar till åtskilliga (utan hänsyn till de unionella förhållandena ifrågasatta) grundlagsändringar, som vid en blifvande allmän revision af grundlagarnes stadganden böra tagas i öfvervägande.

Regeringsformen.

Vi N. N., af Guds nåd Sveriges och Norges Konung, göre veterligt: att sedan Riksdagen hos Oss anmält sin önskan, att Sveriges år 1809 den 6 juni fastställda regeringsform måtte granskas och lämpas efter tidens i så många hänseenden ändrade förhållanden, och Vi med anledning deraf låtit för Riksdagen framlägga ett förslag till en sålunda öfversedd regeringsform, hvilket förslag af Riksdagen antagits i grundlagsenlig ordning; så eger denna af Riksdagen samtyckta regeringsform kraft af grundlag och skall från denna dag vara gällande såsom rikets främsta grundlag, alldeles såsom den ord för ord härefter följer:

I. Om Sveriges rike och Konung samt om den styrande, dömande och förvaltande statsverksamheten.

§ 1.

Sveriges rike skall styras af en Konung och vara ett arfrike med den arfsföljd, som är stadgad i fastställd successionsordning.

§ 2.

1. Vid tillträdet till regeringen afgifve Konungen edlig försäkran att, såsom en rättrådig Konung för svenska folket, genom en rättvis regering, enligt denna regeringsform samt rikets öfriga grundlagar, allmänna och särskilda lagar och laga stadgar, söka att efter yttersta förmåga främja rikets och hvarje dess medborgares bästa. Denna försäkrans ordalydelse fastställes af Konungen och Riksdagen gemensamt.

2. Konungen skall alltid vara af den rena evangeliska läran, sådan som den är antagen och förklarad uti den oförändrade augsburgiska bekännelsen samt beslutet vid Upsala möte af år 1593.

3. Konungen må icke utan Riksdagens samtycke blifva regent af främmande land.

§ 3.

1. Konungens kröning eger rum i Upsala domkyrka, efter det han tillträdt regeringen och på det sätt, han sjelf bestämmer.

2. Konungens majestät skall hållas i helgd och vördnad. Hans gerningar vare fredade mot allt åtal.

3. Konungen och det kungliga huset åtnjute af riket ett tillräckligt underhåll. De en gång dertill bestämda anslagssummorna må hvarken indragas eller förminskas: för Konungen, så länge hans regerings-tid varar; för prinsar, så länge de ej förlorat rättighet till tronföljden; för prinsessor, så länge de förblifva oförmälda eller ej förverkat det dem beviljade underhållet.

§ 4.

1. Konungen eger att allena styra riket och utöfva den konungliga magten på det sätt, denna regeringsform föreskrifver; inhemte dock, såsom här nedanføre stadgas, underrättelse och råd af ansvarige rådgifvare.

2. Konungens hof står dock under Konungens enskilda styrelse, kunnande han, utan ansvarige rådgifvares hörande, derom förordna, som honom synes godt.

§ 5.

1. Statsrådet skall bestå af tio ledamöter, hvartill Konungen kallar och utnämner kunnige, erfarne, redlige och allmänt aktade, infödde svenske män af den rena evangeliska läran. Desse ega att öfvervara alla i statsrådet förekommande ärenden. Ej må fader och son eller bröder på en gång vara ledamöter af statsrådet.

2. Bland statsrådets ledamöter, med undantag af statsministern för utrikes ärendena, utnämne Konungen en att vara förste statsminister och statsrådets främste ledamot.

§ 6.

1. Af statsrådets ledamöter skola nio vara chefer och föredragande, hvar för sitt departement, nemligen:

statsministern för utrikes ärendena för utrikesdepartementet;

en chef för sjöförvarsdepartementet;

en för landtförvarsdepartementet;

en för justitiedepartementet;

en för civildepartementet;

en för samfärdselsdepartementet;

en för landtbruksdepartementet;

en för finansdepartementet; samt

en för ecklesiastikdepartementet.

2. Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga.

§ 7.

Alla regeringsärenden, med undantag af sådana, som omförmälas i 11, 12, 13 och 32 §§, skola föredragas inför Konungen i statsrådet

och der afgöras. Om utöfvandet af Konungens befälsrätt öfver rikets krigsmagt samt domsrätt gifvas här nedanföre särskilda föreskrifter.

§ 8.

Ej må Konungen fatta något beslut i mål, hvaröfver statsrådet bör höras, derest icke minst tre statsrådsledamöter, utom vederbörande föredragande, äro tillstädes. Statsrådets samtliga ledamöter skola, der de icke ega laga förfall, öfvervara alla mål af synnerlig vigt och omfattning, som, efter ledamöterna förut meddelade föredragningslistor, förekomma i statsrådet och röra rikets allmänna styrelse eller förvaltning. Sådana äro: frågor och förslag om nya allmänna författningars vidtagande; om upphäfvande eller förändring af de förut gällande; om nya allmänna inrättningar uti särskilda styrelsens eller förvaltningens grenar, med flera af dylik beskaffenhet. Hela statsrådets tankar skola ock inhemtas, då Konungen vill resa utom riket eller anser nödigt att lyfta någon del af de i 63 § ömförmälda kreditiv eller att, med tillämpning af 74 §, ställa rikets krigsmagt eller någon del deraf på krigsföt, så framt ej för sistnämnda fall Konungens beslut, enligt 13 §, påkallar utomordentligt statsråds hörande.

§ 9.

Uti alla mål, som förekomma hos Konungen i statsrådet, skall protokoll föras. Statsrådets tillstädesvarande ledamöter böra, under ansvarighet för rådslagen, till den påföljd, hvarom vidare stadgas i 106 och 107 §§, övilkorligen yttra och förklara sina meningar till protokollet; Konungen dock förbehållet att allena besluta. Skulle någonsin den öförmodade händelse inträffa, att Konungens beslut vore öppenbarligen stridande mot rikets grundlag, allmän eller särskild lag eller laga stadga, åligge det då statsrådets ledamöter att göra kraftiga föreställningar deremot. Den, som ej anført särskild mening till protokollet, vare ansvarig för beslutet, såsom han hade styrkt Konungen att fatta det samma.

Statsrådets protokoll och handlingar må, med de undantag, som stadgas i 105 § eller uti den enligt 86 § stiftade lagen angående tryckfrihet, icke fordras eller utbekommas af någon.

§ 10.

Innan ärendena föredragas hos Konungen i statsrådet, skola de beredas af den föredragande genom nödiga upplysningars inhemtande från vederbörande embetsverk.

§ 11.

1. Med utrikes regeringsärenden förstås alla de mål, som angå rikets förhållande till främmande magter. Dessa mål skola på det sätt, Konungen synes lämpligast, beredas af statsministern för utrikes ärendena, hvilken det tillhör att anmäla och föredraga dem inför Konungen i närvaro, der ej för särskilda fall annorlunda stadgas i 12 och 13 §§, af blott förste statsministern och chefen för samfärdselsdepartementet eller, der denne senare tillika är förste statsminister, någon annan statsrådets ledamot; Konungen dock obetaget att, då han pröfvar sådant lämpligt, i kabinettet inkalla flere af statsrådets ledamöter. Är förste statsministern, eller är chefen för samfärdselsdepartementet, hindrad att vara tillstädes, tillkalle Konungen i den hindrades ställe en annan statsrådets ledamot. Är statsministern för utrikes ärendena frånvarande, föredrage den statsrådets ledamot, Konungen tillkalle äfven i detta fall. Sedan Konungen af dessa rådgifvare inhemtat till protokoll anförda råd, för hvilka de blifva ansvarige, fatte Konungen i deras närvaro besluten; åliggande det den dertill särskildt förordnade att föra protokollet.

Om protokoll och till dem hörande handlingar i här omförmälda mål gälle hvad i 9 § stadgats för statsrådets protokoll och handlingar. Vid meddelandet till Riksdagens granskningsutskott af till diplomatiskt mål hörande protokoll och handlingar kan Konungen fästa det förbehåll, att desammas innehåll ej må komma till andras kunskap, utan

så vidt det finnes nödigt i följd deraf, att åtgärd vidtages enligt 106 eller 107 §§.

2. Ej må utrikes regeringsärende under någon förevändning föredragas i statsrådet och der afgöras.

3. Alla meddelanden i diplomatiska mål till främmande magt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom statsministern för utrikesärendena, hvilken vare ansvarig för att expeditionerne öfverensstämma med till protokoll förda beslut.

Sändebud och konsuler hos främmande magter må icke i sin embetsutöfning emottaga befallningar annat än genom eller från statsministern för utrikes ärendena.

§ 12.

Konungen representerar riket i förhållande till utlandet och eger förty att å rikets vägnar ingå i afhandlingar och förbund med främmande magter. Dervid förfares i den ordning, föregående paragraf stadgar; dock skola samtliga de statsrådsledamöter, som ej ega laga förfall, inkallas i kabinettet vid dessa måls afgörande.

Riksdagen skall undfå del af de förbund och afhandlingar, Konungen å rikets vägnar ingått med främmande magter, med undantag af hemliga artiklar, som dock ej må strida mot de offentliga.

§ 13.

1. Vill Konungen börja krig eller sluta fred, inkalle då i kabinettet till ett utomordentligt statsråd samtliga statsrådsledamöter och två högre militära embetsmän med sådan syssla, hvarom i 35 § förmäles, låte för dem framställa de skäl och omständigheter, som härvid förekomma till öfvervägande, samt äske deröfver deras yttranden, hvilka de skola, hvar för sig, afgifva till protokollet med den ansvarighet, 107 § be-

stämmer. Konungen ege derefter magt att fatta och utföra det beslut, som han finner nyttigast för riket.

Om sådant protokoll, hvarom nyss förmälts, gälle hvad i 11 § föreskrifvits om der nämnda protokoll.

2. Sammalunda förfares ock, när Konungen anser nödigt att med hänsyn till främmande magt vidtaga någon åtgärd af sådan beskaffenhet, att den med skäl bör befaras skola leda till krig.

§ 14.

Öfver rikets krigsmagt till lands och sjös eger Konungen högsta befälet och, vid förfall för honom, regent eller den prins af det kungliga huset eller den infödde militäre embetsman, Konungen, på sätt 8 § stadgar, förordnat till högste befälhafvare.

§ 15.

1. När Konungen sjelf förer högsta befälet öfver krigsmagten till lands och sjös eller någon del deraf, skola de till befälsutöfningen hörande kommandomål, han omedelbarligen besörjer, afgöras i närvaro af den embetsman, åt hvilken Konungen i statsrådet uppdragit att för ty fall vara rådgifvare i dessa mål. Denne, hvilken det tillkommer att bära det rättsliga ansvaret för samma befäls utöfning och för den skull har att ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i 38 § 1 mom., åligge att, då dessa mål afgöras, yttra sin mening öfver de företag, Konungen besluter, samt att, då hans mening icke öfverensstämmer med Konungens beslut, föra sina yttrade betänkligheteter och råd till ett protokoll, hvars riktighet Konungen besanne medelst sin påskrift. Finner nämnde embetsman dessa företag vara af en vådlig riktning eller omfattning eller grundade på ovissa eller otillräckliga medel att utföra dem, tillstyrke han jemväl, att Konungen ville kalla till ett krigsråd deröfver tvenne eller flere af de närvarande högre militära embetsmän; Konungen dock obetaget att å denna tillstyrkan och, der den bifalles, å krigsrådets till protokoll anförda tankar göra det afseende, honom godt synes.

Hvad nu är sagdt om Konungen gälle ock om regent eller prins af det kungliga huset, när han sjelf förer sådant befäl, hvarom här stadgats.

Om i här omförmälda kommandomål förda protokoll gälle hvad ofvan i 9 § stadgats för statsrådets protokoll och handlingar.

2. Ej må i den för kommandomål stadgade ordning fattas beslut i mål, som skola afgöras på det sätt, 8, 11, 12 eller 13 §§ föreskrifva. Instruktion för rådgifvare i kommandomål utfärdas af Konungen i statsrådet.

§ 16.

Konungen bör rätt och sanning styrka och befordra, vrångvisa och orätt hindra och förbjuda, ingen förderfva eller förderfva låta, till lif, ära, personlig frihet och välfärd, utan han är lagligen förvunnen och dömd, och ingen afhända eller afhända låta något gods, löst eller fast, utan ransakning och dom i den ordning, Sveriges lagar och laga stadgar föreskrifva; ingens fred störa i hans hus eller störa låta; ingen förvisa från ort till annan; ingens bref öppna eller öppna låta, utan skydda brefhemligheten, så att den varder okränk.

Konungen låte en hvar blifva dömd af den domstol, hvarunder han rättligen hörer och lyder, samt medgifve icke några personliga företrädesrättigheter vid rättskipningen, så att alla må vara lika inför lagen.

Om för allmänna behof påkallade undantag från hvad här sålunda stadgats gifvas föreskrifter i lagar, stiftade i den ordning, 87 § 1 mom. fastställer.

§ 17.

Rikets alla domstolar skola döma efter lag och laga stadgar. Landssed, som ej har oskäl med sig, må domstol ock rätta sin dom efter, der skrifven lag ej finnes.

§ 18.

1. Konungens doms rätt skall uppdragas minst tolf, högst tjuguen, af honom utnämnde, lagkunnige män, hvilke fullgjort hvad författningarna föreskrifva dem, som må nyttjas uti domareembeten, samt i sådana värf ådagalagt insigt, erfarenhet och redlighet. De kallas justitieråd och utgöra Konungens högsta domstol. Deras antal må ej ökas utöfver tolf, så vida ej Konungen och Riksdagen, i den ordning, 87 § 1 mom. stadgar, besluta, att högsta domstolen skall arbeta på afdelningar; och varde, i sådant fall, såväl justitierådets antal inom ofvan föreskrifna gränser, som ärendenas fördelning mellan afdelningarna bestämda i samma ordning.

2. Konungens rätt att pröfva och afgöra de mål, som, jemlikt författningarna, få hos Konungen fullföljas genom besvär öfver embetsmyndigheters, korporationers eller nämnders meddelade beslut, men icke tillkomma högsta domstolens upptagande och ej heller angå tillsättande af tjenster, skall på det sätt och med de undantag, som bestämmas i särskild, af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad stadga, uppdragas sju af Konungen utnämnde, kunnige, erfarne, redlige och allmänt aktade män. De kallas regeringsråd och utgöra Konungens regeringsrätt. Bland dem böra minst fyra hafva förut förvaltadt civil beställning och minst tre beklädt domareembete.

§ 19.

Konungens rätt att afgöra mellan domstolar och embetsmyndigheter uppkommande behörighetstvister är, på sätt närmare bestämmas uti särskild af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad stadga, uppdragen åt en af fyra justitieråd och fyra regeringsråd bildad domstol, som utgör Konungens behörighetsrätt.

§ 20.

Uti fredstider skola de mål, som från krigsdomstolarne dragas under Konungens pröfning, företagas och afgöras uti högsta domstolen. Tvenne

militära embetsmän af högre grad, dem Konungen i statsrådet härtill utser och förordnar, böra, med domare jäf och ansvar, och utan särskildt arfvode, i högsta domstolen öfvervara sådana mål och deröfver rösta; dock må domarenas antal icke öfverstiga åtta.

Under krig förhålles dermed efter lagen om krigsdomstolar och rättegången derstädes.

§ 21.

Konungens högsta domstol tillkommer det att i mål af beskaffenhet att kunna tillhöra dess slutliga pröfning, upptaga och afgöra ansökningar, att Konungen må bryta dom åter, som vunnit laga kraft, eller återställa laga tid, som är försuten. Alla öfriga sådana ansökningar skola afgöras af Konungens regeringsrätt.

§ 22.

1. Uti högsta domstolen kunna ringare mål pröfvas och afgöras af fem ledamöter, så ock af fyra, der alla fyra äro ense om slutet. Öfver viktigare saker skola minst sju döma. Ej må flere än åtta ledamöter på en gång deltaga i pröfningen af något mål, der ej för vissa fall annorledes föreskrifves, i den ordning, 87 § 1 mom. stadgar.

2. Uti regeringsrätten kunna mål pröfvas och afgöras af fem ledamöter, så ock af fyra, der minst tre af dem äro ense om slutet.

§ 23.

Alla högsta domstolens, regeringsrättens och behörighetsrättens beslut utfärdas i Konungens namn och med hans underskrift eller under hans sekret.

§ 24.

1. Uti Konungens nedre justitierevision skola justitieärendena beredas till föredragning och afgörande i högsta domstolen.

2. Till föredragning och afgörande i regeringsrätten skola ärendena beredas i det departement, hvartill de höra, enligt den i 6 § omförmälda fördelning.

(Departementschef ege att i regeringsrätten deltaga i öfverläggningen, men icke i besluten, i de mål, som höra till hans departement.)

§ 25.

Konungen eger att i brottmål göra nåd, mildra lifsstraff samt återgifva ära och medborgerligt förtroende äfvensom till kronan förverkadt gods; dock måste högsta domstolen höras öfver ansökningar derom och Konungen fatta sina beslut uti statsrådet. På den brottslige skall sedermera ankomma att emottaga den nåd, Konungen förunnat honom, eller undergå det straff, hvartill han blifvit dömd.

§ 26.

1. Då justitieärenden föredragas i statsrådet, skola, jemte chefen för justitiedepartementet och minst tre andra ledamöter af statsrådet, två justitieråd öfvervara dem, med den skyldighet att yttra sig till protokollet, som 9 § föreskrifver.

2. Vid föredragning i statsrådet af frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af stadgar eller författningar, hvarom i 87 § 2 mom. och 89 § förmäles, böra två af regeringsrättens ledamöter närvara med enahanda skyldighet att yttra sig, som ofvan i 1 mom. säges. Samma lag gälle i fråga om dispens från sådan stadga eller författning.

§ 27.

Till justitiekansler må Konungen nämna en lagfaren, skicklig och oveldig man, som varit nyttjad i domareväf. Honom, såsom Konungens högste ombudsman, åligge förnämligast att föra eller genom de under honom ställda fiskaler låta föra Konungens talan i mål, som röra allmän säkerhet eller kronans rätt, samt att, å Konungens vägnar hafva tillsyn öfver rättvisans handhafvande och i sådan egenskap beifra fel, som begås af domare eller embetsmän.

§ 28.

1. Konungen eger, utom i det fall, hvarom stadgas i 32 §, att i statsrådet utnämna och befordra infödde svenske män till alla de embeten och tjänster inom riket, högre och lägre, hvilka äro af den egenskap, att Konungen utfärdar fullmagter derå; dock böra vederbörande förut hafva inkommit med förslag, der sådana hittills egt rum eller varda föreskrifna af Konungen med Riksdagens samtycke vid nya embetens och tjänsters inrättande (eller vid aflöningsstaters fastställande).

Konungen vare likväl obetaget, att, efter vederbörandes hörande, eller uppå deras framställning, till lärarebefattningar vid universiteten, de teologiska läraretjänsterna likväl undantagna, såsom ock till lärare- och andra beställningar vid andra inrättningar för vetenskap, slöjd eller skön konst, äfvensom till läkarebefattningar, kalla och befordra äfven utländska män af utmärkt förtjenst, de der bekänna den rena evangeliska läran. Likaledes må Konungen kunna uti militärt embete nyttja utländsk man af sällsynt skicklighet, men icke till högste befälhafvare öfver krigsmagten, ansvarig rådgifvare i kommandomål, hvarom i 15 § förmäles, eller kommandant i fästning.

2. Konungen fäste vid alla befordringar afseende endast å de sökandes förtjenst och skicklighet, men icke på deras börd.

3. Hvarje departementschef skall föredraga och expediera alla ärenden rörande befordringar, förordnanden, tjänstledighet och afsked, till och ifrån embeten och tjänster, vid de verk och stater, som höra under departementet.

§ 29.

Till presterligt embete i svenska folkkyrkan eller till annan tjenst, hvarmed är förenadt åliggande att meddela undervisning i kristendom eller teologisk vetenskap, kan endast den utnännas, som bekänner den rena evangeliska läran. Till alla öfriga embeten eller tjänster, med det undantag i afseende på statsrådets ledamöter som stadgas i 5 §, må

kunna nämnas bekännare af annan kristen troslära, äfvensom af den mosaiska; dock må icke någon, som ej tillhör den rena evangeliska läran, såsom domare eller innehafvare af annan tjänst, deltaga i handläggning eller afgörande af fråga, som angår religionsvård, religionsundervisning eller befordringar inom den svenska folkkyrkan.

§ 30.

Om den magt, Konungen eger att utnämna erkebiskop, biskopar och kyrkoherdar inom svenska folkkyrkan, gifvas närmare föreskrifter i 119 §.

§ 31.

Städernas stadsfullmäktige ega att till borgmästaretjänster föreslå trenne behörige män, då Konungen utnämne en af dem. På lika sätt förhållas med rådmäns- och magistratssekreteraresysslorna i Stockholm.

§ 32.

Sändebud och konsuler hos främmande magter samt de embets- och tjänstemän, som nyttjas i utrikesdepartementet och vid beskickningarna, nämne och entledige Konungen, i den ordning, som i 11 § är föreskrifven i fråga om utrikes regeringsärendens behandling.

§ 33.

När sådana sysslor, hvartill förslag blifvit upprättade, bortgifvas af Konungen, böra de statsrådets ledamöter, som dervid skola närvara, yttra sig öfver de sökandes skicklighet och förtjänster; egande de äfven rätt att göra underdåniga påminnelser emot Konungens utnämningar till andra tjänster och embeten.

§ 34.

Förste statsministern och statsministern för utrikes ärendena innehafve rikets högsta värdighet och de öfrige statsrådsledamöterna den derin-

till närmaste. Ledamot af statsrådet må icke tillika utöfva annat embete, ej heller uppbära några inkomster deraf; men väl må statsrådsledamot, som tillika är chef för ett af försvarsdepartementen, kunna uppdragas sådan befattning med kommandomål, hvarom i 15 § förmäles, fast utan rätt att därför uppbära särskildt arfvode. Justitieråd eller regeringsråd må ej tillika innehafva eller utöfva annat embete.

§ 35.

Statsrådets ledamöter, presidenter eller chefer för kollegier och öfriga centrala embetsverk, justitiekansleren, expeditions- och byråchefer i regeringsdepartementen, öfverståhållaren, underståhållaren och polismästaren i hufvudstaden, landshöfdingar, fältmarskalkar, generaler och amiraler af alla grader, generaladjutanter, öfveradjutanter, stabsadjutanter, kommandanter i fästningarna, chefer för regementen och öfriga särskildt för sig bestående militära corpser samt cheferne för fältmätnings- och sjömätningsväsendet, äfvensom de embets- och tjenstemän, med hänsyn till beskaffenheten af hvilkas tjensteutöfning sådant föreskrifvits af Konungen med Riksdagens samtycke (vid aflöningsstaternes fastställande), hafva förtroendesysslor, hvarifrån Konungen må entlediga dem, när han pröfvar rikets tjenst fordra det. Konungen kungöre dock sådana beslut i statsrådet, hvars ledamöter vare skyldige att göra underdåniga föreställningar deremot, om de finna sig ega skäl dertill.

§ 36.

De, som beklåda domareembeten, så högre som lägre, samt alle andre af Konungen nämnde embets- och tjenstemän, än de i 32 och 35 §§ omförmälde, kunna icke, utan medelst ransakning och dom, afsättas ifrån sina sysslor af Konungen, ej heller, utan efter egna ansökningar, befordras eller flyttas till andra tjänster; Konungen dock obetaget att (vid aflöningsstats fastställande) med Riksdagens samtycke föreskrifva, att tjensteinnehafvare vid uppnåendet af viss ålder eller

inträffad oduglighet för tjensten i följd af obotlig sjukdom, är skyldig att afgå från sin befattning emot undfående af årlig pension.

Om undantag för särskilda fall, från hvad här föreskrifvits såsom allmän regel, är nedanföre stadgadt i 103 och 139 §§.

§ 37.

Alla beställningar vid sitt hof må Konungen, enligt föreskriften i 4 § 2 mom., efter behag tillsätta och derifrån afsätta; dock må med sådan beställning icke förenas embete eller tjenst, för hvars utfvande uppbäres i riksstaten faststald aflöning.

§ 38.

1. Alla ifrån Konungen utgående expeditioner och befallningar skola, för att blifva gällande, vara försedda med underskrift ej blott af Konungen utan äfven af vederbörande föredragande, hvilken senare vare ansvarig för att de instämma med deröfver förda protokoll. I kommandomål, hvarom i 15 § förmåles, vare dock underskrift tillfyllest af blott den föredragande.

Skulle den föredragande finna något Konungens beslut stridande mot grundlag, allmän eller särskild lag eller laga stadga, göra han deremot kraftig föreställning. Yrkar Konungen ändock, att ett sådant beslut skall utfärdas, vare det då den föredragandes rättighet och pligt, att vägra sin underskrift derå och att i följd deraf frånträda sitt embete. Emellertid vare han, så framt icke Riksdagen ogillar hans förhållande, bibehållen vid sin lön och öfriga tjensten åtföljande inkomster.

2. Alla föreskrifter och erinringar om verkställighet af utfärdade beslut må omedelbarligen kunna af departementschef expedieras till vederbörande.

Öfver förvaltningsärenden, som, efter af Konungen derom gifvet förordnande i offentligen kungjord stadga, afgöras utaf departements-

chef, skall föras protokoll, hvilket med namnunderskrift styrkes till sin riktighet af den beslutande.

§ 39.

1. Vill Konungen resa utom riket, meddele han statsrådet denna sin föresats och inhemte dess tankar deröfver, på sätt 9 § omtalar. Besluter Konungen derefter sådan resa och verkställer den, befatte sig ej med rikets styrelse eller utöfve den konungsliga magten, så länge han vistas utom riket, utan föres riksstyrelsen under Konungens frånvaro, i hans namn, af den till tronföljden närmast berättigade prins, om han uppnått den ålder, som i 41 § säges. Han styre såsom regent med all konungslig magt och myndighet enligt denna regeringsform; dock må lediga förtroendesysslor endast tills vidare kunna förvaltas af dem, som regenten förordnar dertill.

2. Finnes ej till tronföljden berättigad prins, eller har den dertill närmast berättigade ej uppnått den i 41 § för myndighet stadgade ålder, eller är han af sjukdom eller af vistande utom riket hindrad att öfvertaga riksstyrelsen, före statsrådet styrelsen med samma magt som regent; dock må det ej riddarevärdighet utdela.

3. Huru förhållas skall, derest Konungen blifver längre tid än tolf månader utom riket, derom varder stadgadt i 91 §.

§ 40.

Blifver Konungen så sjuk, att han icke vårdar regeringsärendena, förhållas med riksstyrelsen, såsom i föregående paragraf bestämmes.

§ 41.

Konungen vare myndig vid fyllda aderton år. Samma lag vare för den till tronföljden närmast berättigade prins.

Dör Konungen, innan tronföljaren uppnått denna ålder, föres styrelsen af statsrådet, i Konungens namn, enligt 39 §, intill dess Riksdagen sammankommer, och den förmyndarstyrelse, Riksdagen förordnar, tillträdt regeringen; ställande sig statsrådet denna regeringsform till ovilkorlig efterlefnad.

Sammalunda förfares ock, då anledning finnes att antaga, det tronföljden, enligt successionsordningen, kan tillkomma någon, som vid Konungens död ännu icke blifvit född till verlden.

§ 42.

1. Skulle den olycka tima, att hela konungahuset, inom hvilket arfsrätten till riket räknas, utginge på manliga sidan, då förvalte äfven statsrådet regeringen med den magt, 39 § stadgar, intill dess Riksdagen hinner sammankomma och utkora ett nytt konungahus, samt den valde Konungen tillträdt regeringen.

2. Uti alla de fall, då enligt denna och föregående tre paragrafer riksstyrelsen föres af statsrådet, skola samtliga statsrådsledamöter, der de icke ega laga förfall, vara närvarande och rösta.

§ 43.

Går Konungen i fält eller reser till aflägsnare orter inom riket, förordne tre ledamöter af statsrådet, under den ordförande, som Konungen särskildt nämner antingen ibland prinsar af sitt hus eller ibland statsrådets ledamöter, att föra regeringen i de mål, han föreskrifver. Med de mål, Konungen då afgör sjelf, förhålles på det sätt, som 8 och 11 §§ stadga.

Hvad nu är sagdt om Konung, gälle ock i afseende på regent, då riksstyrelsen utöfvas af sådan.

§ 44.

1. Uti successionsordningen stadgas närmare om de fall, i hvilka prins af det kungliga huset förverkar arfsrätt till riket både för sig, barn och efterkommande.

2. Medlemmar af det kungliga huset må icke utan Konungens bifall resa eller uppehålla sig utom riket. Sker det ändock, kan Konungen indraga det underhåll, som beviljats dem.

Samma lag vare, om prinsessa gifter sig utan Konungens bifall eller med någon rikets medborgare utom det kungliga huset.

3. Medlemmar af det kungliga huset skola för sina personer icke svara inför någon annan än Konungen eller den han förordnar till domare öfver dem.

§ 45.

Hvarken Svea rikes kronprins och arffurste eller någon annan medlem af det kungliga huset skola hafva någon del af riket i förläning eller något lifgeding eller civilt embete; dock kunna efter gammalt bruk titlar af hertigdömen och furstendömen tilläggas dem, utan rättighet till de landskap, hvilkas namn de bära.

§ 46.

1. Riket är indeladt uti höfdingedömen eller län, inom hvilka förvaltningen skall förblifva ordnad efter hittills gällande hufvudgrunder, intill dess Konungen och Riksdagen finna nödigt att samfäldt göra ändring deruti. Ingen generalguvernör må hädanefter förordnas inom riket, och ej heller må öfverståhållare eller landshöfding utöfva militärbefäl eller inom det honom anförtrödda höfdingedöme vara ledamot af eller ordförande uti kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige eller landsting.

2. De ändringar i den bestående administrativa ordningen inom riket, som må ega rum i följd deraf att någon del af riket för dess trygghets skull förklaras i krigs- eller belägringstillstånd, fastställas närmare i af Konungen och Riksdagen samfäldt antagen stadga.

§ 47.

Rikets alla embetsverk samt högre och lägre embetsmän skola förvalta de dem åliggande sysslor och värf, enligt de instruktioner, reglementen och föreskrifter, som redan äro gifna eller framdeles kunna

gifvas, lyda Konungens bud och befallningar samt räcka hvarandra handen till fullgörande deraf och af allt hvad rikets tjenst fordrar utaf dem; blifvande de Konungen ansvararige, i laga ordning, om något underlåtes och försummas eller olagligen behandlas utaf dem.

§ 48.

Konungen bör vara angelägen derom, att rikets näringar egnas den för deras trefnad och förkofran nödiga omvårdnaden, icke blott genom de med sådant syfte inrättade offentliga anstalter och embetsverk, utan äfven derigenom, att dessa näringars idkare sättas i tillfälle att medelst tidsenliga sjelfförvaltningsorgan verka för samma mål, efter de hufvudgrunder, som för sådan verksamhet faststälts af Konungen och Riksdagen gemensamt.

II. Om svenska folkets representerande genom Riksdagen samt om den beviljande, lagstiftande och kontrollerande statsverksamheten.

§ 49.

1. Riksdagen representerar svenska folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. De för Riksdagens sammansättning och verksamhet utöfver denna regeringsforms bestämmelser nödiga föreskrifterna gifvas i riksdagsordningen.

2. Riksdagen fördelas i två kamrar, den första och den andra, hvilka i alla frågor ega lika behörighet och myndighet.

Första kammarens ledamöter skola till ett antal af etthundra-sjuttio och för en tid af åtta år, utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej deltaga i landsting; andra kammarens åter, till ett antal af tvåhundra-trettio och för en tid af fyra år, af kommunernes valberättigade medlemmar genom elektor, valde i öfverensstämmelse med de hufvudgrunder, som i 129 § faststälts för val af kommunernes full-

mägtige. Valrätt vid val till andra kammaren tillkommer inom den kommun, der han är bosatt, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter enligt 130 § röstberättigad svensk medborgare, som uppnått tjugufem års ålder.

Hvardera kammaren tillkommer att pröfva sina medlemmars behörighet för riksdagsmannakallets utöfvande.

Konungen eger att, innan den tid tilländagått, för hvilken nämnde ledamöter utsetts, förordna om nya val i hela riket till begge kamrarne eller den ena af dem.

3. Riksdagsmännen kunna i utöfningen af sin befattning icke bindas af andra föreskrifter än rikets grundlagar och äro för sin verksamhet såsom sådane ansvarige enligt särskild lag, som stiftas efter 87 § 1 mom.

Riksdagsmännen ega att, för utöfningen af sin befattning, af statsmedel utbekomma resekostnadsersättning, samt, i fråga om Andra Kammarens ledamöter, jemväl arfvode, såsom i riksdagsordningen säges.

4. Riksdagen skall i kraft af denna grundlag sammankomma till lagtima möte hvarje år den 15 januari, eller, om helgdag då inträffar, dagen derefter; Konungen dock obetaget att, emellan lagtima riksmöten, sammankalla Riksdagen till urtima riksmöte.

Vid urtima riksmöte må endast förekomma ärende, som föranledt Riksdagens sammankallande eller af Konungen eljest för densamma framlägges, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.

§ 50.

Riksdagen skall sammanträda i rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendens framträngande eller pest eller andra lika viktiga hinder göra det omöjligt eller ock vådligt för Riksdagens frihet och säkerhet. I dessa fall tillkommer Konungen att, efter samråd med de af Riksdagen valde fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken, utsätta och kungöra annan riksmötesort.

§ 51.

1. I de fall, då Konungen eller regenten eller statsrådet sammankallar Riksdagen, fastställes tiden för riksmötets början efter sjunde och inom tjugonde dagen från den, då kallelsen blifvit kungjord uti allmänna tidningarna.

2. Då Riksdagen sammanträdt till lagtima möte, kan den ej utan egen begäran upplösas, förrän den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, medan Riksdagen är samlad, förordnar om nya val i hela riket till begge kamrarne eller den ena af dem, i hvilka fall Riksdagen skall sammanträda till nytt lagtima möte å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, samt ej må vidare upplösas af Konungen, förrän efter fyra månader från det senare mötets början. Under sådant möte utöfve Riksdagen icke de åligganden, som tillkomma Riksdagen vid lagtima möte, men redan hunnit fullgöras vid det upplösta mötet.

Då Riksdagen sammanträdt till urtima möte, eger Konungen, när han finner för godt, åtskilja densamma; och vare sådant möte alltid upplöst, innan tid infaller för lagtima riksmötes början.

§ 52.

1. Riksdagens kamrar utse, hvar för sig, bland sina ledamöter talman och vice talman.

2. Talmännen eller, i händelse af förfall för dem, vice talmännen åligger, hvar för sin kammare, att utfärda kallelse till sammanträden och att vid dessa leda förhandlingarna och göra propositioner för beslutsfattande samt vidmagthålla ordningen. Den, som talmansbefattningen utöfvar, må ej deltaga i öfverläggning eller omröstning.

3. Talman må ej vägra proposition, utom när han finner väckt fråga strida mot grundlags lydelse; och bör han då alltid anföra skälen till sin vägran.

§ 53.

1. Riksdagen skall vid lagtima möte för ärendenas beredning tillsätta dessa allmänna utskott, med den särskilda uppgift för hvart och ett af dem, som i riksdagsordningen närmare bestämmes, nemligen: ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett beskattningsutskott, ett bankoutskott, två lagutskott, två ekonomiutskott och ett granskningsutskott; ankommande på kamrarnes sammanstämmande beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af fråga, som det eljest skulle tillkommit något af nämnda allmänna utskott att behandla.

Dessa Riksdagens utskott skola, hvart och ett för sig, bestå af lika antal ledamöter från hvardera kammaren.

2. Vid urtima riksmöte skola ej tillsättas flera utskott, än som erfordras för beredning af dervid förekommande ärenden.

§ 54.

Åskar Konungen af Riksdagen en särskild nämnd, att öfverlägga med honom om ärenden, hvilka han pröfvar böra hållas hemliga, utvälje Riksdagen en sådan; dock ege den icke magt att fatta beslut, utan endast att afgifva yttranden till Konungen öfver de mål, Konungen meddelar densamma. De valde ledamöterna aflägga tysthetsed, der Konungen fordrar sådan.

§ 55.

Ej må Riksdagen eller Riksdagens kamrar, utskott, nämnder, fullmäktige eller revisorer, med de undantag som ofvan stadgats i 50 och 54 §§, rådpläga eller besluta öfver något ämne i närvaro af Konungen, regent eller ledamot af förmyndarestyrelse eller interimregering.

§ 56.

1. Förslag kunna ingifvas till Riksdagens pröfning och afgörande icke blott af Konungen utan ock, under iakttagande af i 90 § gifna föreskrifter, utaf enskilde riksdagsmän. Förslag af riksdagsman bör alltid skriftligen aflemnas i den kammare, riksdagsmannen tillhör, och må dervid ej flera mål af olika beskaffenhet sammanföras i en skrift. Om den rätt, Riksdagens utskott, fullmäktige, revisorer och justitieombudsman ega att i vissa fall inkomma med förslag eller berättelser, är stadgadt nedanföre och i riksdagsordningen.

2. Konungens propositioner så ock riksdagsmans förslag, som icke rörer allenast den kammare, riksdagsmannen tillhör, kunna icke företagas till afgörande i kammare, innan utskott afgifvit yttrande deröfver.

3. Betänkande, som af allmänt eller särskildt utskott afgifvits, skall, så vidt ske kan, samtidigt föredragas i begge kamrarne för ärendets afgörande.

Vid ärendes afgörande skola talmannens propositioner framställas sålunda, att de endast kunna besvaras med ja eller nej, och vid omröstning mellan flera meningar måste alltid två i sänder ställas emot hvarandra. Omröstning bör alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar.

Hvad kamrarne sammanstämmande besluta, det vare Riksdagens beslut. Stadna kamrarne öfver någon fråga, deri allmänt eller särskildt utskott yttrat sig, uti olika beslut, då skall utskottet söka sammanjemka de olika meningarna och inkomma med förslag derom till kamrarne. Blifva dessa ej heller derefter ense om ett beslut, då skall frågan, utom i de fall, 69, 70, 71 och 72 §§ upptaga, anses hafva förfallit för det riksmötet.

4. De lagar, laga stadgar och förordningar, hvilka Konungen och Riksdagen gemensamt beslutit, skola utfärdas endast i Konungens namn och med hans underskrift.

Sammalunda förefares ock med de förordningar om svenska folkets beskattning, hvilka enligt denna regeringsform beslutits af Riksdagen allena.

4. De lagar, laga stadgar och förordningar, hvilka Konungen och Riksdagen gemensamt beslutit, skola utfärdas endast i Konungens namn och med hans underskrift.

§ 57.

1. Rätten att för stats- och riksgäldsverkens behof beskatta svenska folket utöfvas hädanefter af Riksdagen allena på det sätt, denna regeringsform föreskrifver.

2. Huruledes menigheter och andra korporationer må för egna behof beskatta sig, bestämmes genom särskilda stadgar, hvilka stiftas af Konungen och Riksdagen gemensamt.

1. Rätten att för stats- och riksgäldsverkens behof beskatta svenska folket utöfvas hädanefter såsom i forna tider af Konungen med Riksdagens fria vilja och samtycke på det sätt, denna regeringsform föreskrifver.

§ 58.

För Riksdagen låte Konungen vid hvarje lagtima möte uppvisa statsverkets tillstånd i alla dess delar, till inkomster och utgifter, fordringar och skulder. Skulle genom traktater med främmande magter några medel tillflyta riket, skall för dem redovisas på lika sätt.

§ 59.

I sammanhang med uppvisandet af statsverkets tillstånd och behof eller vid tillfälle under riksmötets förlopp, som Konungen finner för

ändamålet lägligare, låte Konungen för Riksdagen, på sätt i riksdagsordningen säges, framställa förslag rörande sättet att genom skatteafgifter fylla hvad statsverket kan erfordra utöfver de ordinarie inkomsterna.

§ 60.

1. Till skatteafgifter, som i föregående paragraf afses, räknas företrädesvis tullmedlen, bränvinstillverknings- och andra accismedel, stämpelpappersmedlen samt hvad Riksdagen dessutom särskildt fastställer att utgå såsom bevillningsafgifter; och skola för allmänna bevillningsafgifters utgörande, på sätt och tid, som bestämmes i af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad stadga, fast egendom uppskattas till sitt verkliga värde samt annan förmögenhet och inkomst till sina belopp.

1. Till skatteafgifter, som i föregående paragraf afses, räknas företrädesvis tull- och tillverkningsafgifterna, stämpelpappersafgiften samt hvad Riksdagen dessutom särskildt samtycker att utgå såsom bevillningsafgifter; och skola för allmänna bevillningsafgifters utgörande, på sätt och tid, som bestämmes uti enligt 87 § 2 mom. stiftad stadga, fast egendom uppskattas till sitt verkliga värde samt annan förmögenhet och inkomst till sina belopp.

Ej må skatteafgift kunna till sitt belopp ändras af Konungen utan Riksdagens samtycke, tullafgiften å inkommande spanmål allena undantagen, hvilken må kunna nedsättas.

Efter medborgarnes hufvudtal eller fördelning i hushåll utgående personliga afgifter må icke hädanefters påbjudas, fordras eller uppbäras för stats- och riksgäldsverkens räkning.

2. Vedergällningsafgifter för begagnande eller omedelbar förmån af statens inrättningar (eller för påkallande af åtgärd från rikets embets- eller tjänsteman) liksom öfriga till statsverkets ordinarie in-

komster hörande allmänna afgifter fastställas af Konungen med Riksdagens samtycke.

Ej må sådan afgift, som nyss är nämnd, annorlunda eller i annan omfattning, än Riksdagen medgifvit, kunna ändras af Konungen.

De vedergällningsavgifter, som enskilde personer eller korporationer må uppbära för nyttjandet af med Konungens tillstånd anlagda och till allmänt begagnande upplätta samfärdsanstalter, ege Konungen deremot ensam fastställa.

3. Ej må Konungen pantsätta eller förpakta statsverkets inkomster eller fastställa några monopol till vinning för sig och kronan eller enskilde personer eller korporationer.

Ej heller må vedergällningsavgift, som af Konungen (med Riksdagens samtycke) pålagts idkarne af viss näring till förmån för blott samma näring, kunna, äfven om den ingår till statsverket, användas för annat ändamål än det, som afsetts vid avgiftens fastställande.

§ 61.

Alla skatteavgifter, som Riksdagen beviljat enligt 1 mom. af nästföljande paragraf, skola, hvar för sig, utgöras intill slutet af det år, under hvars lopp ändring i sådan avgifts belopp eller dess upphäfvande fastställas af Riksdagen, med undantag dock för den händelse att, för tid, under hvilken sådan avgift enligt 64 § står till Konungens disposition, och för särskildt fall, antingen nedsättning enligt nästföregående paragrafs 1

Alla skatteavgifter, till hvilka Riksdagen enligt 1 mom. af nästföljande paragraf gifvit sitt samtycke, skola utgöras intill slutet af det år, för hvilket de enligt nyss åberopade lagrum beviljats, med undantag dock för den händelse att (för nämnda år eller del deraf och) för särskildt fall, antingen nedsättning enligt nästföregående paragrafs 1 mom. egt rum, eller ock Konungen och Riksdagen samfäldt beslutit ändring i

mom. egt rum, eller ock Konun-
gen och Riksdagen samfäldt be-
slutit ändring i beloppet eller upp-
häfvandet af dylik afgift.

beloppet eller upphäfvandet af nå-
gon eller några af dessa afgifter.

§ 62.

1. Sedan statsverkets behof blifvit pröfvade af Riksdagen,
kommer Riksdagen att bevilja en beskattning, som svarar emot hvad
dessa behofs fyllande kräfvat utöfver de tillgängliga statsmedlen samt
att tillika fastställa, huru särskilda summor af statsverkets samtliga
inkomster skola användas till särskilda ändamål, och anslå dessa sum-
mor under bestämda hufvudtitlar uti riksstaten, dervid noggrann skil-
nad skall göras, icke blott mellan ständiga eller ordinarie och till-
fälliga eller extra ordinarie anslag, utan äfven mellan fasta anslag,
som icke kunna indragas eller till beloppen ändras, utan på grund af
Konungens och Riksdagens samfälda beslut, och rörliga anslag eller
bevillningsanslag, som för sin tillkomst och fortvaro äro beroende af
Riksdagen allena.

Andra vilkor må icke fogas vid skatteafgifts eller anslags bevil-
jande än blott sådana, som stå i oskiljaktigt sammanhang med afgif-
tens utgörande eller anslagets användning samt afse att närmare be-
stämma sättet och tiden derfor.

2. Der så oförmodadt skulle
hända, att Riksdagen, när lagtima
riksmöte afslutas, icke hade regle-
rat riksstaten eller beviljat en be-
skattning till i 1 mom. bestämdt
belopp, fortfare den förra stats-
regleringen och beskattningen att

2. Der så oförmodadt skulle
hända att Riksdagen, när lagtima
riksmöte afslutas, icke hade regle-
rat riksstaten eller beviljat en be-
skattning till i 1 mom. bestämdt
belopp, fortfare den förra stats-
regleringen och beskattningen att

gälla i tillämpliga delar, intill dess Riksdagen vid nästa möte fastställt ny reglering och en deremot svarande beskattning. Är åter vid lagtima riksmöte, när det afslutas, visserligen både beskattningens och de allmänna bevillningsafgifternas hela belopp bestämdt till sina summor, men beslut icke fattade och expedierade om fördelningen deraf till utgörande, då skall, hvad som icke täckes genom de ändock enligt 60 och 61 §§ samt nyss gifna föreskrift utgående skatteafgifterna, uttagas genom allmänna bevillningsafgifter, hvilkas i den sista allmänna bevillningsförordningen stadgade artiklar skola, efter den sålunda fastställda afgiftssummans förhållande till den, som fördelats vid föregående riksmöte, jemnliskt ökas eller minskas; och uppdrage Riksdagen åt de af Riksdagen valde fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken att på sådan grund uppgöra en ny allmän bevillningsförordning och att i skrifvelse till Konungen anhålla om densammas utfärdande.

gälla i tillämpliga delar, intill dess Riksdagen vid nästa möte fastställt ny reglering och samtyckt till en deremot svarande beskattning. Är åter vid lagtima riksmöte, när det afslutas, visserligen både beskattningens och de allmänna bevillningsafgifternas hela belopp bestämdt till sina summor, men beslut icke fattade och expedierade om fördelningen deraf till utgörande, då skall, hvad som icke täckes genom de ändock enligt 60 och 61 §§ samt nyss gifna föreskrift utgående skatteafgifterna, uttagas genom allmänna bevillningsafgifter, hvilkas i den sista allmänna bevillningsförordningen stadgade artiklar skola, efter den sålunda fastställda afgiftssummans förhållande till den, som fördelats vid föregående riksmöte, jemnliskt ökas eller minskas; och uppdrage Riksdagen åt de af Riksdagen valde fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken att på sådan grund i Riksdagens stad och ställe fatta beslut om en ny allmän bevillningsförordning och att till Konungen aflåta skrifvelse derom.

§ 63.

Dessutom böra, för oförutsedda händelser, tvenne särskilda tillräckliga summor anslås och anvisas till utbetalning af riksgäldskontoret; den ena och mindre att vara tillgänglig, då Konungen finner den vara oundgängligen nödig till rikets försvar eller andra högst viktiga eller angelägna ändamål; den andra och större att, vid betydliga rustningar till afvärijande af fiendtligt angrepp eller för upprätthållandet af, genom uppror i större omfattning rubbad, laglig ordning inom riket, lyftas af Konungen, sedan han sammankallat Riksdagen. Dennas förseglade anordning å sistnämnda summa må ej brytas, eller summan af fullmäktige i riksgäldskontoret utbetalas, förrän riksmöteskallelsen blifvit kungjord i allmänna tidningarna. Hvad nu är sagdt om Riksdagens sammankallande, gälle ej för det fall, att Riksdagen ändock skall sammanträda inom tjugu dagar.

§ 64.

Så väl rikets ordinarie statsmedel och inkomster som hvad, antingen på sätt ofvan är omförmäldt, under namn af utlagor eller skatteafgifter, eller ock såsom andra extraordinarie statsmedel anslås till statsverket af Riksdagen, vare under Konungens disposition, att anordnas till de af Riksdagen pröfvade behof och efter den upprättade riksstaten, dervid de besparingar, som uppkomma å hufvudtitel, må af Konungen användas till sådana af Riksdagen ej förut pröfvade utgifter af tillfällig beskaffenhet inom samma hufvudtitel, som finnas vara påkallade af oundgängligt behof.

§ 65.

Dessa medel må icke användas annorlunda, än blifvit faststaldt; varande statsrådets ledamöter ansvarige, om de låta afvikelse ega rum derifrån, utan att göra föreställning till protokollet deremot samt anföra hvad Riksdagen samtyckt till eller förordnat i denna del.

§ 66.

1. Riksgäldskontoret förblifver under Riksdagens inseende och förvaltas genom dertill förordnade fullmäktige efter af Riksdagen gifna reglementariska föreskrifter; och då svenska folket genom Riksdagen ansvarar för den gäld, kontoret ombesörjer, så kommer Riksdagen, sedan kontorets tillstånd och behof blifvit i vederbörlig ordning utredda, att, i samband med beviljandet enligt 62 § af den för statsverkets behof nödiga beskattningen, tillskjuta de medel, som finnas outhärliga för betalande af denna gäld, till ränta och kapital, så att rikets kredit varder bibehållen och vårdad.

Fullmäktige för riksgäldskontoret skola vara sju, hvilka, jemte tre suppleanter för dem, väljas af Riksdagen, för tid och på sätt i riksdagsordningen säges.

2. Konungens ombud i riksgäldskontoret biviste icke fullmäktiges sammankomster oftare, än då fullmäktige åstunda att öfverlägga med detta ombud; och är det fullmäktige förbjudet att fatta beslut i ombudets närvaro.

§ 67.

1. Riksbanken förblifver genom Riksdagen under svenska folkets garanti samt förvaltas af dertill förordnade fullmäktige efter de reglementariska föreskrifter, som af Riksdagen gifvas i noggrann öfverensstämmelse med af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad stadga för riksbanken.

Fullmäktige för riksbanken skola vara sju, af hvilka Konungen för tre år i sänder förordnar en jemte en suppleant och de öfrige sex jemte tre suppleanter väljas af Riksdagen, för tid och på sätt i riksdagsordningen säges. Den af Konungen förordnade ordinarie ledamoten vare fullmäktiges ordförande, men må ej utöfva annan befattning inom riksbankens förvaltning.

2. Har Konungen, på framställning af fullmäktige, eller der Konungen eljest så pröfvat nödigt, förordnat ombud att förhandla med

fullmäktige i något särskildt ärende, må fullmäktige öfverlägga med detta ombud; men det är fullmäktige förbjudet att fatta beslut i ombudets närvaro.

3. Riksbanken allena eger rätt att, efter lag, stiftad på sätt 87 § 1 mom. föreskrifver, utgifva sedlar, som i riket må erkännas för mynt. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas af riksbanken med guld efter deras lydelse. Enskilde banker må icke (efter utgången af år 1903) utgifva egna banksedlar.

§ 68.

1. De till riksgälds- och bankoverken hörande eller dit anslagna medel må icke, under någon förevändning eller med hvad vilkor som helst, ryckas derifrån eller användas till andra behof, än dem Riksdagen bestämt. Allt förordnande, som strider deremot, vare kraftlöst.

Icke heller Riksdagen må för stats- eller riksgäldsverkens behof anlita annat eller mer af riksbankens tillgångar, än blott en skälig del af riksbankens vinst för näst föregående året.

2. Fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena och enligt de föreskrifter, Riksdagen gifvit, ej heller ställas till redo och ansvar, utan efter Riksdagens beslut.

Fullmäktig i riksgäldskontoret eller i riksbanken, som af Riksdagen vägrats ansvarsfrihet eller kommit i den ställning, att han icke, jemlikt riksdagsordningen, må godkännas såsom riksdagsman, eller befordrats till embete eller tjänst, hvarom förmäles i 32 och 35 §§, eller till beställning vid Konungens hof, skall afgå från sin befattning. De af Konungen för af honom nämnde fullmäktig och suppleant i riksbanken meddelade förordnanden må återkallas, när Konungen pröfvar sådant skäligt.

§ 69.

Då (statsutskottets) förslag, rörande antingen statsutgifter och deras ändamål eller vilkor för anslags användning eller beskattningens efter statsregleringen lämpade hela belopp, (eller vedergällningsavgift för påkallande af åtgärd från statens embets- eller tjänsteman), eller hvad till riksgäldskontorets utgifter och inkomster hörer, eller ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret, eller reglementariska föreskrifter för riksgäldskontorets förvaltning, förehafves till afgörande hos Riksdagen, skola, i händelse kamrarne fatta stridiga beslut, som ej varda sammanjemkade, kamrarne, hvar för sig, rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stadnat; kommande den mening, som dervid erhåller de fleste ledamöters af begge kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut.

§ 70.

När, i fråga om riksbankens inkomster och utgifter eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken eller om reglementariska föreskrifter för riksbankens förvaltning, Riksdagens kamrar stadna i stridiga beslut, som ej sammanjemkas, skola kamrarne rösta derom, hvar för sig, såsom i näst föregående paragraf säges.

§ 71.

På enahanda sätt förfares jemväl, der Riksdagens kamrar icke förena sig om de allmänna föreskrifterna för någon till statsverket ingående skatteavgift, sättet för deras tillämpning, beräkningen förslagsvis af den inkomst, de särskilda skatteavgifterna skola lemna, eller beskattningssummans fördelning till utgörande åt statsverket förmedelst de särskilda avgifterna.

§ 72.

Då, i fråga om (andra ekonomiutskottets) förslag, rörande antingen vedergällningsavgift för begagnande eller omedelbar förmån af statens inrättning, eller annan till statsverkets ordinarie inkomster hörande allmän afgift, eller beräkningen förslagsvis af statsverkets intägt af de ordinarie inkomsterna, eller förpantning eller försäljning af kronans afkomstgifvande fasta egendom, Riksdagens kamrar fatta stridiga beslut, som ej varda sammanjemkade, skall skiljas emellan besluten, såsom i 69 § säges.

§ 73.

Inga nya pålagor eller utskrifningar af manskap eller af penningar, varor eller tjänstbarheter må hädaneftre påbjudas, fordras eller uppbäras i annan ordning, än denna regeringsform föreskrifver.

§ 74.

Från den dag, då, efter utfärdande af riksmöteskallelse, rikets krigsmagt eller någon del deraf ställes på krigsfot, vare sig för skyddandet af rikets neutralitet i förhållande till främmande magter eller för afvärjandet af befaradt angrepp eller för upprätthållandet af, genom uppror i större omfattning rubbad, laglig ordning inom riket, och intill den dag, då krigsmagten skall återgå till fredsfot, ege Konungen att, i den ordning, på det sätt och under de vilkor samt med den skyldighet för statsverket till ersättning, som bestämmas i särskild af Konungen och Riksdagen samfäldt stiftad stadga, låta af kommuner eller enskilda utskrifva förnödenheter och tjänstbarheter, som må vara att tillgå i orten och som erfordras för fyllande af sådana krigsmagtens oundgängliga behof, hvilka icke kunna på annat sätt tillgodoses med tillräcklig skyndsamhet. Den här föreskrifna riksmöteskallelse behöfver ej utfärdas i det fall, att Riksdagen ändock skall sammanträda inom tjuugu dagar.

§ 75.

De årliga markegångstaxorna skola upprättas genom deputerade, valde på sätt föreskrifvits i särskild af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad stadga. Hvad desse deputerade fastställa i afseende på markegångssättningen, tjene till efterlefnad, så vida ej ändring deruti sökes och vinnes i den ordning, nämnda stadga bestämmer.

§ 76.

Utan Riksdagens samtycke kan Konungen icke göra lån in- eller utrikes eller belasta riket med ny gäld.

§ 77.

Kronans jordegendomar med dertill hörande lägenheter, kronans skogar, fisken och vatten med till dessa senare hörande grund samt kronans byggnader, jernvägar och öfriga fasta egendom må Konungen icke utan Riksdagens samtycke, och Riksdagen icke utan Konungens, afhända kronan genom försäljning, förpantning eller gåfva eller på något annat sätt. De skola förvaltas efter föreskrifter, hvars hufvudgrunder fastställas af Konungen och Riksdagen gemensamt; dock må de personer och menigheter, som, efter gällande författningar, innehafva eller nyttja sådana kronans tillhörigheter, tillgodonjuta laglig rätt derå.

§ 78.

Ej må någon del af riket kunna söndras derifrån genom försäljning, förpantning eller gåfva eller å annat dylikt sätt.

§ 79.

Ingen förändring i rikets mynt till skrot eller korn, det vare sig till förhöjning eller afslag, må ega rum utan Riksdagens samtycke; Konungens rättighet att låta slå mynt dock oförkränkt.

§ 80.

1. Hvarje svensk man är pliktig deltaga i fosterlandets försvar. Huru denna värnpligt skall fullgöras, derom gifvas föreskrifter i stadga, som stiftas af Konungen och Riksdagen gemensamt.

2. Krigsmagten till häst och fot så väl som båtsmanshållet af rotering och indelning förblifver vid de med landet och städerna upprättade kontrakt och indelningsverk, hvilka till deras hufvudgrunder skola vara orubbade, intill dess Konungen och Riksdagen finna nödigt att samfäldt göra någon ändring deruti; kunnande ingen ny eller tillökad rotering tillkomma, utan genom Konungens och Riksdagens sammanstående beslut.

Varder genom särskild stadga, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund lagd för ordnandet af krigsmagten till lands och sjös, då må ej göras ändring i sådan stadga, utan af Konungen och Riksdagen samfäldt.

§ 81.

1. Denna regeringsform samt rikets öfriga grundlagar kunna icke ändras eller upphävas, utan genom Konungens och Riksdagens sammanstående beslut.

2. Förslag till stiftande, ändring eller upphäfvande af grundlag, hvarom fråga må väckas endast vid lagtima riksmöte, kan å samma riksmöte förkastas, men ej då antagas eller bifallas i vidsträcktare mån, än såsom ett förslag, hvilket till det lagtima riksmöte, som, efter förättade nya val i hela riket till andra kammaren, först eger rum, skall hvila, för att då å nyo pröfvas. Varder förslaget dervid af begge kamrarne antaget, blifver det Riksdagens beslut; egande kamrarne vid slutliga antagandet ej rätt att göra ändring uti hvilande förslag. Ej må beslut öfver hvilande förslag uppskjutas till annat riksmöte, än nu är nämndt, utan att Konungen och Riksdagens begge kamrar äro ense derom.

3. Riksdagens beslut i grundlagsfråga, väckt af Konungen, skall anmälas hos honom, der beslutet innefattar samtycke till Konungens förslag, vid för begge kamrarne gemensamt sammanträde å dag, Konungen utsätter, men der beslutet innefattar afslag, genom skrifvelse.

Antager Riksdagen ett inom densamma väckt grundlagsförslag, skall beslutet derom underställas Konungen, hvilken då, förrän Riksdagen åtskilts, inhemte hela statsrådets tankar i ämnet och meddele Riksdagen, vid för begge kamrarne gemensamt sammanträde, sitt bifall eller de orsaker, för hvilka han ej godkänner beslutet.

§ 82.

Hvad uti föreskrifven ordning, till ändring af grundlagarne, Riksdagen beslutit och Konungen gillat, eller Konungen föreslagit och Riksdagen antagit, ege kraft af grundlag.

§ 83.

Ej må stadgas någon för framtiden gällande förklaring af grundlagarne, utan på det sätt, som bör iakttagas vid ändringar i dem.

§ 84.

Grundlagarne skola i hvarje särskildt fall tillämpas efter deras ordalydelse, ehuru under iakttagande af att alla deras stadganden äfven utgöra delar af ett sammanstående helt.

§ 85.

Såsom grundlagar skola anses denna regeringsform samt den riksdagsordning och den successionsordning, som Konungen och Riksdagen gemensamt fastställa i öfverensstämmelse med de grundsatser, hvilka bestämmas i denna regeringsform såsom rikets främsta grundlag.

§ 86.

Riksdagen eger gemensamt med Konungen att, i den ordning 87 § 1 mom. och 88 § närmare föreskrifva, stifta, ändra, förklara eller

upphäffa lag, som afser att begränsa svenske medborgares rätt att inom riket vara i åtnjutande af tryckfrihet, yttrandefrihet, församlingsfrihet och föreningsfrihet; dock må Riksdagen för sin del fatta beslut om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lag angående tryckfriheten allenast på det sätt, att Riksdagen vid ett följande lagtima riksmöte oförändradt antager det eller de förslag dertill, som vid det näst föregående lagtima mötet förklarats hvilande. Ej må afgörandet af sådant förslag uppskjutas till annat riksmöte, än nu är nämndt.

§ 87.

1. Riksdagen eger gemensamt med Konungen magt att stifta allmän och särskild civillag äfvensom allmän kriminallag och särskild kriminallag för krigsmagten samt att sådan förut stiftad lag ändra eller upphäffa.

Frågor härom må kunna väckas i Riksdagens kamrar och skola, sedan vederbörligt utskott blifvit hört deröfver, af Riksdagen afgöras. Beslutar Riksdagen för sin del någon ny lag eller gammal lags upphäfvande eller förändring, aflemnas förslag derom till Konungen, som inhemte statsrådets och högsta domstolens tankar deröfver, och meddele, sedan han fattat sitt beslut, Riksdagen antingen sitt samtycke till dess åstundan eller sina skäl att vägra det. Kan Konungen icke, förrän Riksdagen åtskiljes, fatta och meddela sitt beslut, vare han oförhindrad att före nästföljande lagtima riksmötes öppnande ordagrant bifalla förslaget och utfärda allmän kungörelse derom. Sker det ej, anses förslaget hafva förfallit, och Konungen underrätte då Riksdagen vid dess nästa möte om de skäl, som hindrat förslagets antagande.

Finner Konungen godt framställa någon lagfråga för Riksdagen, äske han högsta domstolens och statsrådets yttranden deröfver, samt meddele sin proposition tillika med berörda yttranden åt Riksdagen, som vidare förfar med frågan, såsom ofvan sagts.

2. Sammalunda förfares ock vid stiftande, ändring eller upphäfvande af sådan laga stadga, som, enligt denna regeringsforms föreskrifter eller på grund af Konungens och Riksdagens samfälda beslut,

skall utgöra föremål för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning, ehuru med den skilnad, att regeringsrättens yttrande skall inhemtas i stället för högsta domstolens.

3. Riksdagen eger ock gemensamt med Konungen stifta, ändra eller upphäfva allmän kyrkolag, äfvensom kriminallag för folkkyrkans presterskap. Öfver förslag angående dylik lag skola icke blott, på sätt i mom. 1 säges, högsta domstolens och statsrådets utan äfven folkkyrkotingets yttranden inhemtas; och böra af dessa yttranden åtminstone de förras meddelas Riksdagen jemte Konungens proposition, då sådan göres. Har ej förslag, hvarom nu är fråga, före början af lagtima riksmötet näst efter det, då förslaget framstälts eller antagits, blifvit såsom lag utfärdadt genom allmän kungörelse, vare det förfallet, och Konungen underrätte vid nämnda möte Riksdagen om de skäl, som hindrat förslaget antagande.

4. Ej må Konungen utan Riksdagens samtycke, och icke Riksdagen utan Konungens, göra någon ny lag eller afskaffa gammal lag.

§ 88.

1. Med förklaring öfver lag eller laga stadga, hvarom i nästföregående paragraf förmäles, förhålles som med sådan lags eller stadgas stiftande. De förklaringar, som Konungen, efter inhemtande af yttrande enligt nästföregående paragraf från högsta domstolen eller regeringsrätten, gifver emellan riksmötena till svar på inkomna förfrågningar ifrån domstolar eller embetsmän om sådan lags eller stadgas rätta mening, kunna ogillas af Riksdagen vid först derefter inträffande lagtima möte; och må dylika förklaringar, der de sålunda blifvit ogillade, ej längre gälla eller iakttagas och återopas af domstolarne eller myndigheterna.

2. Dispens från i nästföregående paragraf afsedd lags eller laga stadgas föreskrifter kan endast meddelas i sådana fall, der lagen eller stadgan sjelf uttryckligen medgifver, att dylik må ega rum, och efter

inhemtande af yttrande från den i Konungens namn dömande domstol, som enligt samma paragraf har att yttra sig vid sådan lags eller stadgas stiftande, ändring eller upphäfvande.

§ 89.

1. Uti Riksdagens kamrar må frågor väckas om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af författningar, som röra rikets styrelse och förvaltning eller allmänna hushållning. Riksdagen ege dock, med i denna regeringsform fastställda undantag, icke magt att i dessa mål besluta annat eller mer, än framställningar och önskningar att anmälas hos Konungen, och hvarå Konungen, sedan han hört, i fråga om författningar rörande utrikes förhållanden, de rådgifvare, som i 11 § omförmälas, och, i fråga om författningar rörande inrikes förhållanden, statsrådet, göre det afseende, han finner nyttigt för riket.

Öfver förslag rörande författning, som i denna paragraf afses och skall i statsrådet afgöras, bör, så vidt tid dertill gifves och förslagets vigt anses kräfva sådant, regeringsrättens yttrande inhemtas före afgörandet.

2. Vill Konungen öfverlemna åt Riksdagen att gemensamt med honom afgöra något, som rör rikets styrelse och förvaltning eller allmänna hushållning, då förfares dermed på det sätt, som angående vissa laga stadgar är föreskrifvet i 87 § 2 mom.

§ 90.

Under Riksdagens, dess kamrars, utskotts eller revisorers öfverläggningar och pröfning må icke uti något annat fall eller på något annat sätt, än denna grundlag bokstafligen föreskrifver, komma frågor om embets- och tjenstemäns till- och afsättande, styrelsens, de förvaltande myndigheternas eller domstolarnes beslut, resolutioner och utslag, enskilda medborgares eller korporationers förhållanden, eller verkställigheten af någon lag, författning eller inrättning.

§ 91.

I den händelse, 39 § omtalar, att Konungen, efter företagen resa, blifver utöfver tolf månader utom riket, sammankalle regenten eller statsrådet, då det förvaltar riksstyrelsen, genom öppet påbud Riksdagen, och låte kungöra kallelsen uti allmänna tidningarna inom femton dagar efter berörda tids förlopp. Sedan Konungen blifvit underrättad derom, men han ändock icke återkommit till riket, tage Riksdagen den författning om rikets styrelse, hvilken Riksdagen finner nyttigast.

§ 92.

Samma lag vare, om Konungen är sjuk, så som i 40 § säges, och hans sjuklighet fortfar af den beskaffenhet, att han under längre tid än tolf månader icke befattat sig med regeringsärendena.

§ 93.

Då Konungen dör och tronföljaren ännu är omyndig, utfärde statsrådet kallelse å Riksdagen, hvilken kallelse skall i allmänna tidningarna kungöras inom femton dagar efter Konungens död. Riksdagen ege då att, utan afseende på något den afidne Konungens testamente angående riksstyrelsen, förordna en, tre eller fem förmyndare, som, intill dess Konungen blifver myndig, må i hans namn utöfva regeringen efter denna grundlag.

§ 94.

Skulle den olyckliga händelse inträffa, att den konungaätt, hvilken arfsrätten till riket är uppdragen, utginge på manliga sidan; sammankalle statsrådet, inom den i föregående paragraf stadgade tid efter den siste Konungens död, Riksdagen, som då skall utkora ett nytt konungahus, med bibehållande af denna regeringsform.

§ 95.

Der i något af de fall, nästföregående fyra paragrafer omförmäla, Riksdagen ändock skall, i följd af gällande bestämmelser, sammanträda

inom den i 51 § stadgade tid, behöfver föreskrifven riksmöteskallelse ej utfärdas, men om, emot förmodan, regenten eller statsrådet underlåte att i de fall, då sådan kallelse är oundviklig, genast sammankalla Riksdagen; då åligge det ovilkorligen högsta domstolen och regeringsrätten att genom offentliga kungörelser meddela underrättelse härom, på det Riksdagen må kunna sammankomma, att iakttaga och skydda sin och rikets rätt. Den sålunda kallade Riksdagen sammanträder å tjugonde dagen efter den, då regenten eller statsrådet sist bort kungöra kallelsen till riksmöte.

§ 96.

Riksdagen skall vid hvarje lagtima möte förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att, såsom Riksdagens ombud, efter den instruktion, Riksdagen fastställt för honom, hafva tillsyn öfver lagarnes efterlefnad af domare och embetsmän samt att vid vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala dem, som uti sina embetens utöfning af veld, mannamån eller annan orsak begått någon olaglighet eller underlåtit att behörigen fullgöra sina embetspligter. Han vare dock i all måtto underkastad samma ansvar och pligt, som allmän lag och rättegångsordning utstaka för aktorer.

§ 97.

Denne Riksdagens justitieombudsman, som, så länge han innehafver embetet, skall i alla afseenden anses lika med Konungens justitiekansler, väljes på sätt riksdagsordningen stadgar; och bör dervid jemväl utses en man af de egenskaper, som erfordras hos denne embetsman, att efterträda honom, i fall han, innan å nästföljande lagtima riksmöte anstälts nytt val af justitieombudsman, skulle afgå med döden, samt att utöfva embetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara af sjukdom eller annat laga förfall hindrad derifrån.

§ 98.

I händelse justitieombudsmannen under lagtima riksmöte afsäger sig det erhållna förtroendet eller afgår med döden, skall Riksdagen

genast insätta den man i embetet, som blifvit utsedd till hans efterträdare. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under lagtima riksmöte, afsäga sig det erhållna förtroendet eller insättas i justitieombudsmansembetet eller afgå med döden, utväljes, på i riksdagsordningen stadgadt sätt, en annan behörig man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall emellan de lagtima riksmötena, skall Riksdagens rätt härtinnan utöfvas genom de af Riksdagen valde fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken.

§ 99.

Justitieombudsmannen må, när han anser det nödigt, öfvervara behörighetsrättens, regeringsrättens, högsta domstolens, nedre justitierevisionens, hofrätternas, kollegiernas eller de i dessas ställe inrättade verks och alla lägre domstolars öfverläggningar och beslut, dock utan rättighet att dervid yttra sin mening, samt ege tillgång till alla domstolars, kollegiers och embetsverks protokoll och handlingar. Konungens embetsmän i allmänhet vare skyldige att lemna justitieombudsmannen laglig handräckning, samt alla fiskaler att biträda honom medelst aktioners utförande, då han äskar det.

§ 100.

Justitieombudsmannen åligge, att vid hvarje lagtima möte till Riksdagen aflemna redogörelse för sin förvaltning af det honom förtrodda embetet, samt uti denna utreda lagskipningens tillstånd i riket, anmärka lagarnes och författningarnas brister och uppgifva förslag till deras förbättring.

De anmärkningar och förslag, justitieombudsmannen finner sig manad att framställa i sin berättelse till Riksdagen, skola af Riksdagen öfverlemnas till vederbörande utskotts granskning och vidare behandling.

§ 101.

Skulle den oförmodade händelse inträffa, att antingen hela Konungens högsta domstol eller en eller flere af dess ledamöter funnes hafva

af egennyttas, vrångvisa eller försumlighet dömt så orätt, att någon derigenom, emot tydlig lag och sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, mistat eller kunnat mista lif, personlig frihet, ära och egendom, eller hela Konungens regeringsrätt eller en eller flere af dess ledamöter, i denna egenskap, uppenbarligen handlat emot gällande lagar och författningar; vare justitieombudsmannen pliktig, äfvensom Konungens justitiekansler berättigad, att vid den rikets domstol, som här nedanför bestämmes, ställa den felaktige under tilltal samt befordra honom till ansvar efter rikets lag.

§ 102.

Denna domstol, som riksrätt kallas, skall i sådant fall bestå af presidenten uti Svea hofrätt, hvilken före ordet deruti, presidenterna uti rikets öfriga hofrätter och uti kammarrätten samt fyra de äldsta regeringsråd; men vid tilltal mot regeringsrättens ledamöter tage, i stället för regeringsråd, fyra de äldsta justitieråd säte i riksrätten. Då antingen justitiekansleren eller justitieombudsmannen finner sig befogad att anställa tilltal inför riksrätten, äske han hos presidenten i Svea hofrätt, såsom riksrättens ordförande, laglig kallelse å den eller dem, som skola tilltalas. Presidenten i nämnda hofrätt foge derefter anstalt om riksrättens sammanträde, för att utfärda kallelsen och vidare behandla målet i laglig ordning. Skulle han emot förmodan underlåta detta, eller någon af de öfriga förenämnda embetsmän undandra sig att deltaga uti riksrätten, stånde de till lagligt ansvar för en sådan uppsåtlig försummelse af deras embetspligt. Rätten vare domför, om sju sitta deruti. Är presidenten i Svea hofrätt hindrad af laga förfall eller jäf, inträde i hans ställe den äldste i tjenst varande af de öfrige presidenterna såsom ordförande och äldsta rådet i sagda hofrätt såsom ledamot; är annan af presidenterna hindrad, inträde det äldsta rådet i den domstol, han tillhör, i hans ställe; är regeringsråd eller justitieråd hindradt, inträde i dess ställe närmast i ålder varande, riksrätten icke redan tillhörande regeringsråd eller justitieråd.

Denna domstol ege, sedan ransakningen är fulländad och domen

fäld efter lag, att afkunna domen för öppna dörrar. Ingen hafve magt att ändra sådan dom; Konungen dock obetaget att göra nåd, hvilken likväl icke må sträcka sig till den dömdes återinsättande i rikets tjenst.

§ 103.

Vid hvarje lagtima möte skall Riksdagen, på sätt riksdagsordningen stadgar, tillsätta en nämnd, som ege magt att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjente att bibehållas i deras viktiga kall, eller om visse af dem, utan bevisligen begångna fel och brott, hvarom 101 § handlar, likväl ansågos böra skiljas ifrån utöfningen af Konungens domsrätt.

Beslutar denna nämnd, efter omröstning i den ordning, som i riksdagsordningen säges, att någon eller några af högsta domstolens eller regeringsrättens ledamöter anses böra uteslutas ifrån nämnda domsrätts utöfning, blifve han eller de derefter af Konungen, hos hvilken Riksdagen skall göra anmälan härom, skilde ifrån embetet genom nådigt afsked. Dock tillägge Konungen honom eller dem hvardera en årlig pension till fyra femtedelar af lönens belopp.

§ 104.

Ej må Riksdagen ingå i någon särskild pröfning af högsta domstolens eller regeringsrättens beslut eller någon allmän öfverläggning derom förefalla uti nämnden.

§ 105.

Riksdagens granskningsutskott ege att vid hvarje lagtima riksmöte äska de handlingar, som skola enligt 12 § delgifvas Riksdagen, samt de protokoll, som blifvit förda uti statsrådet och hos Konungen i utrikes ärenden samt kommandomål, utom dem, som angå sådana diplomatiska ärenden eller kommandomål, hvars uppenbarande kan medföra våda för

rikets säkerhet, hvilka endast må kunna fordras i det, som rörer allmänt kända och af utskottet uppgifna händelser. Utskottet skall ock ega tillgång till statsverkets alla räkenskaper och handlingar samt de enligt 38 § 2 mom. förda protokoll.

§ 106.

1. Finner granskningsutskottet, att någon af Konungens ansvarige rådgifvare, såsom sådan eller såsom medlem af tillförordnad regering eller interimsgregering, uppenbarligen handlat emot rikets grundlag, allmän eller särskild lag eller laga stadga, eller tillstyrkt någon öfverträdelse deraf, eller underlåtit att göra föreställningar mot sådan öfverträdelse, eller den vållat och befrämjat genom uppsåtligt fördöljande af någon upplysning, eller att den föredragande underlåtit att i de fall, som 38 § 1 mom. förutsätter, vägra sin underskrift å ett Konungens beslut; då eger utskottet, der vid omröstning minst två tredjedelar af dess närvarande ledamöter tillstyrka det, magt att ställa en sådan under tilltal af justitieombudsmannen inför riksrätten, hvaruti, jemte presidenterna i rikets hofrätter samt kammarrätt, fyra de äldsta justitieråd och fyra de äldsta regeringsråd i dessa fall komma att taga säte; och gånge härmed som i 101 och 102 §§ föreskrifves om tilltal emot högsta domstolen eller regeringsrätten.

Då Konungens ansvarige rådgifvare finnas hafva, på sätt ofvan är berördt, gjordt sig skyldige till ansvar, döme dem riksrätten efter allmän lag och den särskilda lag, som stiftas enligt 87 § 1 mom. till bestämmande af sådant ansvar.

2. Hvad här sålunda stadgats för Konungens ansvarige rådgifvare, gälle ock för rådgifvare åt prins af det kungliga huset i kommandomål, hvarom i 15 § förmåles, samt för omyndig Konungs förmyndare och ledamot af enligt 91 § förordnad regering, der icke sådan förmyndare eller regeringsledamot tillika är medlem af konungahuset.

§ 107.

1. Skulle granskningsutskottet anmärka, att statsrådets ledamöter samfäldt eller en eller flere af dem, icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta uti deras rådslag om allmänna mått och steg, eller att någon föredragande icke med oveld, nit, skicklighet och drift utöfvat sitt förtroendeembete, då ege utskottet att tillkännagifva sådant för Riksdagen, hvilken, om den finner rikets väl kräfva det, kan skriftligen anmäla sin önskan hos Konungen, att han ville ur statsrådet eller ifrån embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord. För beslut om åtgärd, som nu är sagd, erfordras dock, att mer än hälften af de i utskottet eller Riksdagens kammare tillstädesvarande ledamöterna äro ense derom.

2. Frågor uti detta ämne kunna väckas i Riksdagens kamrar och af andra Riksdagens utskott än granskningsutskottet andragas hos kamrarne, men icke afgöras af Riksdagen, förrän sistnämnda utskott blifvit hört deröfver. Under Riksdagens öfverläggningar derom skola icke Konungens beslut uti mål, som röra enskilda personers eller korporationers rättigheter och angelägenheter, kunna ens nämnas, ännu mindre underställas någon Riksdagens pröfning.

§ 108.

1. Riksdagen skall vid hvarje lagtima möte, på sätt i riksdagsordningen säges, förordna revisorer, att enligt särskild af Riksdagen fastställd instruktion granska statsverkets, riksgäldskontorets och riksbankens tillstånd och förvaltning. Dessa revisorer kunna ej i och för sin befattning emottaga befallningar, utan af Riksdagen allena och enligt de föreskrifter, Riksdagen gifvit. Revisorerne skola ega tillgång till alla de stats-, riksgälds- och bankoverkens räkenskaper och handlingar, som äro för granskningen erforderliga. Hvarje revision skall omfatta ett års afslutade räkenskaper jemte dem motsvarande förvaltning och vara fullbordad inom tio veckors tid.

2. De anmärkningar, som revisorerne finna sig befogade att framställa i sina berättelser till Riksdagen, skola, sedan förklaringar inkommit öfver dem, af Riksdagen vid näst följande lagtima möte öfverlemnas till vederbörande utskotts granskning och vidare behandling.

§ 109.

1. Har granskningsutskottet under sin granskning iakttagit brister eller missförhållanden uti rikets styrelse eller förvaltning, ege utskottet tillkännagifva detta för Riksdagen, hvilken med anledning deraf kan besluta att till Konungen, enligt 89 § 1 mom., skriftligen anmäla sådana framställningar och önskningar, som utskottet föreslagit, dervid stadgandena i 90 och 107 §§ angående Konungens beslut i mål, som röra enskilda personers eller korporationers rättigheter och angelägenheter, skola lända till noggrann efterrättelse.

2. Allt hvad Riksdagen efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva från Riksdagens sida vunnit ansvarsfrihet i afseende på det granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande, granskning i samma mål vara tillåten vid nytt riksmöte, så framt målet icke är af sådan beskaffenhet, att det icke kan bedömas utan i samband med räkenskaps- eller annat mål, som ännu ej är granskadt, i hvilken händelse målet likväl skall antingen föranleda åtgärd af Riksdagen vid det möte, som eger rum näst efter det att hindren för målets bedömande upphört, eller ock anses vara förfallet. Oaktadt den af Riksdagens revisorer och granskningsutskott förrättade generella öfversigt af statsmedlens utdelning, bör det åligga vederbörande embetsmän att verkställa den speciella revision, som tillkommer dem i kraft af deras embetsbefattning.

§ 110.

1. Ej må någon riksdagsman förmenas att utöfva sin riksdagsmannabefattning; dock gäller under tid, hvarom i 74 § förmäles, undan-

tag härutinnan för dem, som äro i aktiv krigstjenst, då de af Konungen beordras i sådan tjenst. Ej heller skall någon riksdagsman kunna förvisas från den ort, der riksmöte hålles.

2. Ej må någon riksdagsman ställas under tilltal eller beröfvas sin frihet för sina gerningar eller yttranden i denna sin egenskap, utan att den Riksdagens kammare, till hvilken han hörer, tillåtit sådant genom uttryckligt beslut, deruti minst fem sjettedelar af de röstande instämt.

Beskylles riksdagsman för grof missgerning, må han ej kunna inmanas i häkte, förrän, efter anställd ransakning, domaren pröfvat sådant skäligt, så vida han ej varder funnen å bar gerning; dock gälle, om han, efter domstols kallelse, ej inställer sig, hvad allmänna lagen stadgar i ty fall. Ej må riksdagsman kunna beröfvas sin frihet i andra fall, än som i denna paragraf äro sagda.

3. Skulle någon enskild man eller någon corps, militär eller civil, eller ock någon menighet, af hvad namn den må vara, antingen af egen drift eller med anledning af befallning, försöka att våldföra Riksdagen, dess kamrar, utskott eller nämnder eller någon enskild riksdagsman i denna deras egenskap, eller störa friheten i deras öfverläggningar och beslut, vare sådant ansedt som förräderi, och åligger det Riksdagens justitieombudsman att, sjelfmant eller på grund af Riksdagens särskilda uppdrag, i laga ordning beifra slika förbrytelser.

Samma lag vare för den, som söker med våld göra om intet efterlefnaden af föreskrifterna i 68 § 1 mom.

§ 111.

Blifver någon riksdagsman, under det Riksdagen är samlad eller under resa till eller från riksmöte, när man vet honom vara stadd i sådant ärende, med ord eller gerning ofredad, gälle derom hvad i allmän lag är stadgadt angående våld eller förolämpning emot Konungens embetsmän, i eller för deras embete.

Samma lag vare, om Riksdagens fullmäktige, revisorer eller justitieombudsman, eller sekreterare eller kanslibetjente i någon af Riksdagens kamrar eller i Riksdagens kansli eller utskott våldföres eller förolämpas, i eller för utöfning af sådan befattning.

§ 112.

Uti riksdagsmannavalen må icke någon embets- och tjänsteman obehörigen verka med sin embetsmyndighet. Gör någon det, miste sysslan och varde ej vidare nyttjad i rikets tjänst.

§ 113.

1. Taxeringsmän, som å Riksdagens vägnar tillämpa föreskrifterna i den uti 60 § 1 mom. omförmälda stadgan, skola ej kunna ställas till något ansvar för det sätt, hvarpå de, under iakttagande af nämnda föreskrifter, fullgöra sitt uppdrag, vid utöfningen hvaraf de åtnjuta enahanda skydd och säkerhet, som i 111 § tillförsäkrats riksdagsmän.

2. Samma lag vare för de deputerade, som enligt 75 § upprätta de årliga markegångstaxorna.

III. Om de forna riksstånden, om de kyrkliga samfunden samt om landstingen och kommunerne.

§ 114.

De forna riksståndens återstående privilegier, förmåner, rättigheter och friheter må ej ändras eller upphävas utan genom Konungens och Riksdagens sammanstående beslut och med bifall, om frågan rör de privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, som innehafvas af ridderskapet och adeln eller af svenska folkkyrkans presterskap, i förra fallet af ridderskapet och adeln samt i det senare af folkkyrkotinget.

§ 115.

1. Ej må adelskap eller friherrlig eller grefflig värdighet, som tillförene förlänats enligt denna regeringsform, tillfalla flere än den, hvilken blifvit adlad eller upphöjd, och, efter hans död, i rätt nedstigande

led efter led, hans äldste manlige bröstarfvinge af äldsta grenen, samt, efter dennas utgång, stamfadrens närmaste manlige afkomling af då lefvande äldsta släktgren, och så vidare. Om genom arf adligt stånd tillfaller den, som redan blifvit sjelf upphöjd deruti, eller insatt genom närmare arf, upphöre hans eget adelskap, så framt icke detta är af högre värdighet, i hvilken händelse stamfadrens adelskap öfvergår till närmaste släktgren. Finnes ingen sådan, utslockne ätten. Förklaras någon sitt adelskap förlustig, tillfaller detsamma den, som dertill är närmast berättigad, enligt här stadgade grunder.

2. Riddarhusordningen, som fastställes af Konungen med samtycke af ridderskapet och adeln, bestämmer, huru ridderskapet och adeln må sammanträda för att besluta om sina gemensamma angelägenheter.

§ 116.

1. En hvar rikets medborgare skall tillhöra ett kyrkosamfund, uti hvilket han må inom i allmän kyrkolag angifna gränser fritt utöfva sin gudsdyrkan. Den medborgare, som icke tillhör annat i öfverensstämmelse med sådan lags föreskrifter erkändt kyrkosamfund, anses i rättsligt hänseende tillhöra den svenska folkkyrkan.

2. Så väl svenska folkkyrkan som öfriga inom riket befintliga, lagligen erkända kyrkosamfund äro berättigade att, efter för dem gällande, för folkkyrkan i här nedan föreskrifven ordning stiftade och för de öfriga kyrkosamfunden enligt allmän kyrkolag godkända stadganden, sjelfva förvalta sina egna kyrkliga angelägenheter.

De särskilda kyrkosamfunden äro i sin verksamhet underordnade Konungens öfverinseende och skyldige att i allt lyda rikets lagar och författningar samt åtnjuta, så länge de icke uppträda i strid mot nämnda lagar och författningar, Konungens skydd i utöfningen af sin gudsdyrkan.

3. Kyrkosamfunden vare skyldiga att draga försorg om sina medlemmars religiösa undervisning under den tid, dessa tillhöra skolåldern. Försummas detta af främmande kyrkosamfund, måste dess skolbarn deltaga i den undervisning i svenska folkkyrkans lära, som meddelas i kommunal folkskola eller i allmänt läroverk.

4. Den konungsliga magten öfver kyrkosamfunden utöfvas i statsrådet, på sätt 8, 9, 10 och 38 §§ föreskrifva.

§ 117.

Den rena evangeliska läran, sådan som den är antagen och förklarad uti den oförändrade augsburgiska bekännelsen samt beslutet vid Upsala möte af år 1593, förblifver svenska folkets offentliga religion. Den på denna lära grundade folkkyrkan utgör en fri, sjelfständig och odelbar offentlig korporation, som i ekonomiskt hänseende upprätthålles genom för sådant ändamål anslagna gods samt genom från statsverket och folkkyrkans församlingar utgående bidrag.

§ 118.

1. En hvar svenska folkkyrkans medlem skall tillhöra en af folkkyrkans församlingar och vara kyrkoskrifven inom densamma.

2. Folkkyrkans församlingar äro offentliga korporationer, som, enligt för dem gällande stadgar och ordningar, ega att sjelfva förvalta sina egna angelägenheter.

3. Folkkyrkans församlingar hafva till uppgift att, under hvar sin presterlige föreståndares ledning, verka för den rena evangeliska trons ingifvande och vidmagthållande samt för ett på samma tro grundadt kristligt sinnelag och lefverne hos sina medlemmar.

4. Folkkyrkans församlingar skola förvalta sina hushållningsangelägenheter genom representationer af fullmäktige, som utses bland församlingsmedlemmarne enligt samma hufvudgrunder, hvilka nedanföre i 129 § fastställas för val af kommunernas fullmäktige.

Församling med mindre folkmängd än ett tusen invånare må dock, efter beslut utaf flertalet af församlingens röstberättigade medlemmar, utöfva den representationen genom fullmäktige tillkommande befogenheten genom allmän kyrkostämma, deri en hvar röstberättigad medlem

eger deltaga. Vid allmän kyrkostämma för ändamål, som här afses, må röstberättigad medlem utöfva rösträtt i förhållande till det belopp, med hviket han är skyldig lemna allmänt bidrag till församlingen, egande dock ingen å kyrkostämma för här ifrågavarande ändamål att för egen och andras räkning rösta med flera röster, än som motsvara en tredjedel af de röstberättigades sammanlagda beskattning till församlingen.

Röstberättigad vid val af kyrkofullmäktige och å sådan allmän kyrkostämma, som nu är sagd, är, med iakttagande af gällande författnings bestämmelser och inskränkningar, en hvar till myndig ålder kommen medlem af församlingen, som är skyldig att, till bestridande af kostnaderna för församlingens kyrkliga ändamål, lemna allmänt bidrag under form af, efter beloppet af den skattskyldiges inkomst eller värdet af hans inom församlingen befintliga egendom utgående, afgift.

§ 119.

1. Till erkebiskop och biskopar inom folkkyrkan utnämne Konungen en af de tre, som blifvit föreslagne, i den ordning, kyrkostadga fastställer.

2. Tillsättandet af kyrkoherdar i folkkyrkans församlingar tillkommer, der icke Konungen enligt särskild kyrkostadga eger utnämningrätten, församlingarnas enligt åberopade stadga röstberättigade medlemmar.

§ 120.

1. Folkkyrkotinget representerar den svenska folkkyrkans prästerskap och församlingar inför Konungen, såsom samma kyrkas högste biskop, samt tillkommer på grund deraf att, efter för tingets bildande och verksamhet gällande stadgas föreskrifter, upptaga och handlägga

kyrkliga mål, som Konungen till detsamma öfverlemnar eller hvarom fråga af någon dess ledamot väckes. Folkkyrkotinget eger dock ej att, utöfver hvad i nästföljande paragraf särskildt medgifves, annat eller mera besluta än utlåtanden samt framställningar och önsknningar, att anmälas hos Konungen.

2. Folkkyrkotingets ledamöter utgöras till en tredjedel af sitt antal utaf ombud för folkkyrkans presterskap och till två tredjedelar af ombud för folkkyrkans församlingar.

Ombud för folkkyrkans presterskap skola vara samtliga biskopar i stiftet eller, der någon af dem har förfall, den bland stiftets prester, vederbörande domkapitel väljer i hans ställe, pastor primarius i Stockholm eller, derest han är hindrad, annan ledamot af Stockholms stads konsistorium, som detta utser, två af teologiska fakultetens ordinarie eller extra ordinarie professorer från hvartdera af rikets universitet, en vald, med fullmagt å ordinarie embete eller tjänst försedd prestman från hvar stift och en från Stockholms stad.

Ombuden från församlingarna väljas af och bland dessas vid val af kyrkofullmäktige och å allmän kyrkostämma röstberättigade manliga lekmän till det antal för hvar och ett af stiftet samt Stockholms stad, som Konungen fastställer med hänsyn till församlingarnas folkmängd inom nämnda stift och stad. Valen ske genom af församlingarna utsedde valmän.

3. Ledamöterna af folkkyrkotinget kunna i utöfningen af sin befattning icke bindas af andra föreskrifter än rikets grundlagar samt öfriga gällande lagar och laga stadgar. De åtnjuta vid utöfningen af sin befattning samma skydd, som enligt 111 § tillkommer riksdagsmän.

Folkkyrkotingets valde ledamöter ega att för utöfningen af sin befattning uppbära resekostnadsersättning och dagarfvode till samma belopp, som faststälts för ledamöterna af Riksdagens Andra Kammare under urtima riksmöte.

4. Folkkyrkotinget sammanträder till lagtima kyrkomöte hvar fjärde år å dag och ort, som Konungen utsätter; Konungen dock obetaget att emellan lagtima möten sammankalla folkkyrkotinget till urtima möte.

5. Till lagtima kyrkomöte samladt folkkyrkoting kan ej utan egen begäran upplösas, förrän det varit en månad tillsammans, derest icke Konungen gör det med förordnande jemväl om nya val i hela riket af tingets valde ledamöter, i hvilket fall nytt lagtima möte bör af Konungen utlysas att sammanträda, så snart valen egt rum.

Till urtima kyrkomöte samladt folkkyrkoting eger Konungen åtskilja, när han finner för godt.

6. Samtliga kostnaderna för folkkyrkotingets möten skola gäldas af statsmedel.

§ 121.

Svenska folkkyrkans organisation och verksamhet är ordnad genom särskilda författningar, af hvilka de kyrkoväsendets hufvudgrunder innehållande kyrkostadgarne stiftas af Konungen med folkkyrkotingets samtycke, men de administrativa kyrkoordningarna af Konungen allena, såsom svenska folkkyrkans högste biskop.

Ändring i de gällande bestämmelserna om förvaltningen af församlingarnas fasta egendom och om skattskyldigheten till församlingarna för kyrkliga ändamål kräfver dock äfven Riksdagens samtycke; men i öfrigt ege Riksdagen, med hänsyn till dessa författningar, icke magt att besluta annat eller mera än framställningar och önskingar, att anmälas hos Konungen, och hvarå Konungen, sedan statsrådet hörts deröfver, göra det afseende, han finner tjenligast för rikets och folkkyrkans bästa.

§ 122.

1. I hvarje län skall, såsom en kommunal representation för detsamma, finnas ett landsting, sammansatt af valda ombud för länets

städer och härad eller tingslag; dock eger denna bestämmelse icke tillämpning å stad, som har en folkmängd af minst en etthundrafyrtyonde-del af rikets hela invånareantal, eller å stad, som utträdt ur landsting och hvars folkmängd ej minskats under en tvåhundrededel af rikets hela invånareantal.

Der i anseende till läge eller andra skiljaktiga förhållanden ett för hela länet gemensamt landsting icke anses tillräckligt motsvara det med en kommunal representation för länet afsedda ändamålet, eger Konungen att, sedan vederbörande i länet blifvit hörda, med Riksdagens samtycke förordna om länets delande i två eller flera landstingsområden, af hvilka hvardera erhåller sitt särskilda landsting.

2. Landstinget tillkommer att, i den ordning stadgan för landsting föreskrifver, rådslå och besluta om för landstingsområdeskommunen gemensamma angelägenheter, hvilka afse den allmänna hushållningen, anstalter för samfärdsväsendets befordrande, helsovård, undervisning, allmän ordning och säkerhet, med mera dylikt, så vidt dessa angelägenheter icke enligt gällande författningar tillhöra statsmyndighets embetsåtgärd.

§ 123.

1. Landstingsmännens antal bestämmes sålunda, att hvarje stad med egen rättskipning, härad eller tingslag utser, efter folkmängden, en landstingsman för hvarje fullt tal af tre tusen. Uppgår ej invånareantalet till tre tusen, utses dock en landstingsman. Städer utan egen rättskipning och köpingar räknas härvid till det härad eller tingslag, till hvilket de i afseende på rättskipningen höra.

Antalet landstingsmän från samtliga städer, härad eller tingslag i ett landstingsområde må ej understiga tjugu eller öfverstiga ett hundrade; och eger landsting för ty, der sådant visar sig vara påkalladt af behovet, att till framtida efterrättelse, så länge det erfordras, fastställa en lägre

eller högre folkmängd än den ofvan bestämda, såsom grund för rättigheten att välja ombud till landstinget, på det att landstingsmännens antal för hela landstingsområdet må uppgå till minst tjugu eller icke öfverskrida ett hundrade.

2. Landstingsmännen äro i utöfningen af sitt uppdrag icke bunde af valmäns föreskrifter och åtnjuta derunder samma skydd, som enligt 111 § tillkommer riksdagsmän.

§ 124.

1. Landstingsmän för städerna med egen rättskipning väljas af stadsfullmäktige samt för häradena eller tingslagen, der härad eller tingslag innefattar endast en kommun, af dennas fullmäktige, och der härad eller tingslag innefattar flera än en kommun, af valmän, som utses af kommunernas fullmäktige, eller, der sådana ej finnas, af kommunalstämma. Desse valmäns antal bestämmes efter folkmängden inom den kommun, för hvilken de utses.

2. Konungen eger upplösa landsting och förordna om nya val till detsamma, äfvensom, då han förordnat om nya val i hela riket till Riksdagens Första Kammare, föreskrifva, att dessa val skola verkställas icke genom de befintliga landstingen, utan genom allenast för dessa vals verkställande utsedda extraordinarie landsting, hvilkas uppdrag är fullgjordt, så snart de dem åliggande valen egt rum och vunnit laga kraft. För utseende af extraordinarie landsting skola i ty fall likaledes väljas extraordinarie kommunal- och stadsfullmäktige för allenast de för sådant utseende nödiga valens verkställande, hvilke fullmäktiges uppdrag är afslutadt, så snart sistnämnda val försiggått och vunnit laga kraft.

3. För att kunna väljas till landstingsman, erfordras att vara man, hafva uppnått tjugufem års ålder, vara bosatt inom landstingsområdet och ega att, enligt 130 §, utöfva kommunal rösträtt inom kommun i det valdistrikt, för hvilket valet sker.

§ 125.

De afgifter, landstinget beslutar skola utgå till de för den allmänna landstingsområdeskommunen gemensamma behofvens fyllande, uppbäras af de inom samma allmänna kommuns särskilda kommuner, enligt 131 §, skattskyldige och uttaxeras efter grunder, som i åberopade paragraf finnas angifna, och i öfverensstämmelse med den der omförmälda stadgans närmare föreskrifter.

I fråga om bestämmande af afgifter för sådana företag eller åtgärder, till hvilka bidrag böra enligt lag eller laga stadga utgå från hemman och fastigheter, eller i afseende å hvilka särskilda grunder äro fastställda för kostnadernas uttaxering, lände till efterrättelse hvad i ty fall är stadgadt.

I öfrigt må landsting, med afseende på ett ifrågasatt företags beskaffenhet, att blott vissa kommuner eller blott en viss klass af medborgare inom landstingsområdet kunna hafva hufvudsaklig nytta af företaget eller komma att få vida större nytta deraf än andre skattskyldige, särskildt bestämma icke allenast, med tillämpning af här ofvan åberopade stadgas föreskrifter, grunden för uttaxering af de medel, som erfordras för utförande af företaget, utan äfven att vissa kommuner eller vissa slag af beskattningsföremål må befrias från eller i jmförelsevis mindre mån betungas med afgifter till det företaget.

§ 126.

1. Hvarje socken på landet och hvarje stad, med derunder lydande område, utgör för sig en särskild offentlig korporation, som benämnes kommun, och hvars medlemmar ega att, efter här nedan och i gällande kommunalstadgar gifna föreskrifter, sjelfva förvalta sina gemensamma icke blott ordnings- och hushållnings-, utan äfven folkskole- och

fattigvårdsangelägenheter, samt att för sådant ändamål pålägga sina medlemmar utskylder och utfärda för kommunen eller viss del deraf gällande ordningsföreskrifter.

2. Inom en kommun kunna en eller flera delar ega en själfständig och från kommunens gemensamma i vissa hänseenden afskild förvaltning.

Å landet belägen kkommundel, som nu är sagd, och kommun, för hvilka stadgandena för ordnings-, byggnads-, brand- och helsovårdsväsendet i rikets städer skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse, benämnas köping, och då en köping är egen kommun samt har minst två tusen invånare, räknas den för stad; Konungen dock obetaget att äfven meddela stadsprivilegier åt mindre folkrik sådan kommun, om den förbinder sig att underhålla egen rättskipning.

3. Kommunerna äro skyldige att, jemte värden om sina egna angelägenheter, äfven verkställa vissa dem för allmänna statsändamål åliggande uppdrag.

§ 127.

1. Medlem af en kommun är en hvar, som der är bosatt, äfven som hvar och en, hvilken, utan att vara i kommunen bosatt, derstädes eger fast egendom, eller innehafver och brukar jordbruksfastighet, eller idkar annan till beskattning taxerad näring eller är uppförd till beskattning för inkomst eller förmögenhet.

2. Bosatt inom en kommun räknas den vara, hvilken der vistas under sådana förhållanden, att han, med afseende å tienst, verksamhet eller andra omständigheter, bör anses der hafva sitt egentliga hemvist. Närmare bestämmelser om hvar rikets invånare skola räknas bosatte och vara mantalsskrifne gifvas uti stadga, som stiftas enligt 87 § 2 mom.

3. En hvar rikets medborgare skall vara mantalsskrifven såsom bosatt i en kommun, inom hvilken han åtnjuter hemortsrätt. Är svensk

medborgare icke bosatt i kommun inom riket, åtnjuter han hemortsrätt, der han senast blifvit eller rättsligen bort blifva mantalsskrifven.

§ 128.

1. Kommunens beslutande rätt utöfvas genom en vald representation af fullmäktige, hvilke i kommunerna å landet benämnas kommunalfullmäktige och i stadskommunerna stadsfullmäktige.

Verkställighet och förvaltning tillkomma för särskilda ändamål valda utskott, nämnder eller personer. Ej må kommunalmyndighet, i strid mot gällande författningar, befatta sig med sådan verkställighet, som hör till statsmyndighets embetsåtgärd.

2. Fullmäktiges antal bestämmes, i förhållande till folkmängden, enligt gällande kommunalstadgas föreskrifter.

Fullmäktig kan icke i utöfningen af sin befattning bindas af några föreskrifter från sina väljare, utan blott af gällande lagar och författningar eller i enlighet med sådana af vederbörande statsmyndighet gifna förelägganden.

Kommunens fullmäktige, utskott och nämnder åtnjuta i utöfningen af sina uppdrag samma skydd, som enligt 111 § tillkommer riksdagsmän.

3. Kommun å landet, med mindre folkmängd än ett tusen invånare, må dock, efter beslut af flertalet bland kommunens enligt 130 § röstberättigade medlemmar, utöfva den representationen genom fullmäktige tillkommande beslutanderätten genom allmän kommunalstämma, deri en hvar sådan medlem, som nyss nämnts, eger deltaga.

§ 129.

1. För val af kommunens fullmäktige gälle såsom hufvudgrunder för de i kommunalstadgarne gifna närmare föreskrifterna, att de, enligt nästföljande paragraf, röstberättigade inom kommunen skola indelas uti

tre afdelningar, efter beloppet af den ordinarie direkta beskattning, en hvar röstberättigad är skyldig att utgöra till kommunen, sålunda att på hvarje afdelning faller en tredjedel af samtliga röstberättigades hela skattesumma och att till första afdelningen föras de högst beskattade, till den andra de dernäst högst beskattade och till den tredje de återstående; och väljer hvardera afdelningen för sig genom omröstning en tredjedel af antalet fullmäktige. I kommun, der kommunalskatt ej behöfver uppbäras, skall indelningen i afdelningar verkställas efter de, vid den enligt 60 § 1 mom. skedda uppskattningen, fastställda uppskattningsbeloppen.

Kommun med större folkmängd än två tusen invånare må, enligt gällande kommunalstadgas bestämmelser, kunna för val af fullmäktige indelas i valkretsar, som hvardera, på sätt ofvan föreskrifvits, välja ett efter folkmängden afpassadt antal fullmäktige.

2. Då Konungen förordnat om nya val i hela riket till Riksdagens första kammare, eger han ock föreskrifva, att dessa val i de städer, som ej deltaga i landsting, skola verkställas icke genom de befintliga stadsfullmäktige, utan genom för allenast dessa vals verkställande utsedde extraordinarie stadsfullmäktige, hvilkas uppdrag är afslutadt, så snart de dem åliggande valen försiggått och vunnit laga kraft; och skola jemväl extraordinarie kommunal- och stadsfullmäktige väljas för utseende af de valmän, som för sådant fall, enligt 124 § skola utse ledamöter i extraordinarie landsting.

3. För att kunna till fullmäktige utses erfordras att vara man, hafva uppnått tjugufem års ålder och att, enligt nästföljande paragraf, vara röstberättigad i kommunens allmänna angelägenheter.

§ 130.

1. Röstberättigad i kommunens allmänna angelägenheter är, med

iakttagande af gällande kommunalstadgas bestämmelser och inskränkingar, en hvar svensk medborgare, som är medlem af kommunen samt, enligt nästföljande paragraf, förbunden att till densamma utgöra ordinarie direkt beskattning; och tillkommer, under samma förhållanden, enahanda rättighet jemväl oskiftadt dödsbo äfvensom sådana bolag och föreningar, som äro juridiska personer, samt korporationer och stiftelser.

Den, som ej råder öfver sig och sitt gods, som står under annans husbondevälde, som afträdt sin egendom till borgenärer och ej visat sig vara fri från deras kraf, som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, hvilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende eller är stäld under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan eller att vidare nyttjas i rikets tjänst, eller som blifvit förvunnen att hafva vid offentligt beslut eller val med penningar eller gåfvor sökt värfva röster eller emot vedergällning afgifvit sin röst eller genom våld eller hot stört de beslutandes eller väljandes frihet, eller att såsom embets- eller tjänsteman hafva vid offentligt val eller beslut obehörigt verkat med sin myndighet i denna sin egenskap, må ej utöfva rösträtt; och ej heller må den, som häftar för oguldna afgifter till kommunen, deltaga i omröstning eller val.

2. Vid allmän kommunalstämma må röstberättigad medlem, med iakttagande af gällande kommunalstadgas bestämmelser och inskränkingar, utöfva rösträtt och afgifva röster i förhållande till det belopp, han är skyldig utgöra i ordinarie direkt beskattning till kommunen; egande dock ingen å kommunalstämma för egen och andras räkning rösta med flera röster, än som motsvara en tredjedel af alla de röstberättigades sammanlagda ordinarie direkta beskattning till kommunen.

3. Vid val af fullmäktige, äfvensom vid alla omröstningar inom fullmäktige, eger hvarje röstande en röst.

§ 131.

1. Skyldig att lemna allmänna bidrag till fyllandet af kommunens gemensamma behof är en hvar, som inom kommunen, ehvad han är bosatt derstädes eller ej, eger fast egendom eller innehafver och brukar jordbruksfastighet eller idkar annan till beskattning taxerad näring, äfvensom en hvar, hvilken är bosatt och taxerad till beskattning för inkomst eller rörlig förmögenhet inom kommunen; och åligger, under samma förhållanden, enahanda skyldighet oskiftadt dödsbo äfvensom sådana bolag och föreningar, som äro juridiska personer, samt korporationer och stiftelser.

Der i lag eller laga stadga är föreskrifvet, att äfven inom kommunen bosatte medlemmar, som icke äro skyldige att enligt förestående bestämmelser lemna allmänna bidrag till fyllandet af kommunens gemensamma behof, dock skola bidraga till fyllandet af särskilda sådana, lände till efter rättelse hvad i ty fall är stadgadt.

2. De utskylder, kommunerne för sina behofs fyllande ega att, enligt i särskild stadga gifna föreskrifter, fordra af sina medlemmar, må utgöras af direkta och indirekta skatteafgifter, vedergällningsafgifter och särskilda kostnadsbidrag samt tjänstbarheter.

De ordinarie direkta skatteafgifterna till kommunen skola grundas på den uppskattning af fast egendoms verkliga värde samt af annan förmögenhets och inkomsts belopp, som, enligt 60 § 1 mom., verkställas på statsverkets bekostnad; men böra vid fastställandet till sina belopp lämpas icke blott efter den skattskyldiges förmåga att utgöra dem, utan, så vidt möjligt, äfven efter det särskilda gagn, han får af skatte-medlens användning.

Till de ordinarie direkta kommunalskatteafgifterna räknas äfven de efter hufvudtalet utgående allmänna bidrag till täckande af kostnaderne

för folkskole-, fattigvårds- och sjukvårdsväsendet inom kommunerne, som dessa senare hafva att, med de undantag särskild stadga föreskrifver, under namn af mantalsavgift uppbära af samtliga sina till myndig ålder komna medlemmar till belopp, som icke må understiga en krona eller öfverstiga tre kronor för hvarje sådan medlem.

Indirekt skatteavgift till kommunen må ej göra intrång uti beskattningen för statsändamål genom dylik avgift enligt 60 § 1 mom.; och ej heller må genom sådan avgift läggas hinder i vägen för fritt varuutbyte mellan kommunerna.

Der i lag eller laga stadga är föreskrifvet, att kommunalutskyld skall utgå endast från vissa beskattningsföremål eller att för deltagande i sådan utskyld särskild grund skall följas, lände till efterrättelse hvad sålunda stadgats.

I öfrigt må kommun, med afseende på ett ifrågakäldt företags beskaffenhet, att blott viss del af kommunen eller blott en viss klass af medlemmar kan hafva hufvudsaklig nytta af företaget eller komma att få vida större nytta deraf än andra skattskyldige, särskildt bestämma icke allenast, med tillämpning af ofvan åberopade stadgas föreskrifter, grunden för uttaxering af de medel, som erfordras till företagens utförande, utan äfven att viss del af kommunen eller vissa slag af beskattningsföremål må befrias från eller i jemföresevis mindre mån betungas med utskylder till det företaget.

§ 132.

Kommunalstadgarne, hvilka stiftas enligt 87 § 2 mom., innehålla bestämmelser om landstingen såsom komunalrepresentationer för länen och om menighetsförvaltning så väl på landet som i städerna, om kommunal egendom, om kommunala bördor och afgifter af alla slag, om ordnings-, byggnads-, brand- och hamnväsendet i städer, köpingar

och andra tätt befolkade samhällen samt om allmänna helsovårdens, fattigvårdens och folkskoleväsendets ordnande, så ock om annan, här ej särskildt antydd, kommunal verksamhet.

IV. Om rikets medborgare och deras allmänna rättigheter.

§ 133.

1. Svensk medborgarerätt förvärfvas, på grund af födsel, af äkta barn, hvars fader har svensk medborgarerätt. Om hur sådan rätt i öfrigt förvärfvas genom födsel eller förloras, är stadgad i särskild lag, stiftad i den ordning 87 § 1 mom. föreskrifver.

2. Konungen eger att genom naturalisation till svensk medborgare upptaga utländsk sådan, i den ordning och under de villkor, som bestämmas genom särskild, enligt 87 § 1 mom. stiftad lag. Sålunda naturaliserad utländing åtnjute samma rättigheter och förmåner som infödd svensk medborgare, dock utan att kunna utnämnas till ledamot af statsrådet, justitieråd eller regeringsråd eller förordnas till rådgifvare i kommandomål, hvarom i 15 § förmäles, eller till högste befälhafvare för krigsmagten.

§ 134.

Konungen eger icke att hädanefter upphöja någon i adligt stånd och ej heller att tilldela någon friherrlig eller grefflig eller annan adlig värdighet.

Svensk medborgare må heller icke mottaga utnämning till utländskt adelskap eller adlig värdighet från främmande statsstyrelse eller regent eller annan person, som i utlandet anses berättigad att göra sådan utnämning.

§ 135.

Svensk medborgares rätt att i stadgad ordning ingå till icke blott underordnade myndigheter, utan äfven Konungen med besvär och ansökningar förblifve oförkränt.

§ 136.

Hvarje svensk medborgare eger att i alla embetsverk och arkiv samt hos alla domstolar och offentliga korporationer utbekomma, för granskning eller afskrifvande, sådana handlingar och protokoll, som äro offentliga, med de undantag allena, som närmare angifvas här ofvan i 9, 11, 13 och 15 §§ samt i den enligt 86 § stiftade lagen angående tryckfrihet.

§ 137.

Med tryckfrihet bör förstås hvarje svensk medborgares rättighet att, utan några af den offentliga magten i förväg lagda, af lagen angående tryckfrihet ej föreskrifna hinder, utgifva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna straffas därför, än om detta innehåll strider mot tydlig lag, gifven att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning. Om sådana offentliga handlingar och protokoll, som icke må genom trycket utgifvas, och om andra skrifter, hvilka på grund af deras innehåll ej må tryckas, stadgas i den lag angående tryckfrihet, som stiftas enligt 86 §.

§ 138.

Svenske medborgares rätt att obehindradt åtnjuta församlingsfrihet och föreningsfrihet må icke i något fall eller under något förhållande inskränkas annorlunda än i öfverensstämmelse med lag, stiftad i den ordning 87 § 1 mom. föreskrifver.

§ 139.

1. En hvar åtnjute inom riket full samvets- och religionsfrihet, men ingen må i sin religionsutöfning störa allmän ordning eller öfverträda gällande lag eller författning. Munk- eller nunneorden må ej inrättas inom riket.

2. Med de undantag och inskränknningar, som föranledas af denna regeringsform eller annan gällande lag eller laga stadga, skall skiljaktighet i trosbekännelse icke medföra någon olikhet i svenska medborgares rättigheter och skyldigheter. Innehar den, som öfvergår till annan lära än den rena evangeliska eller anmält sig till utträde ur svenska folkkyrkan, offentlig tjenst eller embete, varde han derifrån skild, der ej tjensten är af den beskaffenhet, att han, utan hinder af sin nya trosbekännelse, kunnat nämnas till densamma, samt Konungen eller den myndighet, som eger att tillsätta tjensten, finner skäligt att bibehålla honom dervid.

3. Trosbekännelse eller kyrkliga föreskrifter kunna icke fritaga någon medborgare från fullgörandet af någon honom enligt lag eller författning åliggande skyldighet, och ej heller må kyrkliga straff utkrävas af någon för uppfyllandet af laglig skyldighet eller för underlåtande af olaglig handling eller för utöfvande af laglig rättighet.

§ 140.

Till för staten eller korporationer allmännyttiga ändamål må stiftelser kunna inrättas, så framt de icke strida mot gällande lag eller författning. Dylik stiftelse åtnjute offentligt skydd och är underkastad offentligt öfverinseende, men skulle stiftelsens ändamål icke längre kunna ernås genom de för stiftelsen faktiskt gifna bestämmelsernas tillämpning, ege Konungen, med de intresserades och, vid mer allmän-

syftande stiftelser, med Riksdagens samtycke vidtaga sådana ändringar i bestämmelserna för stiftelsen, att det åsyftade eller ett liknande ändamål vinnes.

§ 141.

1. Hvarje svensk medborgare eger rätt att i laglig ordning förvärfva och besitta fast egendom utan annan inskränkning, än som gifves i lag, stiftad enligt 87 § 1 mom. För bolag och liknande ekonomisk förening äfvensom för stiftelse bör nämnda rätt sammalunda inskränkas.

2. Konungen må icke meddela främmande magts undersäte tillåtelse att i riket besitta fast egendom i annan ordning eller under andra vilkor och förbindelser, än uttryckligen medgifvits uti enligt 87 § 1 mom. stiftad lag.

§ 142.

Fideikommiss må icke vidare inrättas inom riket.

Detta allt, som föreskrifvet står, vele Vi ej allenast Sjelfve för gällande grundlag antaga, utan bjude och befalle jemväl i nåder, att alle de, som Oss och Våre efterträdare samt riket med huldhet, lydnad och hörsamhet förbundne äro, skola denna regeringsform erkänna, iakttaga, efterlefva och hörsamma. Till yttermera visshet hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och bekräftat, samt låtit veterligen hänga Vårt Kongl. insegel här nedanför, som skedde, i Vår residensstad Stockholm, den — — — — —.

N. N.
(L. S.)

Riksdagsordningen.

Vi N. N., af Guds nåd Sveriges och Norges Konung, göre vederligt: att sedan Riksdagen i grundlagsenlig ordning antagit det af Oss framställda förslag till en efter tidens ändrade förhållanden lämpad riksdagsordning, så eger denna riksdagsordning, jemnlit 82 § regeringsformen, kraft af grundlag, sådan den ord för ord härefter följer:

1. Allmänna grunder.

§ 1.

1. Svenska folket representeras af Riksdagen, fördelad i två kamrar, den Första och den Andra, hvilka i alla frågor hafva lika behörighet och myndighet.

2. Riksdagsmännen utses till begge kamrarne genom val för viss tid; dock ege Konungen att, innan den tid tilländagått, förordna om nya val i hela riket till begge kamrarne eller den ena af dem.

3. Riksdagsmännen kunna i utöfningen af sin befattning icke bindas af andra föreskrifter än rikets grundlagar och äro för sin verksamhet såsom sådane ansvarige enligt särskild lag, hvilken stiftas efter 87 § 1 mom. regeringsformen.

§ 2.

1. Riksdagen skall, i kraft af 49 § 4 mom. regeringsformen och utan särskild kallelse, sammanträda till lagtima möte hvarje år den 15 januari eller, om helgdag då inträffar, dagen derefter.

2. Till urtima möte sammankallas Riksdagen då Konungen så nödigt finner, äfvensom i de fall, hvarom förmäles i 91, 92, 93 och 94 §§ regeringsformen.

Vid urtima riksmöte må endast förekomma ärende, som föranledt Riksdagens sammankallande eller af Konungen eljest framläggas för Riksdagen, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.

§ 3.

Då Riksdagen sammanträdt till lagtima möte, kan den ej utan egen begäran upplösas, förrän den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, medan Riksdagen är samlad, förordnar om nya val i hela riket till begge kamrarne eller den ena af dem. I dessa fall skall Riksdagen sammanträda till nytt lagtima möte å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, och må den ej vidare upplösas af Konungen, förrän fyra månader förflutit från det senare mötets början. Under sådant möte utöfvar Riksdagen icke de åligganden, som tillkommer Riksdagen vid lagtima möte, men redan hunnit fullgöras vid det upplösta mötet.

Då Riksdagen sammanträdt till urtima möte, eger Konungen, när han finner för godt, åtskilja densamma; och vare sådant möte alltid upplöst, innan tid infaller för lagtima riksmötes början.

§ 4.

1. Ej må Riksdagen eller dess kamrar, utskott, nämnder, fullmäktige eller revisorer eller någon enskild riksdagsman hindras att enligt grundlagarne utöfva de dem i denna egenskap åliggande uppdrag, under hvilkas fullgörande de åtnjuta skydd, som stadgats i 110 eller 111 §§ regeringsformen.

2. Ej heller kunna Riksdagens kamrar, utskott, nämnder, justitieombudsman, fullmäktige eller revisorer såsom sådana emottaga befallningar, utan af Riksdagen allena och efter de föreskrifter, Riksdagen gifvit.

§ 5.

De reglementariska föreskrifter, som Riksdagen för sina kamrars

utskotts, nämnders, fullmäktiges eller revisorers verksamhet såsom sådane, anser nödiga till iakttagande jemte grundlagarne, eger Riksdagen att allena fastställa; men hvad kammare, utskott, fullmäktige eller revisorer i denna sin egenskap derutöfver pröfva för dem enskildt behöfligt, må de sjelfve fastställa i egna arbetsordningar. Ej må något införas i sådan föreskrift eller arbetsordning, som nu är nämnd, hvilket strider mot grundlag eller annan gällande lag eller laga stadga.

II. Kamrarnes bildande.

a) Första Kammaren.

§ 6.

1. Första Kammarens ledamöter skola, till ett antal af etthundra-sjuttio och för en tid af åtta år, utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej deltaga i landsting.

2. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden inom dess område, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundra-sjuttiondedel af rikets folkmängd.

3. För valkrets, som har mindre folkmängd, än i 2 mom. säges, väljes dock en riksdagsman.

4. Derest det antal riksdagsmän, som bör utses med tillämping af stadgandena i 2 och 3 mom., icke uppgår till etthundrasjuttio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt 2 mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne, vara berättigade att hvardera välja ytterligare en riksdagsman.

5. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets, enligt ofvan gifna föreskrifter, eger utse, bestämmes hvart åttonde år af Konungen; dock må hvad sålunda bestämmes icke lända till inskränkning i vald riksdagsmans rätt att utöfva riksdagsmannakallet under föreskrifven tid.

6. Upphör stad att deltaga i landsting, må, så länge då gällande

bestämmelse om riksdagsmännens antal för de särskilda valkretsarne länder till efterrättelse, stadens rätt att utse riksdagsman inträda allenast i det fall, att ledighet uppstår i den valkrets, staden förut tillhört.

7. Äro icke, då tillämpning skall ske af den i 5 mom. nämnda bestämmelse, så många ledigheter inom kammaren, att nya valkretsar, som i följd af stadgandet i näst förestående moment ännu ej utsett riksdagsmän, samt gamla valkretsar, för hvilka ökning af antalet riksdagsmän bör ega rum, kunna samtidigt komma i åtnjutande af rättigheten att välja fullt antal riksdagsmän, skall, i afseende å ordningen för sagda rättighets utöfning dessa valkretsar emellan, lända till efterrättelse:

att nya valkretsar ega företräde framför äldre;

att bland två eller flera nya valkretsar företrädet tillkommer den, som tidigast utträdt ur landsting;

att valkretsar, för hvilka tillökningen i riksdagsmännens antal är grundad på stadgandena i 2 mom., ega företräde framför valkretsar, för hvilka sådan tillökning härleder sig från föreskrifterna i 4 mom.;

att bland sådana valkretsar, hvilka på grund af stadgandena i 2 mom. ega välja ökad antal riksdagsmän, den har företrädet, för hvilken detta antal är störst, eller, om antalet är lika för två eller flera valkretsar, den bland dem, hvars folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt samma moment äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne;

att bland sådana valkretsar, hvilka jemlikt 4 mom. ega utse ökad antal riksdagsmän, företrädet tillkommer den, för hvilken det i samma moment omnämnda folkmängdsöfverskott är störst; samt

att i de fall, der folkmängdsöfverskottet, såsom lika stort för två eller flera valkretsar, ej kan tjena till grund för bestämmande af företrädet dem emellan, detta skall afgöras genom lottning inför chefen för justitiedepartementet i närvaro af tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret och tre bland de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken.

§ 7.

1. Val till riksdagsman i Första Kammaren anställas af vederbörande landsting och stadsfullmäktige, så ofta ledighet uppstår, eller då Konungen förordnat nya val. Landsting sammanträder för sådant ändamål, der så erfordras, till urtima möte.

2. Om emellan riksmöten genom ledamots afgang ledighet uppstår

i Första Kammaren, åligger Konungens befallningshafvande att göra anmälan om ledigheten hos Konungen, som förordnar om nytt vals anställande.

3. Då Konungen förordnat om nya val till Första Kammaren i hela riket, eger han ock föreskrifva, att dessa val skola verkställas icke genom de ordinarie landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej deltaga i landsting, utan genom allenast för dessa vals verkställande utsedde extraordinarie landsting och stadsfullmäktige, hvilkas uppdrag är fullgjordt, så snart de dem åliggande valen egt rum och vunnit laga kraft. För utseende af extraordinarie landsting skola likaledes extraordinarie kommunal- och stadsfullmäktige väljas för allenast de för sådant utseende nödiga valens verkställande, hvilke fullmäktiges uppdrag är afslutadt, så snart sistnämnda val försiggått och vunnit laga kraft.

§ 8.

Riksdagsman i Första Kammaren, som, vid riksmötes början icke innehaft sin befattning åtta år, må dermed fortfara till riksmötets slut, ändock att under tiden åtta år förflyta från valet.

(Riksdagsman i Första Kammaren, som, på grund af tillförene gällande bestämmelser, är vald för en tid af nio år, njute sin fulla rätt till godo, utan hinder af hvad i denna paragraf och 6 § stadgats.)

§ 9.

Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått treotiofem års ålder samt ega fastighet eller annan förmögenhet till taxeringsvärde, ej understigande åttio tusen kronor, eller ock äro uppskattade för en årlig inkomst af minst fyra tusen kronor. Kommer riksdagsman, efter det han blifvit vald, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträde han sin befattning.

§ 10.

1. För den, som blifvit utsedd till ledamot i Första Kammaren, utfärdas vid valförrättningens slut fullmagt i två exemplar, af hvilka det ena öfverlemnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet. Fullmagterna, som, när valet verkstälts af landsting, underskrifvas af dess ordförande jemte två af dess ledamöter, och då valet skett af stadsfullmäktige, undertecknas af desses ordförande jemte två af fullmäktige, böra hafva följande lydelse:

»Vid riksdagsmannaval, som den — — hållits af N. N. landsting» (»stadsfullmäktige i N. N. stad»), »har N. N. blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Första Kammare för en tid af åtta år från nämnda dag, hvarem detta intyg länder till bevis och fullmagt.» Ort och tid.

2. Vill riksdagsman i Första Kammaren afsäga sig befattningen, eger han göra det vid valtillfället eller sedermera, mellan riksmöten, hos Konungens befallningshafvande.

§ 11.

Är någon missnöjd med riksdagsmannaval, som är förrättadt af landsting eller stadsfullmäktige, må han deröfver anföra underdåniga besvär hos Konungen. Han eger för sådant ändamål hos landstingets sekreterare eller stadsfullmäktiges ordförande äska behörigt protokollsutdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar derefter bör utlemnas till klaganden; och skall han, vid förlust af talan, sist inom en månad efter valförrättningens slut, ingifva sina till Konungen ställda besvär till Konungens befallningshafvande, som genom kungörelse, hvilken införes i allmänna tidningarna, utsätter viss kort tid, inom hvilken underdånig förklaring öfver besvären må aflemnas till Konungens befallningshafvande. Sedan denna tid tilländagått, har Konungens befallningshafvande att ofördröjligen insända besvärshandlingarne, jemte de förklaringar, som må hafva inkommit, till Konungen för att i hans regeringsrätt skyndsamt föredragas och afgöras.

§ 12.

Riksdagsman i Första Kammaren eger ej att för denna befattning

uppbära något arfvode, men åtnjuter ersättning af statsmedel för resekostnad till och från riksmöte, så väl vid dettas början och slut som då ledighet från riksdagsgöromålen beviljats honom af kammaren för besök i hemorten.

b) *Andra Kammaren.*

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio, deraf etthundrafemtio för landet och åttio för städerna, väljas för en tid af fyra år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval icke räknas sådana köpingar, som äro egna kommuner, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Understiger domsagornas antal etthundrafemtio, skola, för ernående af det bestämda antalet riksdagsmän, de folkrikaste domsagorna, så vidt ske kan häradsvis, indelas i två valkretsar, som hvardera välja en riksdagsman. Öfverstiger domsagornas antal etthundrafemtio, skola, i den mån sådant erfordras, domsagor, som gränsa intill hvarandra och hafva minsta sammanlagda folkmängden, förenas två och två till en valkrets.

3. I stad, hvars folkmängd uppgår till eller öfverstiger en åttiondedel af sammanlagda folkmängden i rikets alla städer och sådana köpingar, som äro egna kommuner, väljes efter stadens folkmängd en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en åttiondedel af städernas och nämnde köpingars sammanlagda folkmängd. Städer med mindre folkmängd, än nu är sagdt, och köpingar, som äro egna kommuner, ordnas så vidt lämpligen ske kan, länsvis, i så många valkretsar, som med iakttagande af att hvardera utser en riksdagsman, erfordras för uppnående af det i 1 mom. föreskrifna antal riksdagsmän för städerna.

4. Indelningen af omförmälda valkretsar, så ock riksdagsmännens antal för hvar och en af de städer, hvilkas folkmängd i och för sig berättigar dem att utan förening med annan stad välja riksdagsman, bestämmes, efter ofvan gifna föreskrifter, hvart åttonde år af Konungen. Den ordning, som sålunda fastställes, vinner ej tillämpning, förrän vid

de val, hvilka skola ega rum näst derefter, enligt 15 § 1 mom. Kommun å landet, som varder köping eller erhåller stadsprivilegier, äfvensom köping, hvilken blifver egen kommun, räknas i fråga om riksdagsmannaval fortfarande till landet, till dess ny valkretsordning varder fastställd.

5. Uppgår stadsvalkretsarnes folkmängd till mer än åttio tvåhundra trettiondedelar af folkmängden i hela riket, skall det här ofvan föreskrifna antalet riksdagsmän, tvåhundra trettio, utses för landets och för städernas valkretsar efter förhållandet mellan sammanlagda folkmängden i valkretsarna å landet och i städerna med till dessa senare förda köpingar. Det antal riksdagsmän, som sålunda bör utses för landets och för städernas valkretsar, bestämmes af Konungen vid fastställande af den i 4 mom. omförmälda ordning, dervid i öfrigt stadgandena i 2 och 3 mom. skola lända till efterrättelse i tillämpliga delar.

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han är bosatt, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad medborgare, som uppnått tjugufem års ålder.

§ 15.

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas å landet under senare hälften af augusti eller förra hälften af september och i städerna under september månad året näst före början af de fyra år, för hvilka valen gälla, (och skall detta stadgande första gången tillämpas år 19 . .).

2. Förordnar Konungen nya val eller afgår eljest riksdagsman i Andra kammaren, innan den tid tilländalupit, för hvilken han blifvit vald, verkställles ofördröjligen inom den valkrets, som utsett den afgågne, nytt val för den återstående tiden; och åligger Konungens befallningshafvande att föranstalta om sådant val.

§ 16.

1. Riksdagsman väljes medelst elektor. För hvarje kommun

utes tre elektorer och derutöfver, efter folkmängden, tre för hvarje fullt tal af ett tusen.

Elektorsvalen förrättas sålunda, att de enligt 14 § valberättigade, på sätt i 129 § regeringsformen föreskrifves för val af kommunal- eller stadsfullmäktige, efter sin skyldighet att utgöra ordinarie direkt beskattning till kommunen, fördelas på tre afdelningar eller klasser, af hvilka hvardera utser en tredjedel af det bestämda antalet elektorer. Valen ega rum å landet inför kommunalfullmäktiges eller kommunalstämmans ordförande och i stad eller köping inför magistraten eller, der sådan ej finnes, inför den i densammas ställe särskildt tillsatta styrelse eller dennas ordförande.

Valbar till elektor är en hvar valberättigad man inom kommunen.

2. Desse elektorer sammanträda till riksdagsmannaval: i valkrets å landet inför domhafvanden i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om två domsagor äro förenade till en valkrets, inför domhafvanden i den af dessa domsagor, som eger den största folkmängden; i de stadsvalkretsar, som bestå af två eller flera kommuner, inför magistraten i den stad inom valkretsen, som eger största folkmängden; och i stad, som ensam har att sända en eller flera riksdagsmän, inför magistraten.

I stad, der flera riksdagsmän skola utses, må staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar, som hvardera för sig utse både elektorer och riksdagsmän i förhållande till folkmängden.

§ 17.

1. Vid såväl elektors- som riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst. Den, som dervid erhållit de flestas röster, är lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal.

2. Vid elektorsvalen skola till efterrättelse tjena röstlängder, som uppgöras i öfverensstämmelse med den allmänna föreskriften i 16 § 1 mom., på sätt närmare bestämmes i af Konungen och Riksdagen samfäldt antagen stadga.

§ 18.

1. Konungens befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter kungöra tid och ort för valet i kyrkorna, med särskild föreskrift, att elektorsval skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Dylik kungörelse skall så tidigt utfärdas, att den kan uppläsas i kyrkorna minst tre veckor före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent skyndsamt kringvända kungörelsen.

2. Kallelse till elektorsval kungöres i valkrets å landet fjorton dagar eller minst en vecka och i stadsvalkrets minst fjorton dagar förut, på sätt för kallelse till val af kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige eller till kommunalstämma är stadgadt.

3. Då elektorsval är hållet, skall den, som förrättat valet, meddela till rigtigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet såsom fullmägt åt dem, hvilka fått sig uppdragen elektorsbefattning.

§ 19.

Till ledamöter i Andra Kammaren kunna endast väljas män, som ega valrätt inom den kommun eller någon af de kommuner, för hvilka de väljas.

§ 20.

För den, som blifvit utsedd till ledamot i Andra Kammaren, utfärdas ofördröjligen fullmägt i två exemplar, underskrifna för valkrets å landet af valförrättande domhafvanden, för stad, som ensam sänder en eller flera riksdagsmän, af stadens magistrat, och för stadsvalkrets, som består af två eller flera kommuner, af den magistrat, som slutligen handlagt valet; och skall det ena exemplaret öfverlemnas åt den valde och det andra insändas till justitiedepartementet. Fullmagterna böra hafva följande lydelse:

»Vid riksdagsmannaval, som den — — hållits i N. N. domsaga» (»N. N. valkrets af N. N. domsaga») eller »i N. N. stadsvalkrets» (»N. N. valkrets af N. N. stad»), »har N. N. blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för en tid af fyra år, räknade från och med den 1 januari nästkommande år» (eller om valet hållits under den tid af nämnda tre år, för hvilken valet till större eller mindre del skall gälla: »för tiden till den 1 januari år — —»), »hvarom detta intyg länder till bevis och fullmägt.» Ort och tid.

§ 21.

1. Riksdagsman, som blifvit vald för Andra Kammaren, må ej undandraga sig denna befattning, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Såsom sådana anses:

a) de hinder, allmänna lagen upptager såsom laga förfall;

b) ålder öfver sextio år;

c) att den valde tillförene såsom riksdagsman bevisat fyra lagtima riksmöten.

2. Afsägelse af riksdagsmannauppsdrag, som göres vid valtillfälle, pröfvas af valförrättaren. Sker afsägelse efteråt, mellan riksmöten, pröfvas den af Konungens befallningshafvande.

§ 22.

1. Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Andra Kammaren, må han anföra besvär deröfver hos Konungens befallningshafvande i valorten eller, der val för tvenne domsagor eller två eller flera till stadsvalkrets hörande kommuner handlagts inom skilda län, hos Konungens befallningshafvande i det län, der slutliga handläggningen skett. För det ändamål eger klaganden hos domhafvande eller magistrat, som slutligen handlagt valet, äska behörigt protokollsutdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar derefter bör utlemnas till klaganden; och skall han, vid förlust af talan, sist inom åtta dagar efter valförrättningens slut, ingifva sina besvär till Konungens befallningshafvande, som, på sätt i 11 § stadgas, lemnar vederbörande tillfälle att förklara sig,

samt sist innan nästa dags utgång, efter det den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, utfärdar sitt utslag i målet.

2. Den med Konungens befallningshafvandes utslag missnöjde eger att, sist inom åtta dagar efter erhållen del deraf, till Konungens befallningshafvande inlemna sina till Konungen ställda besvär, hvarefter med målet vidare så förhålles, som ofvan i 11 § säges.

3. Vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmannaupdrag ej blifvit godkänd, förfares i afseende derå, om afsägelsen egt rum vid valtillfälle, enligt 1 mom. i denna paragraf, och, om afsägelsen skett efteråt hos Konungens befallningshafvande, enligt 2 mom.

§ 23.

1. Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter ersättning af statsmedel för resekostnad till och från riksmöte samt arfvode af ett tusen tvåhundra kronor för hvarje lagtima riksmöte; dock skall, när antingen Konungen upplöser Riksdagen, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under riksmötet, innan så lång tid förflutit af detta, eller Riksdagen sammanträder i följd deraf, att Konungen, med upplösande af Riksdagen, förordnat om nya val, så ock under urtima riksmöte, ledamot af kammaren undfå, jemte resekostnadsersättning, tio kronor i dagtraktamente, hvilket senare dock ej må sammanlagdt öfverstiga ett tusen tvåhundra kronor.

2. Den ledamot af kammaren, som icke inställer sig i rätt tid vid riksmöte, skall vara förlustig tio kronor af arvodet för hvarje dag han uteblifver.

c) Gemensamma bestämmelser.

§ 24.

Rösträtt må ej utöfvas af annan valberättigad än den, som personligen inställer sig vid valtillfället.

§ 25.

1. Befinnes vid elektors- eller riksdagsmannaval, hvilka böra för rättas med slutna sedlar, valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller

på flera eller färre, än som böra väljas vid valtillfället, eller innefattar valsedel någon tvetydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogild.

2. Äro valsedlar till större antal än hälften ogilda och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt val anställt.

3. Valsedlar, som afgifvits vid elektors- eller riksdagsmannaval, skola inläggas under försegling och förvaras, till dess riksdagsmannavalets giltighet vederbörligen afgjorts.

§ 26.

1. Riksdagsmannabefattning kan endast utöfvas af svensk medborgare.

2. Ej må godkännas såsom riksdagsman:

a) den, som emottagit utnämning till utländskt adelskap eller utländsk adlig värdighet;

b) den, som innehafver beställning vid eller åtnjuter pension från Konungens hof;

c) den, som står under förmynderskap;

d) den, som till borgenärer afträdt all sin egendom och icke, på sätt lag förmår, gitter visa, att han är befriad från deras kraf;

e) den, som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, hvilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende, eller den som är stäld under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd;

f) den, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan eller att vidare nyttjas i rikets tjenst; eller

g) den, som blifvit förvunnen att, vid elektors- eller riksdagsmannaval eller annat offentligt val eller beslut, hafva med penningar eller gåfvor sökt värfva röster, eller emot vedergällning afgifvit sin röst, eller genom våld eller hot stört de väljandes eller beslutandes frihet, eller att, såsom embets- eller tjensteman, hafva vid offentligt val eller beslut obehörigt verkat med sin myndighet i denna sin egenskap.

3. Emottager riksdagsman, efter det han blifvit vald, förtroendesyssla, hvarom i 32 och 35 §§ regeringsformen förmåles, skall han, om

emottagandet egt rum mellan riksmöten, genast, men om det skett under riksmöte, vid dettas afslutande, frånträda sin befattning som riksdagsman, men kan återväljas.

§ 27.

Derest någon varder för samma tid vald till ledamot af begge kamrarne eller till ledamot af endera för två eller flera valkretsar, må på honom ankomma att bestämma i hvilkendera kammaren, han vill inträda, eller för hvilken valkrets, han vill anses vald till riksdagsman. Dock åligger honom att göra skyndsam anmälan derom hos Konungens befallningshafvande i den ort, för hvilken han ej mottager riksdagsmannaupdrag.

§ 28.

Hos Konungen göres af hvardera kammaren anmälan om de ledigheter inom kammaren, hvilka skola fyllas genom val under samma eller innan nästa riksmöte, hvarefter Konungen anbefaller sina befallningshafvande föranstalta, att nya val anställas.

§ 29.

Medan Riksdagen är samlad, må riksdagsman ej afsäga sig sin befattning, utan att han visar sådant hinder, som godkännes af den kammare, till hvilken han hör; dock sker härigenom ingen ändring i hvad ofvan är sagdt om rätt att vid valtillfälle afsäga sig riksdagsmannaupdrag.

§ 30.

Hvardera kammaren eger att bestämma påföljd af böter för den kammarens ledamot, som ej inställer sig i rätt tid vid riksmötet och ej visar laga förfall därför, eller som eljest, utan tillstånd af kammaren, förfallolöst afhåller sig från riksdagsöfverläggningarna. Dessa böter tillfalla statsverket.

III. Riksmötes början och upplösning.

§ 31.

Riksdagen skall sammanträda i rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendes framträngande eller pest eller andra lika viktiga hinder göra det omöjligt eller vådligt för Riksdagens frihet och säkerhet. Konungen tillkommer då att utsätta och kungöra annan riksmötesort, på sätt 50 §
regeringsformen stadgar.

§ 32.

1. Innan Riksdagen sammanträder, företages inför chefen för justitiedepartementet, eller den Konungen i hans ställe förordnar, i närvaro af tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret och tre bland de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken, granskning af de till justitiedepartementet inkomna, för Riksdagens ledamöter utfärdade fullmagter.

Denna granskning, som har till föremål att undersöka, huruvida fullmagterna blifvit utfärdade i föreskrifven form, skall vara fulländad sist å dagen före riksmötets början. Inkommer fullmagt efter riksmötets början, skall sådan granskning deraf, som nyss är sagd, genast verkställas.

2. Hvardera kammaren tillkommer dock sedan att pröfva behörigheten till riksdagsmannakallets utöfvande, ej mindre för sådana dess medlemmar, hvilkas fullmagter ej blifvit godkända, än äfven för dem, emot hvilka eljest, till följd af denna grundlag, förekommer anmärkning. Den, om hvars riksdagsmannarätt fråga är väckt hos kammare, bibehåller emellertid sin befattning såsom ledamot i kammaren, intill dess han blifvit förklarad obehörig dertill.

§ 33.

1. Så snart Riksdagen sammanträdt och berättelse om förloppet af den i näst föregående paragrafs 1. mom. föreskrifna granskning blifvit af chefen för justitiedepartementet, eller den i hans ställe är förordnad,

meddelad kamrarne, hvar i hvad angår densammas ledamöter, väljer hvardera kammaren talman och vice talman bland sina ledamöter.

2. Innan talmän blifvit valde, föres i hvardera kammaren ordet af den derstädes närvarande ledamot, som bevistat de flesta riksmöten, och, der två eller flera ledamöter deltagit i lika många riksmöten, den af dem, som är äldst till lefnadsåren.

3. Vid samtidigt förfall för både talmannen och vice talmannen i någon af Riksdagens kamrar utses, under enahanda ordförandeskap, som nyss är nämndt, en af kammarens öfrige ledamöter att tjänstgöra såsom talman, till dess förfallet upphört.

§ 34.

1. Konungen låter offentligen kungöra den af honom för riksmötes öppnande bestämda tid, som ej må utsättas senare än å andra söckendagen efter riksmötes början. På den tid skola riksdagsmännen, sedan gudstjenst är hållen med dem, sammankomma på det rum, Konungen bestämt, till för begge kamrarne gemensamt sammanträde, der Konungen eller, då han finner så för godt, förste statsministern eller annan statsrådsledamot förer ordet. Vid detta tillfälle låter Konungen vid lagtima möte meddela Riksdagen berättelse om hvad i rikets styrelse tilldragit sig sedan näst föregående lagtima riksmötes början, äfvensom, enligt 58 och 59 §§ regeringsformen, öfverlemna propositionen, angående statsverkets tillstånd och behof, till Riksdagen i två exemplar, deraf ett tillställes hvardera kammaren; men vid urtima möte kungöres för Riksdagen anledningen till mötet och aflemnas de förslag och framställningar, hvilka skola blifva föremål för kamrarnes öfverläggningar, Konungen dock obetaget att sedermera äfven framställa andra förslag vid sådant möte.

2. Då Konungen, på sätt nu är sagdt, öppnat riksmöte, framföre kamrarnes talmän, vid samma tillfälle, i kamrarnes namn, deras undersåttliga vörndad till Konungen.

§ 35.

1. Till att jemte vice talmännen utgöra det talmansråd, hvarom

i 51 § 2 mom. förmåles, väljes af hvardera kammaren, inom tre dagar efter riksmötets öppnande, tre ledamöter för densamma, och till att enligt 80 § 2 mom. hafva inseende öfver Riksdagens kansli utses samtidigt af hvardera kammaren två ledamöter för densamma.

2. Hvardera kammaren eger utse och förordna sin sekreterare. Den betjening, som hvardera kammaren i öfrigt anser nödig för sig under riksmötet, tillsättes af talmannen och några utaf kammaren dertill utsedda ledamöter, efter samråd med sekreteraren.

§ 36.

1. Vill Konungen, med upplösande af Riksdagen, förordna om nya val i hela riket till begge kamrarne eller den ena af dem, skall Konungens beslut derom, sedan Konungen låtit till gemensamt sammanträde för begge kamrarne på det rum, han bestämt, kalla Riksdagen, derstädes meddelas densamma.

2. Då riksmöte skall afslutas, infinna sig riksdagsmännen på Konungens kallelse och efter förrättad gudstjenst till för begge kamrarne gemensamt sammanträde på det rum, Konungen bestämt, och framföra genom talmännen sina välönskningar. Derefter uppläses riksdagsbeslutet, hvaruppå Konungen, sjelf eller genom förste statsministern eller annan statsrådsledamot, förklarar riksmötet vara afslutadt.

IV. Ärendenas beredning af utskott.

§ 37.

1. Vid hvarje lagtima riksmöte skola, inom sex dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett beskattningsutskott, ett bankoutskott, två lagutskott, två ekonomiutskott och ett granskningsutskott. Dessa Riksdagens allmänna utskott skola bestå:

konstitutionsutskottet af sexton, statsutskottet af tjugufyra, beskattningsutskottet af tjugu, bankoutskottet af sexton, hvardera lagutskottet af sexton, första ekonomiutskottet af tjugu, andra ekonomiutskottet af tjugufyra och granskningsutskottet af tjugufyra ledamöter, hvilka hvardera kammaren till halfva antalet väljer inom sig antingen omedelbart eller, om kammaren så beslutar, genom för ändamålet utsedda valmän; ankommande på kamrarnes sammanstående beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af fråga, som tillhör allmänt utskotts behandling, så ock att, derest utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, bevilja sådana.

2. Hvardera kammaren eger ock inom sig utse suppleanter, att, vid inträffadt förfall för utskottsledamöter, inträda i dessas ställe.

3. Vid urtima riksmöte skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af de dervid, enligt 2 §, förekommande ärenden.

4. Ej må statsrådsledamot, justitieråd eller regeringsråd deltaga i utskott eller val till utskott, ej heller någon, af hvilken Riksdagen kan fordra redo och ansvar, inväljas i utskott, der redovisning kan förekomma för hans egna embetsåtgärder.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar och till dem omedelbarligen sig anslutande författningar och reglementariska föreskrifter af hufvudsakligen blott konstitutionel innebörd samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar deruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarne till utskottet hänvisade frågor rörande rikets grundlagar samt nyss nämnda författningar och reglementariska föreskrifter.

2. Utskottet åligger ock att meddela utlåtande öfver alla till utskottet från kamrarne hänvisade frågor rörande de forna riksståndens återstående privilegier och den svenska folkkyrkans särskilda, i 87 § 3 mom. icke afsedda lagstiftning.

3. Utskottet tillkommer jemväl att, då olika meningar uppstå emellan kamrarne, till hvilka utskott beredningen af uppkomna frågor och ämnen bör hänvisas, derom besluta, så ock att skilja mellan kammare och dess talman, då den senare vägrar proposition.

§ 39.

1. Statsutskottet, som skall undfå del af Konungens angående statsverkets tillstånd och behof till Riksdagen aflåtna proposition och ega tillgång till alla för statsregleringens uppgörande nödiga räkenskaper och handlingar, åligger att, efter utredning, föreslå, ej mindre hvad till fyllandet af statsverkets behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna, än äfven beloppet af de summor, hvilka, jemlikt 63 § regeringsformen, skola för särskilda händelser afsättas, så ock att uppgifva, huru mycket som, enligt 62 § 1 mom. regeringsformen, bör genom beskattning utgöras.

2. Utskottet tillkommer ock att granska, utreda och uppgifva riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, att meddela utlåtande öfver revisorernes berättelse om riksgäldskontoret och att föreslå hvad till fyllandet af dess behof erfordras.

§ 40.

Beskattningsutskottet åligger att bereda alla till utskottet från Konungen, jemlikt 59 § regeringsformen, eller från kamrarne hänvisade frågor, som angå förändring uti föreskrifterna om skatteafgifters utgörande till stats- och riksgäldsverken, att förslagsvis beräkna inkomsterna af de särskilda skatteafgifterna, och att, sedan stats- och riksgäldsverkens behof blifvit utredda och bestämda, opåmint föreslå sättet för beskattningens ökande, om det erfordras, eller densammas minskande, om sådant kan ega rum, och i sammanhang dermed till Riksdagen afgifva förslag till beskattningsförordningar. Utskottet må derjemte uti stats- och riksgäldsverken angående beskattningsfrågor föreslå hvad det anser billigt och nyttigt.

§ 41.

Bankoutskottet tillhörer att undersöka riksbankens förvaltning och tillstånd, att meddela utlåtande öfver revisorernes berättelse om riksbanken, samt att hos kamrarne föreslå och i mål, för hvilka utskottet fått sig uppdragen sådan magt af Riksdagen, gifva föreskrifter om riksbankens förvaltning.

§ 42.

1. De två lagutskotten skola meddela utlåtande öfver och utarbete de från kamrarne till dem hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af sådana lagar eller laga stadgar, som utgöra föremål för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning och icke, på grund af här ofvan eller i nästföljande paragraf gifna föreskrifter, tillhöra annat utskotts handläggning. Första lagutskottet har dervid att af förslagen, angående hit hörande lagar och laga stadgar, bereda dem, öfver hvilka högsta domstolens, och andra lagutskottet dem, öfver hvilka regeringsrättens yttranden skola inhämtas enligt 87 § regeringsformen.

2. Lagutskotten skola ock, hvart i hvad ankommer på detsamma, efter den i 1 mom. gifna fördelning af frågorna, granska justitieombudsmannens, enligt 100 § regeringsformen, afgifna anmärkningar öfver lagarnes och författningarnes brister samt förslag till deras förbättring och inkomma till Riksdagen med utlåtande deröfver.

§ 43.

1. De två ekonomiutskotten åligger att bereda alla från kamrarne till dem hänvisade frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af de författningar, som, enligt, 89 § regeringsformen, höra under Konungens uteslutande lagstiftningsmagt och icke, i följd af

här ofvan gifna föreskrifter, tillkomma annat utskotts handläggning. Första ekonomiutskottet skall af frågor, rörande dessa författningar, behandla dem, som angå rikets allmänna hushållning, och andra ekonomiutskottet dem, som angå rikets embets- och tjenstemän samt offentliga inrättningar af alla slag. Andra ekonomiutskottet åligger jemväl att meddela utlåtande öfver frågor om till statsverket för begagnande eller omedelbar förmån af statens inrättningar ingående vedergällningsafgifter och om förvaltning eller afhändande af kronans fasta egendom, äfvensom att förslagsvis beräkna de statsverkets inkomster, som icke utgöras af skatteafgifter.

2. Ekonomiutskotten skola ock, hvart i hvad ankommer på det-samma, efter den i 1 mom. fastställda fördelningen af frågorna, granska justitieombudsmannens, enligt 100 § regeringsformen, afgifna anmärkningar öfver lagarnes och författningarnes brister samt förslag till deras förbättring och inkomma till Riksdagen med utlåtande deröfver.

§ 44.

1. Granskningsutskottet åligger att, för tiden från början af nästföregående lagtima riksmöte till begynnelsen af det innevarande, äska de handlingar, som enligt 12 § regeringsformen skola Riksdagen delgifvas, samt, jemlikt 105 § regeringsformen, icke blott de protokoll, som blifvit förda uti statsrådet och hos Konungen i utrikes ärenden samt kommandomål, med undantag af dem, som angå sådana diplomatiska ärenden och sådana kommandomål, hvars uppenbarande kunde medföra våda för rikets säkerhet, hvilka endast må kunna fordras i det, som rör allmänt kända och af utskottet uppgifna händelser, utan äfven de protokoll, som förts enligt 38 § 2 mom. regeringsformen. Om utskottets rätt och pligt att, efter granskning af dessa handlingar och protokoll, hos Riksdagen anmäla de anmärkningar eller de förslag till framställningar och önsknningar, hvartill denna granskning funnits föranleda,

eller eljest vidtaga den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när af riksdagsman eller af annat utskott än granskningsutskottet fråga blifvit väckt att statsrådet eller någon af Konungens ansvarige rådgifvare utöfvat sitt embete på obehörigt sätt, deröfver, före frågans afgörande af Riksdagen, afgifva yttrande, derom är stadgad i regeringsformen.

2. Granskningsutskottet, som skall ega tillgång till alla statsverkets räkenskaper och handlingar, åligger vidare att granska och uppgifva statsverkets tillstånd och förvaltning samt att meddela utlåtande öfver revisorernes berättelse om statsverket. Vid fullgörandet häraf tillkommer utskottet att efterse, huruvida gjorda eller förordnade utbetalningar af statsmedlen icke öfverstigit beloppet af de hufvudtitlar, hvilka blifvit fastställda af Riksdagen uti uppgjord statsreglering, och huruvida utbetalningarne äro grundade på behörigen upprättade stater eller Konungens, med vederbörande föredragandes underskrift försedda, i statsrådet utfärdade anordningar samt styrkta med behöriga qvittenser af dem, som emottagit medlen. Skulle, mot Riksdagens beslut, de till någon hufvudtitel anslagna summor befinnas dragna till andra ändamål än Riksdagen bestämt eller 64 § regeringensformen medgifver, eller till annan hufvudtitel än de höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag befinnas, i strid mot 62, 64 och 65 §§ regeringensformen, öfverskridet, ege utskottet, der 106 § regeringensformen det påkallar, magt att ställa den, som, jemte Konungen, underskrifvit en sådan anordning, under tilltal inför riksrätten, eller göre hos kamrarne anmälan emot honom, hvarefter förfares enligt 107 § regeringensformen. Ej må dock, emot föreskriften i 90 § regeringensformen, utskottet ingå i något klander af Konungens gjorda anordningar, ej heller de för statsutgifterna redovisande tjänstemän personligen ställas till ansvar för utskottet eller Riksdagen, utan må, der sådant finnes nödigt, af Riksdagen hos Konungen anmälas de anledningar, som förekommit att emot någon sådan tjänsteman yrka ansvar i laglig ordning.

3. Utskottet skall ock granska justitieombudsmannens, enligt 100 § regeringensformen, afgifna redogörelse för sin förvaltning af det honom

anförtrodda embete, äfvensom hans embetsdiarier och registratur samt inkomma till Riksdagen med utlåtande deröfver.

4. Utskottet tillkommer att å Riksdagens vägnar fatta beslut om beifrande genom justitieombudsmannen af sådant brott mot Riksdagens eller Riksdagens kamrars, utskotts eller nämnders eller någon enskild riksdagsmans frihet, hvarom förmäles i 110 § regeringsformen.

§ 45.

1. Utskotten välja, hvar inom sig, ordförande och vice ordförande. Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som bevistat de flesta riksmöten, och, der två eller flere deltagit i lika många riksmöten, den af dem, som är äldst till lefnadsåren. Utskotten välja ock, hvar för sig, sekreterare och, efter samråd med honom, den öfriga betjening, som finnes nödig.

2. Alla utskott skola sammanträda inom två dagar, från den, då de blifvit utsedda. De böra, så fort sig göra låter, afgifva de yttranden, som ankomma på dem.

3. Har ledamot af utskott tre gånger å rad, utan laga förfall, afhållit sig från utskottets sammanträden, bör ordföranden anmäla sådant hos vederbörande kammare, på det annan ledamot må i föreskrifven ordning inväljas i utskottet.

§ 46.

Finner utskott sig behöfva inhemta muntliga eller skriftliga upplysningar af någon Konungens embetsman eller af allmänt verk, eger utskottet att, genom sin ordförande, hos den statsrådets ledamot, som Konungen vid hvarje riksmöte förordnar dertill, begära Konungens befallning till vederbörande att meddela de äskade upplysningarna; dock bör, i frågor om redovisning af medel, statskontoret omedelbarligen afgifva alla äskade upplysningar.

§ 47.

Derest allmänt utskott anser nödigt att, till öfverläggning om

något ärende, sammanträda med annat allmänt utskott, skall sådant ske genom deputerade, på sätt utskotten öfverenskomma derom. Sålunda sammansatt utskott eger att afgifva utlåtande i frågor, som de handlagt, utan att utskottens öfrige ledamöter taga del deruti.

§ 48.

1. Vid ärendes afgörande i utskott lände i tillämpliga delar till efterrättelse hvad nedanföre stadgas i 60 §.

2. Då omröstning med slutna sedlar eller val anställs inom utskott, gälle hvad här nedan är stadgadt i 75 §.

3. Ledamot, som ej instämt i utskotts beslut, är obetaget att, jemte utskottets yttrande, lemna kamrarne del af sin skiljaktiga mening, som i sådant fall bör skriftligen afgifvas till utskottet. Dock må utskottets betänkande icke uppehållas derigenom.

§ 49.

Expeditioner från utskott underskrifvas af ordföranden.

§ 50.

Till utskotts handläggning öfverlemnade ärenden, som äro af den beskaffenhet, att de böra hållas hemliga, må icke af utskottets ledamöter, kansli eller betjening uppenbaras. Den häremot bryter, dömes till straff efter allmän lag och den särskilda lag, som i 1 § 3 mom. omförmäles.

V. Ärendenas behandling i kamrarne eller af nämnder.

§ 51.

1. Talmännen eller, i händelse af förfall för dem, vice talmännen, åligger, hvar för sin kammare, att utfärda kallelse till sammanträden, att ärendena dervid föredraga, att upptaga, reda och framställa de yttrade meningarna, att göra propositioner för besluts fattande och att vidmagt-

hålla ordning vid sammanträdena, allt efter de föreskrifter, denna grundlag innehåller. Dock må den, som talmansbefattningen utöfvar, ej deltaga i öfverläggning eller omröstning och ej heller föreslå något annat, än som erfordras till verkställighet af grundlagarna, af Riksdagens eller kamrarnes särskilda beslut eller i öfrigt af de reglementariska föreskrifter, som jemlikt 5 § blifvit antagna för riksdagsärendenas behandling.

Talman eger ej magt att, utan kammarens samtycke, avsluta något densammas sammanträde.

2. Till upplysning för talmännen vid utöfningen af deras befattning bör talmansrådet, så ofta någon af talmännen anser det nödigt, på kallelse af talmännen sammanträda med dem för att rådplåga om hvad de, i afseende på ärendenas föredragning och göromålets gång, finna lämpligt att föreslå hos kamrarne. Vid dessa sammanträden böra kamrarnes sekreterare vara tillstädes. Anses nödigt att inhemta upplysningar af utskottens ordförande eller af de ledamöter, hvilka, enligt 80 § 2 mom., hafva inseende öfver Riksdagens kansli, böra äfven de tillstädeskomma efter erhållen kallelse.

§ 52.

Vid kammares sammanträde eger hvarje dess ledamot rätt att, under iakttagande af föreskrifterna i 90 § regeringsformen, fritt tala och utlåta sig till protokollet i alla frågor, som efter vederbörlig föredragning komma under öfverläggning, och om lagligheten af allt, som tilldrager sig inom kammaren. En hvar yttrar sig i den ordning, han anmält sig dertill och blifver uppropad, och må ej någon vara berättigad att tala utom protokollet. Ingen må tillåta sig brottsliga eller personligen förolämpande uttryck; sker det, eger kammaren pröfva, huruvida den ledamot, som sålunda förgått sig, må erhålla tjenlig föreställning och varning af talmannen, eller om saken bör öfverlemnas till laga domstols behandling eller ock alldeles förfalla, i hvad ankommer på kammaren.

§ 53.

1. Ej må Riksdagen eller kamrarne rådpläga eller besluta öfver något ämne i Konungens eller regents närvaro.

2. Uti hvardera kammaren ega statsrådets ledamöter tillträde, med rättighet att deltaga i öfverläggningarna men ej i besluten, der de ej äro ledamöter af kammaren. Dock må ej statsrådets ledamöter i de fall, då enligt regeringsformen är dem uppdraget att såsom interimis-regering föra riksstyrelsen, ej heller omyndig Konungs förmyndare, öfvervara kamrarnes öfverläggningar eller beslut.

3. I mål, som personligen rörer någon ledamot i kammare, må han väl öfvervara öfverläggningarna, men ej beslutet.

§ 54.

Konungens skrivelser och propositioner, med de undantag, som i 34 och 40 §§ omförmälas, tillställas begge kamrarne genom en statsrådets ledamot samt böra alltid vara åtföljda af statsrådets och, i frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lag, eller laga stadga, hvarom förmäles i 87 § regeringsformen, jemväl af högsta domstolens eller regeringsrättens yttranden, efter ty derom är föreskrivet i sist åberopade paragraf.

§ 55.

1. Motion i ämne, som tillhör utskotts behandling, må, under iakttagande af föreskrifterne i 90 § regeringsformen, göras af riksdagsman i den kammare, han tillhör, inom tio dagar från riksmötes öppnande. Sedermera må icke sådan fråga, med undantag af grundlagsförslag, kunna af riksdagsman väckas i annat fall, än att, den omedelbarligen föranledes af redan inom någondera kammaren fattadt beslut eller upptaget ärende eller annan under riksmötet inträffad händelse.

I ämne, som icke tillhör utskotts behandling, utan rörer kammare enskildt, kan motion framställas, så länge Riksdagen är samlad.

2. Motion bör alltid skriftligen aflemnas till protokollet. Ej må i en skrift sammanföras flera mål af olika beskaffenhet.

§ 56.

Konungens propositioner, så ock motioner i ämnen, som tillhöra utskotts behandling, kunna icke företagas till afgörande i kamrarne, innan utskott afgifvit yttrande deröfver. Frågor, som röra någondera kammaren enskildt, må deremot genast afgöras af kammaren.

§ 57.

Derest af riksdagsman eller af annat utskott än granskningsutskottet fråga väckes hos kamrarne, att statsrådet eller någon af Konungens ansvarige rådgifvare utöfvat sitt embete på obehörigt sätt, böra der- vid endast nyttjas följande ordalag: »Det är anledning till anmärkning mot statsrådet eller den eller den ledamoten eller föredraganden, hvarom remiss begäres till granskningsutskottet, inför hvilket anledningen skall uppgifvas.» Sådan remiss skall då genast ovägerligen verkställas. Vid kammares öfverläggning om sådan fråga gälle i afseende på Konungens beslut i mål, som röra enskilda personers eller korporationers rättig- heter och angelägenheter, hvad uti 107 § regeringsformen är stadgadt.

§ 58.

1. När proposition eller motion första gången förekommer i kam- mare, skall den, så framt ej kammaren genast enhälligt förvisar den- samma till utskott, ligga på bordet till nästa sammanträde, då sådan hänvisning bör ske, derest frågan ej nedlägges eller, om den rörer kammaren enskildt, eljest blifver afgjord. Hvarje ledamot eger afgifva yttrande i målet, hvilket jemväl öfverlemnas till utskottet; men ej må remissen till utskottet uppehållas deraf.

2. Uppstår fråga, till hvilket utskott ett mål bör hänvisas, skall denna fråga kunna läggas på bordet blott för det sammanträde, då den blifvit väckt, men måste ovilkorligen afgöras vid det nästföljande.

§ 59.

1. Betänkande, som afgifvits af allmänt eller särskildt utskott, skall, så vidt ske kan, samtidigt föredragas i begge kamrarna för ärendets afgörande. Efter betänkandets första föredragning skall detsamma hvila på bordet. Vid nästa föredragning må det, ehvad öfverläggning då eger rum eller ej, på flere ledamöters förenade begäran, åter göras hvilande. Men då saken förekommer tredje gången, skall den företagas till afgörande.

2. Utskotts förberedande hemställanden och förfrågningar må genast afgöras, derest icke någon kammarens ledamot begär bordläggning.

§ 60.

1. När ärende skall slutligen afgöras, böra dertill hörande handlingar uppläsas, så framt någon kammarens ledamot äskar sådant. Ej må något mål, deri öfverläggning egt rum, företagas till slutligt afgörande, förrän kammaren på talmannens hemställan förklarar öfverläggningen slutad; börande derefter proposition framställas. Kan fråga blifva föremål för bifall eller afslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkningar i saken blifvit gjorda under öfverläggningen, bör den följande propositionen uppställas i enlighet med dem. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna afgöras i ett sammanhang, bör särskild proposition å hvardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskrifven.

2. Proposition skall alltid besvaras med endast ja eller nej, och talmannen tillkännagifve sin uppfattning af det svar, som lemnats, hvarvid skall bero, så vida ej votering begäres, hvilken då ej må vägras; en hvar i öfrigt obetaget att låta sin särskilda mening antecknas i protokollet.

3. Ingen må försöka att upprifva beslutet genom ny öfverläggning.

4. Då voterats skall, bör voteringsproposition jemte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen verkställas strax derefter; men ej må proposition göras, om votering skall ega rum, ej heller tillåtas någon omröstning derom.

§ 61.

Talman må ej vägra proposition, utom när han finner väckt fråga strida mot grundlags lydelse; och bör han då alltid anföra skälen till sin vägran. Derest kammaren ändock yrkar proposition, skall talmannen ega att förklara öfverläggningen hvilande, och målet förvisas då till konstitutionsutskottet, som det åligger att ofördröjligen inkomma med motiveradt och bestämdt utlåtande öfver frågans stridighet eller enlighet med grundlagen. Å hvad utskottet förklarar icke vara stridande mot grundlag, kan proposition ej vägras sedermera.

§ 62.

Kammares beslut i fråga, som icke rör kammaren enskildt, skall delgifvas medkammaren genom utdrag af protokollet. Har målet varit handlagdt af allmänt eller särskildt utskott, skall ock detta underrättas om beslutet på enahanda sätt. Derest ledamot, som ej instämt i kammarens beslut, vill anmäla sin särskilda mening hos medkammaren, skall sådant vara honom obetaget; börande han i slikt fall skriftligen aflemna sin skiljaktiga mening till protokollet, hvarefter den delgifves medkammaren genom protokollsutdrag; men ej må beslutets expedierande uppehållas häraf i något fall.

§ 63.

1. När fråga, hvaröfver utskott utlåtut sig, förekommer till afgörande, eger kammaren att antingen genast, med bifall till utlåtandet eller utan afseende å hvad utskottet föreslagit, fatta sitt beslut, eller, om ämnet anses fordra ytterligare utredning, återförvisa målet till utskottet.

2. Stanna kamrarne öfver någon fråga, deri allmänt eller särskildt utskott yttrat sig, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall utskottet söka att, så vida möjligt är, sammanjemka de olika meningarna och inkomma med förslag derom till kamrarne.

3. Hvad kamrarne sammanstående besluta, det vare Riksdagens beslut. Blifva kamrarne ej, efter den behandling, ofvan är nämnd, ense om ett beslut, skall frågan, utom i de fall 65 § upptager, anses hafva förfallit för det riksmötet.

§ 64.

Om behandlingen af förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af de lagar och laga stadgar, som utgöra föremål för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning, gifvas uti regeringsformen särskilda föreskrifter: i fråga om grundlag uti 81 och 83 §§, i fråga om lag angående tryckfrihet uti 86 § och i fråga om allmän eller särskild civil- och kriminallag, allmän kyrkolag och laga stadgar uti 87 och 88 §§.

§ 65.

1. När i fall, hvarom i 69, 70, 71 och 72 §§ regeringsformen för-mäles, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej varda sammanjemkade uppå vederbörligt utskotts förslag, skola begge kamrarne, hvar för sig, rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af begge kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kammaren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfriga sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln genast förstöras ouppbruten.

2. Stanna åter kamrarne i olika beslut, huruvida gemensam omröstning skall ega rum eller icke, eller om voteringspropositions giltighet, skall, sedan vederbörande utskott utlåtut sig deröfver och sökt sammanjemka de stridiga meningarna, om detta senare ej lyckats, skiljas mellan kamrarnes beslut genom gemensam omröstning, på sätt ofvan föreskrifvits. Hvad kamrarnes flertal sålunda beslutar, skall ovägerligen lända till efterrättelse.

§ 66.

Om huru förfaras skall, då val till Konung eller tronföljare för-
rättas, gifvas närmare föreskrifter i stadga, som af Konungen och Riks-
dagen gemensamt stiftas.

§ 67.

Uti den i näst föregående paragraf omförmälda stadga skola ock lemnas närmare föreskrifter om förfaringssättet, då förmyndare för omyndig Konung skall tillsättas eller då beslut skall fattas om sådan Konungs uppfostran.

§ 68.

1. Till följd af regeringsformens 96 § skall Riksdagen vid hvarje lagtima möte förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att hafva tillsyn öfrer lagarnes efterlefnad af domare och embetsmän samt att inför den riks rätt, som beskrifves till dess inrättning och göromål i bemälda grundlags 102 §, eller vid andra vederbörliga domstolar, tilltala dem i laga ordning, som anses af veld, mannamån eller annan orsak hafva begått någon olaglighet i sina embetens utöfning eller underlåtit att behörigen fullgöra sina embetspligter.

2. Denne Riksdagens justitieombudsman, hvilkens rättigheter och åligganden ytterligare utstakas så väl i regeringsformen som genom särskild instruktion, väljes genom en nämnd af fyratioåtta personer, af hvilka hvardera kammaren inom sig (genom slutna omröstning) utser tjugufyra. Denna nämnds ledamöter, hvilka böra sammanträda till valförrättningen samma dag, då de blifvit utsedde, och ej må åtskiljas, förrän valet är fulländadt, skola först samfäldt, medelst slutna sedlar, hvar för sig föreslå den man, som de anse böra komma under omröstning. Falla dervid rösterna till mer än hälften på en man, är han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade mellan två eller flere, att sådan pluralitet icke eger rum för någon, anställs ny omröstning med slutna sedlar, enligt 75 § 2 mom., till antagande af den, som vid första omröstningen erhållit de flesta rösterna, eller, om han icke antages, af den, som näst honom blifvit kallad af de fleste, o. s. v. I händelse af lika röstetal för två eller flere vid första omröstningen bestämmes den

ordning, i hvilken de skola underkastas ny omröstning, genom lottning. Skulle, sedan alla omröstningarna försiggått sålunda, likväl ingen hafva erhållit den här föreskrifna pluralitet, anställs ny omröstning, enligt 75 § 1 mom., öfver alla dem, som vid den första omröstningen blifvit satte i fråga; skolande den, som då erhållit de flesta rösterna, anses behörigen vald.

3. Nämnden bör vid samma tillfälle, då justitieombudsman utses, och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper, som erfordras hos denne embetsman, för att efterträda honom, i fall han, innan Riksdagen vid nästa lagtima riksmöte anställt nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara hindrad derifrån af sjukdom eller annat laga förfall.

4. I händelse justitieombudsmannen, under lagtima riksmöte, afsäger sig förtroendet eller afgår med döden, insätter Riksdagen genast i embetet den man, som blifvit utsedd till hans efterträdare. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under lagtima riksmöte, afsäga sig det erhållna förtroendet eller insättes i justitieombudsmans-embetet eller afgå med döden, utväljes på ofvan stadgade sätt en annan behörig man i hans ställe.

5. Inträffar något af dessa fall mellan lagtima riksmöten, skall Riksdagens rätt härutinnan utöfvas genom de af Riksdagen valde fullmäktige i riksgäldskontoret och riksbanken.

§ 69.

1. Riksdagen skall vid hvarje lagtima möte tillsätta en nämnd af fyratioåtta personer, deraf hvardera kammaren inom sig (genom sluten omröstning) utser tjugufyra, och hvilken nämnd, i den ordning 103 och 104 §§ regeringsformen stadga, eger magt att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjente att bibehållas i deras viktiga kall, eller om visse af dem, utan bevisligen begångna fel och brott, hvarom regeringsformens 101 § handlar, likväl ansågos böra skiljas från utöfningen af Konungens domsrätt.

2. Denna nämnd träder samma dag, den blifvit vald, tillsammans.

Nämndens samtliga ledamöter rösta först, man för man, öfver den frågan: skall omröstning anställas till uteslutande af någon bland högsta domstolens ledamöter? Besvaras denna fråga enhälligt eller af de flesta rösterna med nej, blifva högsta domstolens samtliga ledamöter bibehållne. Besvaras den åter med ja, uppgör hvar och en af nämnden en slutna lista på dem af högsta domstolens ledamöter, flere eller färre, som han anser böra entledigas. De bland desse, som då fått minst två tredjedelar af rösterna emot sig, ställas hvar efter annan under ny omröstning, hvarvid fem sjettedelar af rösterna fordras emot den eller dem, som anses böra skiljas från utöfningen af Konungens domsrett; och förhållas derefter, såsom vidare föreskrifves i regeringsformens 103 §.

Sammalunda förfares ock i fråga om regeringsrättens ledamöter.

§ 70.

1. Riksdagen skall genom en nämnd af fyratioåtta personer, af hvilka hvardera kammarén inom sig (genom slutna omröstning) utser tjugufyra, välja fullmäktige att, enligt 66 och 68 §§ regeringsformen, förvalta riksgäldskontorets medel och tillhörigheter. Desse fullmäktige väljas för tiden från valet, till dess sådant val försiggått å lagtima riksmöte under tredje året derefter. (Valen ske med slutna sedlar.) Ordförande bland fullmäktige väljes särskildt. Af de öfriga sex skola två årligen afgå. Har fullmäktig, i följd af föreskrifterna derom i 68 § 2 mom. regeringsformen eller af annan orsak, afgått före utgången af den bestämda tjenstgöringstiden, anställs val för den tid, som återstod för honom. Då val af ordförande eger rum, utses denne före öfrige fullmäktige. Val för längre tjenstgöringstid verkställs före val för kortare. Afgående fullmäktig kan återväljas.

2. Då val af fullmäktige både i riksgäldskontoret och i riksbanken skola ega rum, verkställs valet af fullmäktige i riksbanken före valet af fullmäktige i riksgäldskontoret.

3. Fullmäktige välje sjelfve bland sig vice ordförande; egande den, som förer ordet bland fullmäktige, afgörande röst, derest i frågor,

som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna utfalla lika för två skiljaktiga meningar.

§ 71.

1. Riksdagen skall jemväl, för tid och på sätt i näst föregående paragraf faststälts för val af fullmäktige i riksgäldskontoret, utse de fullmäktige, som, jemte en af Konungen utnämnd ordförande för dem, skola, enligt 67 och 68 §§ regeringsformen förvalta riksbankens medel och tillhörigheter. Två af de utaf Riksdagen utsedde fullmäktige skola årligen afgå. Har af Riksdagen utsedd fullmäktig, i följd af föreskrifterna derom i 68 § 2 mom. regeringsformen eller af annan orsak, afgått före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden, anställs val för den tid, som återstod för honom. Afgående fullmäktig kan återväljas.

2. Om vice ordförande för fullmäktige och om afgörande röst vid lika röstetal för den, som förer ordet bland fullmäktige, gälle för fullmäktige i riksbanken hvad i näst föregående paragraf derom är stadgadt för fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 72.

1. Vid hvarje lagtima riksmöte förordnas revisorer till ett antal af tjugufyra för hvart år, hvilka till halfva antalet utses af hvardera kammaren (genom sluten omröstning), att enligt 108 § regeringsformen och särskild instruktion granska statsverkets, riksgäldskontorets och riksbankens tillstånd och förvaltning. Ej må någon, af hvilken Riksdagen kan fordra redo och ansvar, eller någon, som uppbär enligt riksstaten faststæld aflöning för embete eller tjänst, kunna utses till revisor.

2. Revisorerne välja sjelfve inom sig ordförande och vice ordförande. I afseende på omröstning med slutna sedlar och rätt för revisor att foga sin skiljaktiga mening till berättelsen, lände till efterrättelse hvad föreskrifvits uti 75 § 2 mom., angående sådan omröst-

ning i kammare eller nämnd, och uti 48 § 3 mom., rörande dylik rätt inom utskott.

§ 73.

På samma gång och på lika sätt, som fullmäktige och revisorer, enligt föregående två paragrafer, utses af Riksdagen, tillsätts jemväl suppleanter, att, vid inträffande förfall för de ordinarie ledamöterna, träda i dessas ställen, nemligen för fullmäktige i riksgäldskontoret tre, för de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken likaledes tre och för hvarje års revisorer tolf.

§ 74.

Riksdagens här ofvan omförmälda nämnder utse sjelfve inom sig ordförande.

Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som bevistat de flesta riksmöten, och der två eller flere deltagit i lika många riksmöten, den af dem, som är äldst till lefnadsåren.

§ 75.

1. Vid alla val iakttages, att namnsedlarne, så framt de skola blifva gällande, böra vara enkla, slutna, hoprullade, omärkta och fria så väl från all tvetydighet i anseende till personernas namn, som från origtighet i anseende till deras antal. Mellan personer, som vid val undfått lika antal röster, skiljes, när så erfordras, genom lottning.

2. Omröstning skall alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar, och bör, till undvikande af lika röstetal för ja och nej, i mål, der icke mer än hälften af de afgifna rösterna eller än större pluralitet erfordras, talmannen eller ordföranden, vid hvarje omröstning, före sedlarnes uppräknings uttaga och genast förseglad aflägga en bland dem. Om vid sammanräknandet af de öfriga sedlarna rösterna befinnas lika delade, skall den förseglade sedeln öppnas och afgöra beslutet. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln genast förstöras ouppbruten.

§ 76.

Vid justering kan ett beslut ej ändras, men väl må sådana tillägg göras, hvarigenom ingen ändring uppkommer i beslutet.

Ur protokoll må vid justeringen, med kammarens bifall och den talandes begifvande, uteslutas dennes uttryck och äfven öfverläggning, som deraf följt; dock kunna ej sådana uttryck uteslutas, på hvilka beslutet tydligen grundar sig.

§ 77.

Riksdagsman, som varit frånvarande, då något beslut fattats inom den kammare, han tillhör, skall ega att derefter anmäla till protokollet, att han ej deltagit i berörda beslut, men må icke tala å deras beslut, som närvarit dervid.

§ 78.

Åskar Konungen enligt 54 § regeringsformen, en särskild nämnd af Riksdagen att öfverlägga med honom om ärenden, hvilka han pröfvar böra hållas hemliga, utväljas dertill tolf ledamöter, deraf hvardera kammaren inom sig utser sex. Denna nämnd ege dock ej magt att fatta beslut, utan endast att afgifva yttranden till Konungen öfver de mål, Konungen meddelar densamma. Sekreterare och öfrige tjänstemän hos nämnden förordnas af Konungen.

VI. Meddelande af Riksdagens beslut.

§ 79.

De framställningar till Konungen, hvilka Riksdagen beslutar, skola, äfvensom svaren på hans till Riksdagen aflåtna förslag, aflemnas till Konungen genom skrivelser. Å Konungens propositioner i frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af grundlag skola Riksdagens svar, derest beslutet innefattar samtycke till Konungens förslag, å dag och på rum, Konungen bestämmer, öfverlemnas vid för begge kamrarne gemensamt sammanträde.

§ 80.

1. I mål, som blifvit af allmänt eller särskildt utskott handlagda, skola de från Riksdagen utgående skrivelser uppsättas och expedieras af det utskott, som beredt ärendet.

2. Uppsättandet och expedierandet af andra för begge kamrarne gemensamma skrivelser, äfvensom af riksdagsbeslutet, besörjes genom ett särskildt Riksdagens kansli under inseende af dertill, enligt 35 § 1 mom., inom hvardera kammaren utsedde ledamöter, hvilka jemväl, tillika med kamrarnes talmän och vice talmän, tillkommer att utse och förordna de tjänstemän, som Riksdagen anser erforderliga för detta kansli.

3. Ej må expedition utgå af något Riksdagens beslut, förrän den blifvit justerad inför kamrarne. Riksdagsbeslutet skall af Riksdagens ledamöter underskrifvas. Öfriga från Riksdagen utgående expeditioner undertecknas endast af talmännen.

§ 81.

De lagar, laga stadgar och förordningar, hvilka Konungen och Riksdagen gemensamt beslutit, skola utfärdas endast i Konungens namn och med hans underskrift.

Sammalunda förfares ock med de förordningar om svenska folkets beskattning, hvilka enligt regeringsformen beslutits af Riksdagen allena.

De lagar, laga stadgar och förordningar, hvilka Konungen och Riksdagen gemensamt beslutit, skola utfärdas endast i Konungens namn och med hans underskrift.

§ 82.

De i kamrarne förda protokoll och öfriga riksdagshandlingar skola på statsverkets bekostnad, så tidigt ske kan, utgifvas af trycket, de senare fullständigt och protokollen i den mån, kamrarne hvar för sig förordna.

Detta allt, som föreskrifvet står, vele Vi ej allenast Sjelfve för gällande grundlag antaga, utan bjude och befalle jemväl, att alle de, som Oss och Våre efterträdare samt riket med huldhet, lydnad och hörsamhet äro förbundne, skola denna riksdagsordning erkänna, iakttaga, efterlefva och hörsamma. Till yttermera visshet hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och bekräftat, samt låtit veterligen hänga Vårt Kongl. insegel här nedanför, som skedde, i Vår residensstad Stockholm, den — — — — —.

N. N.

(L. S.)

Tryckfrihetsförordningen.

Vi CARL — — — — enligt 86 § regeringsformen — — — — samtyckta lag angående tryckfrihet härmed antaga, gilla och bekräfta, alldeles såsom den ord för ord härefter följer:

Vi efterskrifne Svea Rikes Ständer, — — — — grundlags 137 §: att med tryckfrihet bör förstås hvarje svensk medborgares rättighet att, utan några af den offentliga magten i förväg lagda, af lagen angående tryckfrihet ej föreskrifna hinder, utgifva skrifter; att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas — — — — stadga och förordna följande:

§ 1.

§ 2.

4:o. I grund af hvad i 1 mom. — — — — förekomma, vare sig hos riksrätt, behörighetsrätt, regeringsrätt, högsta domstolen, nedre justitierevisionen, öfver- och underrätter, — — — — i hvad ämne som helst.

Vid föregående tillåtelse skola, utan inskränkning i den för Riksdagens utskott, revisorer och justitieombudsman i grundlag stadgade granskningsrätt, följande undantag ovägerligen iakttagas:

Att protokoll, hållna hos Konungen i utrikes ärenden och kommandomål, eller statsrådets protokoll och handlingar, eller hemliga nämndens, eller granskningsutskottets, eller riksgälds- och bankoverkens, eller stats- och bankoutskottens, eller revisorers öfver stats-, banko- och riksgäldsverken, eller beskattningsutskottets protokoll icke kunna — — — — dem icke uppenbara.

Att ej några handlingar eller diplomatiska personers enskilda anteckningar eller berättelser rörande diplomatiska ärenden, hvilka höra till ett senare tidehvarf, än för minst femtio år tillbaka, utan Konungens tillstånd, ej heller — — — — böte femtio riksdaler.

Att mobiliseringsplaner för hären och flottan samt planer för deras — — — — handlingar skola hållas hemliga. Den som i tryck offentliggör — — — — skriften konfiskeras.

Att ej någon må medgifvas att i andra fall, än den i 60 § 1 mom. regeringsformen omförmälda stadga tillåter, meddela eller till tryck utlemna vare sig utdrag ur taxeringsmyndigheternas protokoll eller de af enskilde till samma myndigheter för skattskyldiges taxering lemnade uppgifter. Den häremot bryter, böte från och med trettiotre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettiotre riksdaler sexton skillingar. Till samma straff vare jemväl den förfallen, hvilken genom tryck kungör sådant, som, efter hvad nyss är sagdt, ej må meddelas eller till tryck utlemnas, eller som eljest, enligt åberopade stadga, icke må i tryck offentliggöras, och skriften konfiskeras.

§ 3.

§ 4.

3:o. I alla de fall, der åtal — — — — ankommet, må qvarstad ej, utan efter laga domstols yttrande, gälla. Men vid — — — — laga åtgärd öfverlemnas.

§ 5.

8:o. Finner chefen för justitiedepartementet eller hans ombud sig befogad, — — — — dock bör underrättens utslag, i båda dessa fall, utan uppehåll till hofrätten insändas.

13:o. Varder någon af trycket härstädes utkommen — — — —
qvarstad här ofvanföre stadgdadt finnes; och ankommer det på Konungens
nådiga pröfning, der skriften, efter lagens bokstaf, ej åtalas kan, om
förläggare eller boktryckare må, i ty fall — — — — upplagan kunnat
indragas.

14:o. Alla mål, angående förbrytelser emot denna lag, skola, vid
ansvar för domare och embetsmän — — — — som han, enligt denna
lag, sig ådragit.

15:o. Böter, som i denna lag utsatta äro, förvandlas efter allmän lag.

Detta allt, som föreskrifvet står, vele Vi ej allenast Sjelfve för
gällande lag antaga, utan bjude och befalle jemväl i nåder att alla de,
som Oss och Våre efterträdare samt riket med huldhet, lydriad och
hörsamhet förbundne äro, böra denna lag angående tryckfrihet erkänna,
iakttaga, efterlefva och hörsamma. Till — — — — och på det tolfte.

CARL.

(L. S.)

Bilaga B.

Utkast, innehållande sådana antydningar till en med hänsyn till de unionella förhållandena behöflig förklaring af vissa grundlagsstadganden, som böra tagas i öfvervägande vid en blifvande allmän revision af grundlagarna.

Vi N. N., af Guds nåd Sveriges och Norges Konung, göre vederligt: att Vi med Riksdagens samtycke, jemlikt 83 § regeringsformen, funnit godt i nåder förklara, dels att orden »Sveriges rike» och »riket» uti 1, 11, 12, 13, 14, 39, 42, 43, 44, 58, 63, 74, 78, 91, 94 och 95 §§ regeringsformen i sig inbegripa både »Sverige och Norge», dels att ordet »statsråd» uti 4, 5, 13, 26, 39, 41, 42, 51, 91, 93, 94 och 95 §§ regeringsformen samt ordet »riksdag» uti 12, 41, 42, 91, 93 och 94 §§ regeringsformen äfven kunna ega den särskilda, både Sveriges och Norges statsråd eller nationalrepresentationer afseende innebörd, som påkallas af den, till bestämmande af de genom föreningen emellan Sverige och Norge uppkomna konstitutionella förhållandena, år 1815 den 6 augusti fastställda Riksaktens stadganden, dels ock att förste statsministern skall intaga den plats, som enligt nyss åberopade riksakt tillkommer den »svenske justitiestatsministern»; och vele Vi allt detta, som föreskrifvet står, ej allenast Sjelfve för gällande grundlagsförklaring antaga, utan bjude och befalle jemväl, att alle de, som Oss och Våre efterkommande samt riket med huldhet, lydnad och hörsam-

het äro förbundne, skola denna förklaring erkänna, iakttaga, efterlefva och hörsamma. Till yttermera visshet hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och bekräftat, samt låtit veterligen hänga Vårt Kongl. insegel här nedanför, som skedde i Vår residensstad Stockholm den

N. N.

(L. S.)

Bilaga C.

**Utkast, innehållande antydningar till en stadga enligt 66 och 67 §§
riksdagsordningen om val af Konung, tronföljare eller omyndig
Konungs förmyndare och om beslut angående omyndig
Konungs uppfostran.**

§ 1.

1. Då val skall förrättas till Konung eller tronföljare, lände till
efterrättelse hvad riksakten i ty fall stadgar.

2. Dagen före den, då valet skall försiggå enligt riksakten,
tillsättes en nämnd, bestående af sextiofyra personer, af hvilka hvardera
kammaren (genom slutna omröstning) inom sig utser trettiotvå, med
uppdrag att, vid förefallande skiljaktighet mellan kamrarne, bestämma
valet. Å den enligt riksakten fastställda dagen, skrida kamrarne till
val af Konung eller tronföljare. Förenas kamrarne om en och samma
person, är han att anse såsom utkorad. I annat fall afgör nämnden.
Dock må hos densamma ej komma under omröstning andra än de, som
i hvardera kammaren erhållit flesta rösterna, egande ingendera kammaren
att framställa fler än en kandidat. Nämndens ledamöter, hvilka ej i
och för denna befattning må uteslutas från deras riksdagsmannarätt i
kamrarne, sammanträda dagen efter den, då valet förrättats i kamrarne,
och skiljas ej åt, förrän valförrättningen är fullgjord. Den af de begge
under omröstning komna personerne, på hvilken de flesta rösterna då
falla inom nämnden, är behörigen vald.

§ 2.

1. Skall förmyndare tillsättas för omyndig Konung, förfares efter ty derom är stadgadt i riksakten.

2. Till att inom två dagar medelst omröstning skilja emellan kamrarne, i händelse de ej, inom tre dagar efter emottagandet från konungamagtens utöfvare af propositionen om valet af förmyndare, åsämjats om förmyndarnes antal, och till att, sedan detta antal blifvit slutligen fastställt, å Riksdagens vägnar verkställa valet, utses af kamrarne, sist dagen efter bemälda propositions emottagande, en nämnd på det sätt och till det antal personer, som i näst föregående paragraf är sagdt. Denna nämnd röstar om de af begge de förenade rikenas nationalrepresentationer eller den i näst följande paragraf omförmälda komité till antalet bestämda förmyndare sålunda, att hvarje ledamot af nämnden upptecknar å en sluten vallista de män, dem han anser värdiga förtroendet, och så många, att de med en person öfverstiga det bestämda antalet. Af dem, som dervid kommit i åtanka, ställes först den, som erhållit flesta rösterna, under ny omröstning, då nämndens pluralitet gifver utslaget. På samma sätt förfares med den, som näst honom blifvit kallad af de flesta, o. s. v., till dess det föreskrifna antalet af förmyndare blifvit fylldt. Nämnden kan ej åtskiljas, förrän valet är fulländadt; och gäller detta val såsom Riksdagens beslut.

§ 3.

1. Dagen före den, som, enligt riksakten, blifvit fastställd till val af Konung, tronföljare eller förmyndare för omyndig Konung, skall af Riksdagens kamrar väljas den komité, som, enligt riksakten, får sig uppdraget att, derest de förenade rikenas begge nationalrepresentationers val skulle falla på olika personer, sammanträda i Karlstad med en liktalog norsk komité för att tillsammans med denna genom omröstning bestämma valet med nämnda nationalrepresentationers rätt.

2. Denna af Riksdagen valda komité skall, enligt riksakten, bestå af trettiosex personer, af hvilka hvardera kammaren (genom sluten omröstning) inom sig utser halfva antalet. Sammalunda utses ock åtta suppleanter att, efter bestämd ordning, träda i befattning, i det fall att någon af de ordinarie ledamöterna icke skulle vara tillstädes vid valförrättningen.

3. Denna komité tillkommer ock, enligt riksakten, att, tillsammans med ofvan omförmälda norska komité, med begge rikenas nationalrepresentationers rätt skilja mellan samma nationalrepresentationer, då de fattat stridiga beslut om antalet af omyndig Konungs förmyndare eller om omyndig Konungs uppfostran.

§ 4.

1. I afseende på val af ordförande i nämnd eller komité lände till efterrättelse hvad i 74 § riksdagsordningen är stadgadt om sådant val.

2. Vid val, som det åligger de uti 1 och 2 §§ omförmälda nämnderna att verkställa, lände till efterrättelse hvad i riksdagsordningen föreskrifvits om val inom Riksdagens nämnder.